

ΑΡΣΑΚΕΙΑ – ΤΟΣΙΤΣΕΙΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Π Ε Ρ Ι Ο Δ Ι Κ Η   Ε Ν Η Μ Ε Ρ Ω Τ Ι Κ Η   Ε Κ Δ Ο Σ Η

αφιέρωμα

ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΕΠ

*Ε λ ε ύ θ ε ρ ο
Πανεπιστήμιο*

Στοάς τού Βιβλίου

Ελεύθερο Πανεπιστήμιο

της Στοάς του Βιβλίου

4 ΧΡΟΝΙΑ
14 ΚΥΚΛΟΙ

2	ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ				
	• Προλογικά, τού Προέδρου τής Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας καθηγητή Γ. Μπαμπινιώτη	3			
	• «Ελεύθερο Πανεπιστήμιο»: ένα εγχείρημα. Αντί προλόγου, τού Γεωργίου Μπαμπινιώτη	4			
	• Το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο τής Στοάς τού Βιβλίου πολύτιμο για τους συμπολίτες μας, τού Δημήτρη Κακαβελάκη	6			
8	ΟΙ ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΣΤΟ ΕΠ				
	• Περί «Ελεύθερου Πανεπιστημίου», τού Δημήτρη Νανόπουλου	10			
	• Μια ξεχωριστή ερμηνεία τής Διά Βίου Εκπαίδευσης, τού Δημοσθένη Ν. Ασημακόπουλου	11			
	• Συνεχής πνευματική αναζήτηση, των Αναστασίου Σκιαδά, Παναγιώτη Λιναρδάκη, Σοφίας Σταθοπούλου	13			
14	Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΕΠ				
	• Η παιδεία ανοικτό διακύβευμα, τού Αθανασίου Μαρκόπουλου	16			
	• Επικοινωνία με την ίδια την κοινωνία, τού Κωνσταντίνου Σβολόπουλου	17			
	• Μια ανοικτή κοινότητα φιλομαθών, τού Γιώργη Γιατρομανωλάκη	18			
	• Προσφορά τής ταχύτατα εμπλουτιζόμενης γνώσης, τού Βασίλη Λαμπρινουδάκη	20			
22	Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΣΤΟ ΕΠ				
	• Μικρό σχόλιο για ένα σπουδαίο εγχείρημα, τού Δημήτρη Δημηρούλη	24			
	• Αποκαλυπτική εμπειρία, τού Γιώργου Βέλτσου	25			
	• Φιλοσοφικό καφενείο για ένα «ηθικό» κοινό, τού Κώστα Μουρσελά	26			
28	ΘΕΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΟ ΕΠ				
	Η διά βίου περιέργεια δεν έχει νόημα παρά μόνο ως «ανοιχτή», τού Κωνσταντίνου Τσουκαλά	30			
31	ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΕΧΝΗΣ				
32	ΘΕΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΟ ΕΠ				
	Ανάγκη ύπαρξης συστημάτων Διά Βίου Εκπαίδευσης, τού Παναγιώτη Ε. Πετράκη	34			
36	Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΟ ΕΠ				
	• «Διά βίου μάθηση»: το ελιξίριο τής νέότητας, τής Μαρίας Λαμπράκη-Πλάκα	38			
	• Ουσιαστική προσφορά στη «διά βίου παιδεία», τού Νίκου Ζία	39			
	• Κοινό που διψάει για γνώση, τού Κώστα Γεωργουσόπουλου	40			
	• Γονιευτικό πνεύμα μαθητείας, τού Μάνου Στεφανίδη	41			
	• «Διά βίου μάθηση»: το υψηλό τραγούδι τής ψυχής, τού Κωνσταντίνου Δ. Κακαβελάκη	43			
44	ΘΕΜΑΤΑ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΟ ΕΠ				
	Κύρια πηγή αυτομόρφωσης, τού Γεωργίου Μπαμπινιώτη	46			
48	ΘΕΜΑΤΑ ΘΡΗΣΚΕΙΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΟ ΕΠ				
	Μόρφωση και επιμόρφωση, τού Μάριου Μπέζου	50			
52	ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ ΣΤΟ ΕΠ				
	Σημαντικός πόλος έλξης, τού Γεωργίου Κ. Κρεατσά	54			
56	ΘΕΜΑΤΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΣΤΟ ΕΠ				
	Η «καλλιέργεια» ως αυταξία, τού Χρήστου Γιανναρά	58			
60	ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΟ ΕΠ				
	Εσωτερικά κίνητρα για μάθηση, τού Ιωάννη Ν. Παρασκευόπουλου	62			
63	ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ				
65	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ				
	Αναλυτικό πρόγραμμα 2007-2011				

www.arsakeio.gr

Περιοδική έκδοση τής Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας • Τεύχος 51, Δεκέμβριος 2010 – Ιούνιος 2011
Κοκκώων 18, 154 52 Π. Ψυχικό, τηλ.: 210-67.55.555, fax: 210-67.19.725, e-mail: dsxeseis@arsakeio.gr ISSN 1790-1316

Ιδιοκτήτης: Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία • **Εκδότης:** Καθηγητής Γ. Μπαμπινιώτης, Πρόεδρος τής Φ.Ε., Πρόεδρος τού Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού
Σύμβουλος έκδοσης: Δ. Κακαβελάκης, μέλος Δ.Σ. τής Φ.Ε., δημοσιογράφος – συγγραφέας • **Σύνταξη – Επιμέλεια ύλης:** Μ. Βλαβιανού, φιλόλογος, Δημόσιες Σχέσεις • **Έκτακτη συνεργασία:** Ι. Πανουσάκη, υπεύθυνη ακαδημαϊκού συντονισμού Προγράμματος Ε.Π. • **Επιμέλεια κειμένων:** Λ. Βοιτή, φιλόλογος • **Σχεδιασμός – Παραγωγή – Εκτύπωση:** Μ. Ρωμανός Ε.Π.Ε.

Η Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία υπήρξε, είναι και θα είναι ένας οργανισμός παιδείας, όχι μόνο σχολικής –που είναι κύριο έργο της– αλλά και ευρύτερης. Γιατί, όπως έχω πει πολλές φορές, τα Αρσάκεια δεν είναι «εκπαιδευτική επιχείρηση», δημιουργήθηκαν και είναι «παιδευτική ιδέα». Έτσι λειτουργούν Αρσάκεια σε 4 μεγάλες πόλεις της Ελλάδας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ιωάννινα), έτσι έφεραν την παιδευτική ιδέα εκτός Ελλάδας (στα Τίρανα της Αλβανίας), έτσι ιδρύθηκε το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο της Στοάς του Βιβλίου.

Στα διάφορα αφιερώματα της Επικοινωνίας –με εκπαιδευτικό, παιδευτικό και πολιτιστικό χαρακτήρα– κρίναμε σκόπιμο τώρα που συμπληρώνονται 5 χρόνια δραστηριότητας του Ελεύθερου Πανεπιστημίου να του αφιερώσουμε το παρόν τεύχος. Ένας απολογισμός, μια επισκόπηση του έργου, μια αξιολόγηση από διδάσκοντες / διδάξαντες και διδασκομένους / διδασκέντες είναι χρήσιμη να εμφανιστεί δημόσια. Μια τέτοια ανασκόπηση δείχνει ότι το όραμα της προσφοράς στο ευρύτερο κοινό κύκλων οργανωμένων μαθημάτων πανεπιστημιακού επιπέδου πήρε σάρκα και οστά. Αυτό δείχνουν οι αριθμοί, αλλά και οι απόψεις που εκφράζονται στο τεύχος για την όλη λειτουργία του Προγράμματος. Στους 14 κύκλους που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα και σε 80 περίπου θεματικές ενότητες έχουν διδάξει μαθήματα της ειδικότητάς τους 183 πανεπιστημιακοί δάσκαλοι, συγγραφείς και καλλιτέχνες σε 14.000 ανθρώπους κάθε ηλικίας

και μορφωτικού επιπέδου, έναντι 18.500 συνολικά ενδιαφερομένων, καθώς δεν υπάρχουν δυστυχώς οι χώροι και οι δυνατότητες να ικανοποιηθούν όλα τα αιτήματα.

Βεβαίως, από τη φύση τους τα μαθήματα αυτά θέτουν αδήριτους περιορισμούς στον αριθμό των ανθρώπων που τα παρακολουθούν με φυσική παρουσία. Σε μια εποχή με την ασύλληπτη αύξηση στη χρήση της τεχνολογίας της εκπαί-

δευσης στον χώρο της διά βίου μάθησης, υπάρχουν δυνατότητες τα μαθήματα αυτά να φτάσουν σε ένα πολύ ευρύτερο κοινό ενδιαφερομένων από όλη την Ελλάδα και το εξωτερικό. Αυτό επετεύχθη ήδη με τη μετάδοση των μαθημάτων από τον τηλεοπτικό σταθμό της Βουλής και από την προγραμματισμένη μετάδοση της τελευταίας σειράς μαθημάτων από την ΕΤ1. Επιπροσθέτως, προγραμματίζουμε ήδη να προσφέρουμε τα μαθήματα του Ελεύθερου Πανεπιστημίου σε ένα ακόμη ευρύτερο κοινό μέσα από το διαδίκτυο.

Η οργάνωση των μαθημάτων απαιτεί τη συνεργασία πολλών δυνάμεων της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας. Το πρόγραμμα εκπονείται και οργανώνεται από τον γράφοντα σε συνεργασία με τον επικεφαλής της Στοάς του Βιβλίου κ. Δημήτρη Κακαβελάκη και τη συνεργάτιδά μου κ. Γιάννα Πανουσάκη. Στην εφαρμογή του Προγράμματος από πλευράς Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας συμμετέχουν ενεργώς επίσης οι: Άγγελος Νικολόπουλος, ο οποίος έχει την ευθύνη για την ηλεκτρονική υποστήριξη του Προγράμματος, καθώς και οι Σπύρος Μπάκας και Θανάσης Στρογγύλης. Πολύτιμη τεχνική υποστήριξη παρέχει ο Θανάσης Κουτρούβης συνεργαζόμενος με τον Τίμο Μπουκογιάννη. Την ευθύνη για τη σύνταξη του παρόντος αφιερώματος για το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο είχαν η συνεργάτιδά μου κ. Λίνα Βοητή και η υπεύθυνη Δημοσίων Σχέσεων κ. Μικέλα Βλαβιανού. Σε όλους αυτούς τους συνεργάτες μου, των οποίων η συμβολή είναι πολύτιμη για την επιτυχία του Προγράμματος, εκφράζω τις θερμές ευχαριστίες μου για τη συστράτευση στην πραγματοποίηση αυτού του παιδευτικού οράματος. Το ίδιο όραμα υπηρέτησαν με ενθουσιασμό ένα μεγάλο πλήθος εκλεκτών πανεπιστημιακών συναδέλφων και άλλων επιστημόνων, καλλιτεχνών και συγγραφέων, προς τους οποίους εκφράζονται ειλικρινείς ευχαριστίες. Θα ήταν παράλειψη, όμως, να μην ευχαριστήσουμε και το τεράστιο πλήθος των σπουδαστών του Ελεύθερου Πανεπιστημίου που εμπιστεύθηκαν την προσπάθειά μας ως δημιουργικοί συναντιλήπτορες του οράματος μιας ποιοτικής διά βίου παιδείας.

Γεώργιος Μπαμπινιώτης,
Πρόεδρος της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας

«Ελεύθερο Πανεπιστήμιο»:

ΕΝΑ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑ

**Ελεύθερο
Πανεπιστήμιο**

Στοάς τού Βιβλίου

Με τις αγκυλώσεις και τις δεσμεύσεις που κατατράχουν ακόμη το δημόσιο πανεπιστήμιο στη χώρα μας, πρωτοβουλίες δημιουργικές που συνιστούν προσφορά στο ευρύτερο φιλομαθές κοινό είναι σχεδόν απαγορευμένες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα και υπέρβαση μαζί των δυσκολιών είναι όσα ακολουθούν.

Ως πρύτανης τού Πανεπιστημίου Αθηνών (2000-2006) είχα τη φιλοδοξία, μεταξύ άλλων, να οργανωθούν στο Πανεπιστήμιό μας σειρές μαθημάτων για το ευρύτερο κοινό, κυρίως για όσους δεν είχαν την ευκαιρία να φοιτήσουν σε πανεπιστήμιο. Μαθήματα γλώσσας, ιστορίας, λογοτεχνίας, φιλοσοφίας, τέχνης, θετικών επιστημών κ.τ.ό., κατάλληλα δοσμένα για μη ειδικούς από πανεπιστημιακούς καθηγητές όλων των βαθμίδων, θα μπορούσαν να είναι μια ουσιαστικής προσφορά στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης. Τι ματαίωσε την προσπάθεια; Θα έπρεπε να εξασφαλιστούν κεντρικές αίθουσες μαθημάτων που δεν θα καταλαμβάνονταν από φοιτητές, ώστε να παρακωλύεται συχνά και απρόβλεπτα η πραγματοποίηση των μαθημάτων. Θα έπρεπε να υπάρξει μια διοικητική υποστήριξη με κάποια στοιχειώδη αποζημίωση. Θα χρειαζόταν κάποια αμοιβή για τους πανεπιστημιακούς που θα δίδασκαν τις σειρές των μαθημάτων πέρα των διδακτικών τους υποχρεώσεων. Άρα θα έπρεπε να υπάρξει μια συμβολική συμμετοχή των (εκτός πανεπιστημίου) διδασκομένων, για να αντιμετωπιστούν οι δαπάνες αυτές. Στο δημόσιο πανεπιστήμιο όμως η εξεύρεση πόρων για οποιονδήποτε σκοπό, ακόμη και για εκπαιδευτικό ή ερευνητικό, θεωρείται από μερικές ομάδες φοιτητών έγκλημα καθοσιώσεως, με επακόλουθο τις «κινητοποιήσεις» που μπορούν να τινάξουν στον αέρα κάθε προσπάθεια. Επομένως, εντός τού πανεπιστημίου, που θα ήταν ο φυσικός χώρος για προσφορά μάθησης, τέτοιες δημιουργικές πρωτοβουλίες είναι καταδικα-

Αντί προλόγου*

σμένες εξαρχής σε αποτυχία. Έτσι, αναζητήθηκε καταφύγιο σε έναν άλλο φιλόξενο και καταξιωμένο πνευματικό χώρο (που ίδρυσε ο γράφων το 1996), στη Στοά τού Βιβλίου τής Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας, όπου και ξεκίνησε η λειτουργία τού Ελεύθερου Πανεπιστημίου το 2007. Επιστήμονες, διανοούμενοι, συγγραφείς, άνθρωποι τής τέχνης κλήθηκαν να υπηρετή-

σουν την ιδέα μιας υπεύθυνης, συστηματικά οργανωμένης και ανιδιοτελούς μορφωτικής-πνευματικής προσφοράς στο ευρύτερο κοινό. Η έκκληση: ένα τεράστιο πλήθος ανθρώπων διαφορετικού μορφωτικού επιπέδου (από αποφοίτους λυκείου μέχρι διδάκτορες πανεπιστημίου, ενίοτε και πανεπιστημιακούς καθηγητές), διαφορετικής ηλικίας (από νέους έως μέσης ενίοτε και μεγαλύτερης ηλικίας άτομα), φοιτητές, επιστήμονες, εργαζόμενοι, άνδρες, γυναίκες, από την Αθήνα και από την επαρχία (!) ακόμη, έσπευσαν να παρακολουθήσουν τις ποικίλες σειρές μαθημάτων. Το δίδαγμα: υπάρχει ένα μεγάλο πλήθος συμπολιτών μας πνευματικά άστεγων, οι οποίοι λαχταρούν (χρησιμοποιώ συνειδητά αυτό το ρήμα) να παρακολουθήσουν μαθήματα γλώσσας, λογοτεχνίας, ιστορίας, φιλοσοφίας, θρησκείας, τέχνης, φυσικής, βιολογίας, κοσμολογίας, παιδείας, ψυχολογίας, μουσικής, βιβλίου, παιδαγωγικής, ιατρικής κ.λπ. Ένα κοινό που η τηλεόρασή μας αγνοεί επιδεικτικά και που τα πανεπιστήμιά μας δεν μπορούν –για λόγους που εξηγήσαμε– να ικανοποιήσουν.

Προκειμένου για το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο μιλούμε για επιστημονικού χαρακτήρα σειρές 5 ή 10 μαθημάτων, με συγκεκριμένο αντικείμενο, με υποχρεωτική (με παρουσίες) παρακολούθηση και με χορήγηση (για όσους το επιθυμούν) απλής βεβαίωσης παρακολούθησης που έχει το κύρος και τη βαρύτητα τού διδάσκοντος / των διδασκόντων. [...] Έτσι, ορισμένα μαθήματα μαγνητοσκοπούνται και μεταδίδονται σε άλλο χρόνο από τον τηλεοπτικό σταθμό τής Βουλής και παρακολουθούνται από μερικές άλλες χιλιάδες ενδιαφερομένων εντός και εκτός Ελλάδος. Να πώς με τα πενιχρά μέσα που διαθέτουμε αλλιά με ένα πάθος και μια «αποκοτιά» που διακρίνει την προσπάθειά μας μπορούμε να προσφέρουμε κάποια πνευματική απόλαυση σε μεγάλο αριθμό ανθρώπων που την αναζητούν.

Έτσι δόθηκε η ευκαιρία σε ένα πλήθος νέων ιδίως ανθρώπων όχι μόνον να ακούσουν, αλλιά και να γνωρίσουν από κοντά και να συζητήσουν με πρόσωπα από τον χώρο τής επιστήμης, τής Τέχνης και των Γραμμάτων.

Το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο και άλλες παρόμοιες προσπάθειες πολύ σημαντικές σε διάφορους χώρους τού πνεύματος, τής επιστήμης, τής Τέχνης, που έχουν καταξιωθεί στη συνείδηση τού κόσμου (το Μέγαρο Μουσικής, όραμα και ανεκτίμητη προσφορά τού Χρήστου Λαμπράκη, η Πινακοθήκη με τη Μαρίνα Λαμπράκη, το Μουσείο Μπενάκη με τον Άγγελο Δεληβοριά και αρκετά αλλιά), δείχνουν ότι υπάρχει ένας κόσμος που αντιστέκεται, που αναζητεί το καίριο, την ποιότητα, την ουσία, που σκέπτεται, που κρίνει, που προβληματίζεται. Ένα φως στη μαυρίλα που μάς περιβάλλει.

* από το άρθρο τού Γ. Μπαμπινιώτη που δημοσιεύτηκε στο «Βήμα τής Κυριακής», 2 Μαΐου 2010, με τίτλο: «Μια "αποκοτιά" εν γυνώσκει».

Το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο ΤΗΣ ΣΤΟΑΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

πολύτιμο για τους συμπολίτες μας

τού Δημήτρη Κακαβελάκη

Το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο τής Στοάς τού Βιβλίου, στην καρδιά τής Αθήνας, βρίσκεται αισίως στον πέμπτο χρόνο λειτουργίας του. Μια πρωτοβουλία –όπως και η Στοά τού Βιβλίου– τού Προέδρου τής Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας καθηγητή τής Γλωσσολογίας Γιώργου Μπαμπινιώτη.

Ελεύθερο Πανεπιστήμιο, όπως και τόσα άλλα ελεύθερα κέντρα γνώσης σε ολόκληρο τον κόσμο, που λειτουργούν εδώ και πολλά χρόνια σε Δύση και Ανατολή. Με πρώτο υπόδειγμα –μεταπολεμικά– το Ανοικτό Πανεπιστήμιο τού Λονδίνου, που προτάθηκε και ιδρύθηκε το 1969 από τον τότε Άγγλο πρωθυπουργό Ουίλσον. Το σύνθημα αυτού τού πρωτοποριακού οργανισμού ανοιχτής γνώσης ήταν «ΖΗΣΕ ΚΑΙ ΜΑΘΕ». Ένα σύνθημα που προοιωνίσε τη «διά βίου μάθηση», η οποία έχει γίνει μια σύγχρονη αναγκαιότητα για τον άνθρωπο που θέλει να συμμετέχει στους κόσμους των νέων γνώσεων και ιδεών που διαμορφώνουν το παρόν και το μέλλον σε συνδυασμό με μια κριτική συνάντηση με το πολιτισμικό παρελθόν. Μια μάθηση που προσφέρεται από καταξιωμένους ακαδημαϊκούς δασκάλους αλλά και από διακεκριμένους νεότερους επιστήμονες και γνωστούς συγγραφείς και καλλιτέχνες. Μια συμμετοχή στο διεθνές γίγνεσθαι νέων κατακτήσεων γνώσης, που δημιουργούν τη δυναμική συνάντηση με την ανάγκη τού σήμερα και την πρόβλεψη των αναγκών τού αύριο... Όχι για επαγγελματικές κατοχυρώσεις αλλά μόνο για πλήρωση τής δίψας για εντρύφηση στα νέα δεδομένα, που οδηγούν σε μετάβαση τής ανθρωπότητας σε άλλη τάξη πολιτισμού.

Ως υπεύθυνος τής Στοάς τού Βιβλίου, από την πρώτη ανακοίνωση τής δημιουργίας τού Ελεύθερου Πανεπιστημίου και την έναρξη τής λειτουργίας του, συνάντησα τις ζωηρές επιδοκimasίες όλων όσοι (άνδρες και γυναίκες) έσπευσαν να πληροφορηθούν, να εγγραφούν και να συμμετάσχουν στον ιστορικό πρώτο κύκλο μαθημάτων τού «Ελεύθερου Πανεπιστημίου» τής Στοάς τού Βι-

βλίου, όπως το «βάφτισε» ο ιδρυτής του, ο οποίος και δίδαξε το εναρκτήριο μάθημα με «μέγα πλήθος» συμμετεχόντων σε σειρά μαθημάτων για την ελληνική γλώσσα. Έκτοτε, –ως το πρόσφατο ανοιξιάτικο πρόγραμμα– πραγματοποιήθηκαν 14 κύκλοι μαθημάτων με εξέχοντες ακαδημαϊκούς διδάσκοντες σε κάθε κύκλο, όπως αναφέρονται στις σελίδες τού αφιερώματος τούτου.

Μια προσπάθεια που έχει απήχηση

Η μεγάλη επιτυχία (από τον πρώτο κύκλο) τού Ελεύθερου Πανεπιστημίου οφείλεται:

- στη σύγχρονη αξία και σημασία τής πρωτοβουλίας
- στην εγκυρότητα των διδασκόντων
- στα ποικίλα γνωστικά θέματα τού κάθε κύκλου
- στη γόνιμη και ελεύθερη συζήτηση μετά από κάθε μάθημα
- στον εμπλουτισμό τής διδασκαλίας με εποπτικό υλικό, καθώς και με προεκτάσεις (σε κάποια μαθήματα) ζωντανής διδασκαλίας σε μουσεία και επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους
- στην ποικιλομορφία τού κοινού (που παρακολουθεί τα μαθήματα) από πλευράς γνώσης, εμπειρίας, ηλικιών, καλλιτεχνικών-πολιτισμικών και κοινωνικών ευαισθησιών και ενδιαφερόντων
- στην εξαιρετή οργάνωση των μαθημάτων, με πολύτιμη συμβολή των παρακολουθούντων, οι οποίοι (ακόμα κι όταν υπάρχουν δυσκολίες κυκλοφορίας στο κέντρο) βρίσκουν τρόπους να είναι παρόντες και παρούσες
- στην ευελιξία τού Ελεύθερου Πανεπιστημίου να πραγματοποιήσει μαθήματα με διδάσκοντες αναγνωρισμένους συγγραφείς, μουσικούς, ζωγράφους κ.λπ.
- στην, επίσης ενδιαφέρουσα, πρακτική να γίνεται μία σειρά μαθημάτων, 5 ή 10, από έναν διδάσκοντα ή από περισσότερους. Π.χ. 10 μαθήματα δημιουργικής γραφής, με υπεύθυνο έναν συντονιστή, που διδάσκει το εναρκτήριο μάθημα καθώς και το τε-

λευταίο, με 8 εισηγητές, που ο καθένας αναλύει από διαφορετική σκοπιά τη θεματολογία του μαθήματος, ώστε να υπάρξει μια συνολική εμβάθυνση στην αντιμετώπισή του. Όπως έγινε, π.χ., με τα

μαθήματα αρχαιολογίας, ιστορίας, οικονομίας, μαθηματικών, ψυχολογίας, ζωγραφικής, λογοτεχνίας κ.λπ. Σε αυτές τις σειρές οι παρακολουθούντες έχουν δυνατότητες να συγκρίνουν τις διαφορετικές όψεις της διδασκαλίας των μαθημάτων αλλά και την αποτελεσματικότητα των διδασκόντων.

Ικανοποίηση των καθηγητών

Στις περιπτώσεις διδασκαλίας 5 ή 10 μαθημάτων από έναν μόνο καθηγητή οι παρακολουθούντες εξοικειώνονται περισσότερο μαζί του, ιδιαίτερα όταν συμμετέχει σε περισσότερους κύκλους, χάρη με την επανάληψη νέων κύκλων μαθημάτων του και προσδοκούν σε κάθε νέα διδασκαλία ξεπέρασμα των προηγούμενων αποδόσεων.

Από την πλευρά τους όλοι οι καθηγητές μένουν ικανοποιημένοι από τη μεγάλη συμμετοχή, από το υποδειγματικό ενδιαφέρον παρακολούθησης του θέματός τους καθώς και από τη συζήτηση που γίνεται μετά την ολοκλήρωση της ομιλίας, με εύστοχες ερωτήσεις, διευκρινίσεις, αλλά και διατυπώσεις απόψεων. Όλοι-όλες διαφυλάσσουν με ατομική συναίσθηση και συλλογική προσοχή την **ενοποιό δύναμη** της **ελευθερίας** του Ελεύθερου Πανεπιστημίου της Στοάς του Βιβλίου.

Αναγκαίος ο ανθρωπισμός της σύγχρονης γνώσης

Το αποτέλεσμα αυτής της κοινής συναίσθησης στη λειτουργία του Ελεύθερου Πανεπιστημίου δημιουργεί κλίμα ευχάριστης συμμετοχής σε όσους και όσες παρακολουθούν με ανανεούμενο ενδιαφέρον τις εξελίξεις στα πεδία της γνώσης που, μαζί με τις νέες τεχνολογίες, διαμορφώνουν τα καινούργια δεδομένα πολιτισμού για τον σημερινό και τον αυριανό κόσμο. Δεδομένα πάνω στα οποία προβληματίζονται οι πολίτες που στοχάζονται και αναστοχάζονται για έναν απόλυτα αναγκαίο ανθρωπισμό της γνώσης και των νέων τεχνολογιών. Σ' αυτό τον προβληματισμό αποδίδεται

βαρύνουσα σημασία –σε εποχή μέγιστης πνευματικής κρίσης– από τη διοίκηση του Ελεύθερου Πανεπιστημίου, από τους διδάσκοντες καθώς και από τους παρακολουθούντες τακτικά ή περιοδικά το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο της Στοάς του Βιβλίου.

Μαθήματα και για μεγάλα θέματα επικαιρότητας

Πολλοί και πολλές παρακολουθούν από την έναρξη έως σήμερα αδιαλείπτως και συμμετέχουν συνεχώς σε νέους ειδικούς κύκλους, όπως της γλωσσολογίας, της κοσμολογίας, της αρχαιολογίας, της τέχνης, της φιλοσοφίας, της θρησκείας κ.ά.

Πέρα όμως από αυτούς τους κύκλους, στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο έχουν λειτουργήσει με ιδιαίτερη απήχηση κύκλοι σύγχρονης γνώσης και προβληματισμού για θέματα καθοριστικής επικαιρότητας, όπως π.χ. «Η κρίση της οικονομίας». Πραγματοποιήθηκαν με μεγάλη συμμετοχή δύο κύκλοι (από 10 μαθήματα ο κάθε κύκλος) από διαφορετικούς καθηγητές. Το ενδιαφέρον όλων όσοι τους παρακολούθησαν ήταν πολύ ζωηρό στη διάρκεια των συζητήσεων και εκδηλώθηκε με συνεχείς ερωτήσεις.

Η διδασκαλία συνοδεύεται από σημειώσεις και διαγράμματα από τους διδάσκοντες. Αξίζει να σημειωθεί ότι ένα ποσοστό της τάξης του 20% των παρακολουθούντων τα μαθήματα έχουν διαρκή παρουσία σε κάθε επόμενο κύκλο, ιδιαιτέρως δε στα μαθήματα γλωσσολογίας, αρχαιολογίας, τέχνης, λογοτεχνίας, φιλοσοφίας κ.ά.

Ελεύθερο Πανεπιστήμιο της Στοάς του Βιβλίου. Μια πρωτοβουλία του Προέδρου της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας, καθηγητή Γλωσσολογίας Γιώργου Μπαμπινιώτη, ο οποίος, με την έγκριση του Διοικητικού Συμβουλίου, συνέχισε την παράδοση της ανοικτής παιδείας των Αρσακείων Σχολείων.

Μια «διά βίου μάθηση» που γίνεται ιδεώδες, με την πλειοψηφία των παρακολουθούντων να θεωρούν δικό τους το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο της Στοάς του Βιβλίου.

Ο Δημήτρης Κακαβελάκης είναι δημοσιογράφος-συγγραφέας, μέλος του Δ.Σ. της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας, υπεύθυνος της Στοάς του Βιβλίου.

ΟΙ ΘΕΤΙΚΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

ΣΤΟ Ελεύθερο Πανεπιστήμιο

ΑΣΤΡΟΦΥΣΙΚΗ – ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑ

Δημήτρης Νανόπουλος:

- Η σύγχρονη κοσμογονία
- Το ΜΑΓΙΚ(ό) σύμπαν/
The magic universe
- Και εγένετο φως...

ΦΥΣΙΚΗ

Δημοσθένης Ασημακόπουλος:

- Φυσική περιβάλλοντος

ΒΙΟΧΗΜΕΙΑ

Εμμανουήλ Γ. Φραγκούλης:

- Μοριακή προσέγγιση τής ζωής

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

- Από τον φόβο στην απόλαυση
των μαθηματικών

- Διονύσιος Αναπολιτάνος
- Γιώργος Δάσιος
- Παναγιώτης Λιναρδάκης
- Τεύκρος Μιχαηλίδης
- Γεώργιος Μπαμπινιώτης
- Γιάννης Μπουτέας
- Δημήτρης Νανόπουλος
- Γιώργος Παντελίδης
- Αναστάσιος Ι. Σκιαδάς
- Σοφία Σταθοπούλου
- Αθανάσιος Φωκάς
- Ιωάννης Χριστιανίδης

Περί «Ελευθέρου Πανεπιστημίου»

τού Δημήτρη Νανόπουλου

Ζούμε σε μια εποχή όπου τα πάντα αλληλίζουν ριζικά και αναπόφευκτα τα παλαιολιθικά συστήματα μετάδοσης γνώσης καταρρέουν σωρηδόν. Η γνώση είναι δύναμη και όσες κοινωνίες δεν το έχουν καταλάβει αποκόπτονται από το σύγχρονο «γίνεσθαι» και εξαφανίζονται μέσα στην άμμο του ομαδικού στρουθοκαμηλισμού τους. Δυστυχώς, η χώρα μας ανήκει σ' αυτού του είδους τις κοινωνίες, όπως όλοι «ξαφνικά» ανακαλύψαμε πρόσφατα... Οι κεραίες του Γιώργου Μπαμπινιώτη (Γ.Μ.) πιάσανε εδώ και αρκετά χρόνια τη δυστοκία και την έλλειψη κάθε επικοινωνίας μεταξύ πανεπιστημίου και κοινωνίας, που έχει οδηγήσει σε τραγικά αποτελέσματα, και προχώρησε στην ίδρυση του θεσμού του Ελεύθερου Πανεπιστημίου (ΕΠ). Μια κίνηση-κλειδί για τα πνευματικά δρώμενα του τόπου μας. Η περιβόητη «διά βίου μάθηση» δεν είναι σχήμα λόγου στο λογότυπο κάποιου υπουργείου αλλά απτή πραγματικότητα στο ΕΠ. Μια πολύ πρωτότυπη, αξιόλογη αλλά και «επικίνδυνη» προσπάθεια, όταν έχεις να τα βάλεις με τη Σκύλη και τη Χάρυβδη ή, στον τόπο μας, με τους «δεξιούς» σκοταδιστές και τους «αριστερούς» λαϊκιστές, ισοπεδωτές των πάντων.

Διαλέγοντας μια σειρά επιφανών διανοουμένων-δασκάλων, ο Γ.Μ. κατόρθωσε το «ακατόρθωτο», να κάνει τον κόσμο να αγαπήσει τη γνώση, από την Ιστορία της Όπερας στο Πολυσύμπαν... Αυτός είναι ο ορισμός της «διά βίου μάθησης», να καλυτερεύουμε τους εαυτούς μας χρησιμοποιώντας όλες τις υπάρχουσες γνώσεις. Είχα την καλή τύχη να συμμετάσχω, περισσότερες από μία φορές, ως δάσκαλος σε θέματα που έχουν σχέση με την επιστήμη μου, τα Στοιχειώδη Σωμάτια και την Κοσμολογία. Όχι και τα ευκολότερα... Η εμπειρία μου ήταν συναρπαστική. Δεν μπορούσα να φανταστώ τέτοια ανταπόκριση από ένα τόσο ετερογενές κοινό, με ανθρώπους διαφορετικής ηλικίας, διαφορετικών ενδιαφερόντων, από όλα τα κοινωνικά στρώματα, σε θέματα δύσκολα από τη φύση τους και, σίγουρα, δυσνόητα. Ξεκάθαρα, ο τρόπος διδασκαλίας και παρουσίασης είναι διαφορετικός από το συνηθισμένο πανεπιστημιακό μάθημα. Πρέπει να λάβεις υπ' όψιν σου τη δεδομένη ανομοιογένεια και να πιάσεις τον παλμό του ακροατηρίου, γιατί αλλιώς κινδυνεύεις να μιλάς μόνος σου και να ακούς μόνο εσύ! Για μένα ήταν πολύ συγκινητικό και συνάμα αύξανε τις υποχρεώσεις μου να βλέπω τις προσπάθειες «απλών» ανθρώπων να καταλάβουν τι γίνεται στη Σύγχρονη Φυσική και την Κοσμολογία σήμερα και να προσπαθούν να αφομοιώσουν, όσο μπορούν καλύτερα, τη νέα γνώση. Να κάνουν πολύ πετυχημένες και μερικές φορές δύσκολες ερωτήσεις μετά το τέλος κάθε διάλεξης, να κρατάνε σημειώσεις, να ζητάνε διευκρινίσεις. Να με κρατάνε στο τέλος, και μετά το τέλος των ερωτήσεων, για να

τους βοηθήσω σε συγκεκριμένα προβλήματα όπου τα βρήκαν «μπαστούνια», αλλά παρόλα αυτά κατέβαλαν κάθε φιλότιμη προσπάθεια. Πραγματικά οι άνθρωποι αυτοί που συμμετέχουν στο ΕΠ, ής και τους

ενώνει κάποιος αόρατος ιστός, έχουν ένα ξεχωριστό επίπεδο καλλιέργειας που δεν συνοδεύεται αναγκαστικά από «πτυχία». Να το πούμε αλλιώς, οι άνθρωποι αυτοί έχουν κουιτούρα και συνάμα «ψάχνονται».

Δεν είναι το θέμα αν θα θυμούνται τις «εξισώσεις», το ζητούμενο είναι να καταλάβουν ότι υπάρχει μια επιστημονικά στηριγμένη θεώρηση του Σύμπαντος από την εμφάνισή του μέχρι σήμερα και αυτό σίγουρα και το κατάλαβαν και θα το θυμούνται για πάντα. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τέτοιες γνώσεις βοηθούν το ακροατήριο στις προσωπικές πνευματικές αναζητήσεις του, όπως φάνηκε ξεκάθαρα από την επικοινωνία που είχε μαζί μου.

As μου επιτραπεί εδώ να καταθέσω μια συγκλονιστική για μένα εμπειρία. Την τελευταία σειρά μαθημάτων που έδωσα (άνοιξη 2010) παρακολούθησε ανελλιπώς ένας αρκετά ηλικιωμένος κύριος, που ήρθε στο τέλος των μαθημάτων και, αφού μου έδωσε ένα δώρο-ενθύμιο για να με ευχαριστήσει, μου είπε: «Κύριε Νανόπουλε, είμαι εδώ και αρκετά χρόνια συνταξιούχος και σας παρακολουθώ εδώ και χρόνια από τα ΜΜΕ και με έχετε κάνει να αγαπήσω την Αστρονομία-Αστροφυσική-Κοσμολογία και να ξαναβρώ ένα ενδιαφέρον στη ζωή μου. As είναι καλή το ΕΠ που μου έδωσε την ευκαιρία να σας ακούσω ζωντανά σ' αυτές τις διαλέξεις».

Ακόμη και τώρα που γράφω αυτές τις γραμμές είμαι πολύ συγκινημένος και τα πιο πάνω λόγια τα θεωρώ την πιο πολύτιμη επιβράβευση των όσων έχω κάνει ποτέ. Είναι ο ορισμός αυτού που πρέπει να κάνει η επιστήμη: ΝΑ ΒΟΗΘΑ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ. Όλα τα άλλα έπονται... Ευχαριστώ τον Γ.Μ. και το ΕΠ για αυτή την ευκαιρία που μου δώσανε.

Βλέπουμε, λοιπόν, ότι το ΕΠ είναι φορέας καινούργιων ιδεών στην εκπαίδευση και, όπως τόνισα πιο πάνω, είναι η ουσία του όρου «διά βίου μάθηση». Η ποικιλία των θεμάτων, το υψηλό επίπεδο των διδασκόντων, η ευελιξία του προγράμματος, ακόμη και το χρονοδιάγραμμα καθιστούν το ΕΠ έναν μοναδικό θεσμό στη χώρα μας, που μακάρι να τον μιμηθούν οι αρμόδιοι κρατικοί φορείς. Αλλά πού τέτοια τύχη. «Φωνή βοώντος εν τη ερήμω...»

Εδώ πρέπει επίσης να τονιστεί ο πολύ χρήσιμος ρόλος της πραγματικά άψογης διοικητικο-οργανωτικής υποστήριξης, συντονισμέ-

νης από τους προσφιλείς μου Δημήτρη Κακαβελάκη και Γιάννα Πανουσάκη. Η αίθουσα των διαλέξεων τού ΕΠ στη Στοά τού Βιβλίου είναι υποβλητική για τον δεδομένο σκοπό –και μόνο ότι συντοκίζεται με το περίφημο «Θέατρο Καρόλου Κουν», όπου από το 1965 μέχρι το 1971 δεν έχασα παράσταση και πραγματικά επηρέασε βαθύτατα την πνευματική μου εξέλιξη, τής δίνει ένα ξεχωριστό «χρώμα».

Εν κατακλείδι, το ΕΠ είναι ένας ξεχωριστός θεσμός στη χώρα μας, «πνευματικό παιδί» τού φίλου πρύτανη Γ.Μ., που πέτυχε, και αυτό δεν είναι εύκολο στη χώρα μας, και που πρέπει όλοι μας να βοηθήσουμε, ο καθένας από την πλευρά του, να πάει ακόμη πιο μπροστά, γιατί το θέλει ο κόσμος και αυτό είναι το ζητούμενο. Πρέπει επίσης να προστατέψουμε το ΕΠ να μην αλλοιωθεί ή αλωθεί, μια που, όπως ξέρουμε όλοι και παρά την αντίθετη γνώμη τού Αλεξανδρινού μας μεγάλου ποιητή, «οι βάρβαροι ήλθαν...».

Ο Δημήτρης Β. Νανόπουλος είναι ακαδημαϊκός, καθηγητής τού Texas A & M University, πρόεδρος τού Εθνικού Συμβουλίου Έρευνας και Τεχνολογίας. Στο ΕΠ δίδαξε για το Σύμπαν και τη σύγχρονη κοσμογονία.

Θα ήθελα να επεκτείνω τις γνώσεις μου σε συγκεκριμένα αντικείμενα που τώρα πια μπορώ να επιλέξω εγώ με περισσότερη σιγουριά από ό,τι κατά τα πανεπιστημιακά και σχολικά χρόνια. Επίσης νιώθω ότι και εγώ αλλιά κατ' επέκταση όλη η κοινωνία έχει αρχίσει να ξεπέφτει σε μια εποχή ελαφρότητας· και ήθελα κάτι παραπάνω από ό,τι μου προσφέρεται καθημερινά από τα ΜΜΕ.

Ελένη Μηλιώρη

Το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο καλύπτει ποικίλες ανάγκες μου. Την ανάγκη για συνεχή πνευματική καλλιέργεια από καθηγητές πανεπιστημίου, επιστήμονες και δημιουργούς, την ανάγκη για γόνιμη αξιοποίηση τού ελεύθερου χρόνου μου, την ανάγκη διαφυγής από μια καθημερινότητα που συχνά πλήττεται από την επικράτηση τής υποκοιλιτοσύνης σε όλους τους τομείς. Μέσω τού Ελεύθερου Πανεπιστημίου μου δίνεται η δυνατότητα να γνωρίσω από κοντά πνευματικούς ανθρώπους τής εποχής, να εμπλουτίσω τις γνώσεις μου, να προβληματιστώ και να προχωρήσω σε μια βαθύτερη θέαση των πραγμάτων. Στην πραγματικότητα, νομίζω, μία είναι η ανάγκη: η ανάγκη για ουσιαστική γνώση.

Πανελλόνη Μουέ

Μια ξεχωριστή ερμηνεία τής Διά Βίου Εκπαίδευσης

τού Δημοσθένη Ν. Ασημακόπουλου

Η ερμηνεία τής έννοιας «Ελεύθερο Πανεπιστήμιο» (ΕΠ) έχει αποδοθεί σε πολλές χώρες τού εξωτερικού από διάφορους φορείς με πολλούς τρόπους.

Στην Ελλάδα πιστεύω πως τα τελευταία χρόνια δόθηκε μια ξεχωριστή ερμηνεία τής έννοιας, με φορέα τη Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία (Φ.Ε.) και κύριο συντελεστή τον Πρόεδρό της καθηγητή κ.

Γεώργιο Μπαμπινιώτη, τ. πρύτανη τού Πανεπιστημίου Αθηνών, ο οποίος έδωσε δυναμική ώθηση στους τρόπους εφαρμογής της.

Το ΕΠ παίζει σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο τής απαιτούμενης από την κοινωνία Συνεχιζόμενης και Διά Βίου Εκπαίδευσης. Οι στόχοι όμως αυτοί πολύ δύσκολα είναι εφικτοί.

Η Φ.Ε. ωστόσο κατάφερε να συνδυάσει όλα εκείνα τα στοιχεία που συνθέτουν ένα πρόγραμμα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης με επιτυχία.

Βασικό στοιχείο ήταν οι συνθέσεις των ομάδων εκπαίδευσης που αποτελούνταν από έμπειρους εκπαιδευτικούς και επιτυχημένους επαγγελματίες, οι οποίοι, υποβοηθούμενοι από μια ασυνήθιστα καλή γραμματειακή υποστήριξη, παρουσίασαν στο πολυσύνθετο ακροατήριό τους το υλικό τού μαθήματός τους. Προκαλεί εντύπωση για τα ελληνικά δεδομένα η εκ των προτέρων ανακοίνωση τής ύλης των μαθημάτων όπως και το σχετικό υποστηρικτικό εκπαιδευτικό υλικό, που ήταν διαθέσιμο εγκαίρως και σε πολύ ικανοποιητική μορφή στους συμμετέχοντες.

Ένα δεύτερο στοιχείο ήταν ο χώρος, η ατμόσφαιρα, οι καθηγητές, το θεματικό αντικείμενο που άλλοιζε από εβδομάδα σε εβδομάδα, οι απαραίτητες για τους μη ειδικούς εισαγωγικές διδασκαλίες. Όλα αυτά θύμιζαν επιτυχημένους κύκλους σπουδών γνωστών Κέντρων τού εξωτερικού και όχι τυπικά αδειοδοτημένα ινστιτούτα συλλογής τυχαίων ακροατηρίων, που, ατυχώς για τη χώρα μας, συναντάει κανείς πολύ συχνά. Η απόδειξη τής επιτυχίας ήταν το ίδιο το κοινό, που αντιμετώπισε, όπως αυτό φάνηκε ξεκάθαρα από την πρώτη μας επαφή, με εμπιστοσύνη την πρωτοβουλία αυτή. Αυτό κυρίως οφειλόταν αφενός μεν στην πρότερη εμπειρία τής Φ.Ε. αφετέ-

ρου δε στον ίδιο τον συντονιστή και οραματιστή τού Προγράμματος, ο οποίος είχε δώσει σαφή δείγματα γραφής ως τιμονιέρης τού αρχαιότερου πανεπιστημίου αθλή και ως δάσκαλος.

Καθώς η σύνθεση τού κοινού τού ακροατηρίου απαρτιζόταν από άτομα διαφορετικού μορφωτικού και κοινωνικού επιπέδου, άτομα που μετέφεραν ετερόκλητες εμπειρίες και προγενέστερη εκπαίδευση, η συνάντησή τους σε μια κοινή βάση επικοινωνίας ήταν ιδιαίτερα επιτυχημένη. Σημαντική ήταν η διαρκής παρουσία και συμμετοχή στο πρόγραμμα, η οποία σε ορισμένες περιπτώσεις ξεπερνούσε προηγούμενες πρακτικές, με τη «διεκδίκηση» από τον καθηγητή συμβουλευτικής υποστήριξης, στοιχείο εξαιρετικά δυσεύρετο στη χώρα μας, που δημιουργούσε κλίμα εμπιστοσύνης και αποδοτικότητας.

Σε ένα τέτοιο ακροατήριο η προσαρμογή τού επιπέδου διδασκαλίας όπως και η επιλογή τού εκπαιδευτικού υλικού ήταν πραγματικά εύκολη, διότι τα όποια κενά στο επιστημονικό υπόβαθρο των ακροατών καλύπτονταν εύκολα από το αυξημένο ενδιαφέρον τους. Ήταν μεγάλη η έκπληξή μου όταν διαπίστωσα στο ακροατήριο την παρουσία πρώην και νυν φοιτητών μου, οι οποίοι, αν και είχαν παρακολουθήσει μαθήματα σχετικά με το διδασκόμενο στο ΕΠ αντικείμενο, είχαν επιλέξει να συμμετάσχουν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα προφανώς θεωρώντας ότι θα εξασφάλιζαν νέα γνώση σε ένα τόσο δημιουργικό περιβάλλον.

Ο ενθουσιασμός τού ακροατηρίου μετά το πέρας τού μαθήματος ήταν και αυτός ένα στοιχείο που με έφερε πίσω πολλά χρόνια, τότε που η επαφή τού καθηγητή με τους φοιτητές του διατηρούσε πολύ καλύτερα στοιχεία από αυτά τής σύγχρονης εποχής, όπου τα αχανή ακροατήρια, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην αλ-

λοδαπή, έχουν ουσιαστικά αλλοιώσει τη σχέση δασκάλου και μαθητή.

Τέτοιες προσπάθειες όπως η παρούσα θεμελιώνουν την ανάγκη προγραμμάτων διαρκούς για τον άνθρωπο εκπαίδευσης και ενισχύουν όλους εκείνους που διακηρύττουν την υποχρέωση τής πολιτείας να εξασφαλίζει τέτοια προγράμματα εκπαίδευσης που καθιστούν τους πολίτες ενήμερους, παραγωγικούς στην εργασία τους και –γιατί όχι;– ευτυχισμένους, αφού το θρανίο έχει πάντα το στοιχείο τής ανανέωσης.

Το πρόγραμμα τής Φ.Ε. πρέπει να συνεχιστεί, διευρύνοντας τον κύκλο σε νέους τομείς και επαναλαμβάνοντας για όσες φορές χρειαστεί τα επιτυχημένα προηγούμενα προγράμματα, στοιχείο που προκύπτει από την άμεση αξιολόγηση των σπουδαστών και των διδασκάλων τους. Πέρα από αυτό, τουλάχιστον για τον τομέα τού περιβάλλοντος, τής ενέργειας και των κλιματικών αλλαγών, πιστεύω ότι τέτοιες πρωτοβουλίες προετοιμάζουν μελλοντικούς επιστήμονες, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό τον αντίστοιχο επιστημονικό χώρο με νέα άτομα που θα πλαισιώσουν εκπαιδευτικά πανεπιστημιακά προγράμματα που απευθύνονται σε έμπειρα ακροατήρια.

Το πρόγραμμα τής Φ.Ε. πρέπει να συνεχιστεί και να συνοδεύει τις άλλες εκπαιδευτικές της δραστηριότητες, γιατί διδάσκει τόσο τους μαθητές όσο και τους κηδεμόνες τους την ανάγκη τής εκπαίδευσης τού ανθρώπου σε όλη τη ζωή του.

Ο Δημοσθένης Ν. Ασημακόπουλος, πρώην πρύτανης, είναι καθηγητής στη Σχολή Θετικών Επιστημών τού Πανεπιστημίου Αθηνών, Τομέα Φυσικής Περιβάλλοντος-Μετεωρολογίας. Στο ΕΠ δίδαξε Φυσική τού περιβάλλοντος.

Το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο είναι σαν μια όαση στην ξερή και στείρα από δημιουργικής και ουσιαστικής πλευράς γνώση που προσφέρει σήμερα στον πολίτη του το σύστημα, καλύπτοντας έτσι και τα τεράστια κενά του.

Μαρία Βερβερίδου

Η ευκαιρία άμεσης ερώτησης και απόκρισης από τον εισηγητή, αθλή και η δημόσια συζήτηση και τοποθέτηση από άτομα παντελώς άγνωστα μεταξύ τους είναι επιβλητική τής ανάπτυξης τού κριτικού πνεύματος, τής διεύρυνσης τής οπτικής και τής ποικιλίας τής άποψης.

Θέμης Ξανθόπουλος

Μετά από 39 χρόνια δουλειάς στον τραπεζικό χώρο, όπου ναι μεν δούλεψα σε ιδιαίτερα ενδιαφέροντες και δυναμικούς τομείς (για πολλά χρόνια στα συναλλήλαγμα, στις δημοπρασίες ομολόγων με τα... spreads... και τους διατραπεζικούς δανεισμούς), τώρα, με τη συνταξιοδότησή μου, είναι ο καιρός να ασχοληθώ με αυτό που μου άρεσε, τις ανθρωπιστικές και κλασικές σπουδές που σπούδασα και με γοητεύουν.

Γιώργος Διαμαντόπουλος

Παρακολούθησα μαθήματα στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο από την ανάγκη για αναζήτηση ποιοτικού χρόνου σε μια καθημερινότητα που γίνεται όλο και πιο πεζή και άσχημη. Ουσιαστικά και αισθητικά. Όλη αυτή η εκπαιδευμένη αθλή και σε βάθος προσέγγιση τής ανθρωπίνης σκέψης και δημιουργίας, μέσα από αυτά τα εξαιρετικά επιλεγμένα προγράμματα, μου δίνει ένα αίσθημα ανάτασης και ψυχικού πλούτου.

Χριστίνα Ζουμαδάκη

Συνεχής πνευματική αναζήτηση

των **Αναστασίου Σκιαδά,**
Παναγιώτη Λιναρδάκη,
Σοφίας Σταθοπούλου

Υπάρχουν πολλοί παράγοντες που κάνουν πειστικό το αίτημα των σύγχρονων καιρών για «διά βίου μάθηση και εκπαίδευση». Ας δούμε τρεις από αυτούς τους παράγοντες:

- Η ανάγκη του ανθρώπου να επεκτείνει τις γνώσεις του στο γνωστικό αντικείμενο με το οποίο έχει ήδη ασχοληθεί
- Να γνωρίσει νέους τομείς γνώσεων
- Και «νόον έγνω», δηλαδή να γνωρίσει τη σκέψη και τη μεθοδολογία και άλλων ανθρώπων.

Στο αίτημα αυτό της εποχής μας ανταποκρίθηκε με επιτυχία η Στοά του Βιβλίου της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας με την ίδρυση και τη λειτουργία του Ελεύθερου Πανεπιστημίου (ΕΠ). Με βασικές αρχές την ποιότητα της γνώσης, το εύρος των γνωστικών αντικειμένων και την υψηλή επιστημονική κατάρτιση και εξειδίκευση των ομιλητών, τα μαθήματα του ΕΠ έτυχαν μεγάλης αποδοχής, όχι μόνο ποσοτικά αλλά και ποιοτικά.

Για τον κύκλο των Μαθηματικών, στον οποίο οι υπογράφωντες υπήρξαμε ομιλητές, έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

- Για πρώτη φορά ίσως κύκλος μαθημάτων Μαθηματικών απευθυνόταν σε τόσο ευρύ κοινό, με γνώσεις και ενδιαφέροντα πέραν της μαθηματικής επιστήμης. Τα θέματα διδασκαλίας αναφέρονταν στη σχέση των Μαθηματικών με τις άλλες επιστήμες, τις τέχνες και τον πολιτισμό, όχι μόνο σε πρακτικό επίπεδο αλλά και, κυρίως, σε συσχετισμό εννοιών και φιλοσοφικού στοχασμού.
- Η συμμετοχή ήταν για εμάς έκπληξη, όχι μόνο για το πλήθος αλλά κυρίως για την κατανομή των ακροατών, οι οποίοι είχαν διαφορετικές αφετηρίες και ως προς τις γνώσεις και ως προς τα ενδιαφέροντα.

Υπήρχε σημαντικός αριθμός εκπαιδευτικών και φοιτητών, πράγμα που αποδεικνύει την επιμορφωτική αξία και προοπτική αυτών των κύκλων.

Υπήρχαν αρκετοί απόφοιτοι των Σχολείων μας που έχουν στραφεί σε άλλους επαγγελματικούς τομείς (δικηγόροι, αρχιτέκτονες κ.λπ.), οι οποίοι πάντα ενδιαφέρονται για την παιδευτική και πολιτισμική αξία των Μαθηματικών και εκτιμούν, βέβαια, προσπάθειες που διοργανώνονται από τη Φ.Ε.

Ενδιαφέρουσα ήταν και η κατανομή των ηλικιών με μεγάλες αποκλίσεις.

- Η επικοινωνία μας με τους ανθρώπους που παρακολούθησαν τα μαθήματα φανέρωσε ότι η πνευματική αναζήτηση για παιδεία και πηλατιά γνώση είναι συνεχής και έντονη. Στη διάρκεια των μαθημάτων οι ερωτήσεις των ακροατών έδειχναν το ενδιαφέρον τους για τους τομείς των Μαθηματικών και την κατανόηση των μαθηματικών εννοιών.
- Γι' αυτό πιστεύουμε ότι οι ακροατές δέχτηκαν πολλά ερεθίσματα και θα τους ενδιέφερε η παραπέρα αναφορά τους σε αντικείμενα που άκουσαν.

- Είναι λογικό ότι ένα τέτοιο μάθημα του ΕΠ με τόσο ανομοιογενές ακροατήριο και με διδασκαλία προχωρημένων μαθηματικών εννοιών έχει σημαντικές διαφορές τόσο από ένα μάθημα σε σχολική τάξη όσο και από μια διάλεξη σε ένα συνέδριο ή σε μια αίθουσα πανεπιστημίου. Αυτό αφορά σε όλους τους διδάσκοντες του κύκλου και εστιάζεται στο ότι έπρεπε να υπάρχει προσοχή στις μαθηματικές αναφορές και στο κατά πόσο αυτές θα ήταν κατανοητές από το ευρύτερο δυνατό υποσύνολο των ακροατών. Όμως, ίσως αυτό να ήταν και μια γοητευτική πρόκληση για όλους εμάς που διδάξαμε στον κύκλο αυτό.

Για την όλη διαδικασία των μαθημάτων για τα Μαθηματικά στο ΕΠ θα μπορούσαμε να επισημάνουμε:

- Ίσως χρειαζόταν οριοθέτηση των αντικειμένων διδασκαλίας και σκοποθεσία
- Καλό θα ήταν να υπήρχε ένα μικρό φυλλάδιο για τα μέρη της κάθε ομιλίας για τον προορισμό των ακροατών
- Ένα θέμα που χρειάζεται συζήτηση είναι η δομή των μαθημάτων του κύκλου.

Η προσφορά του ΕΠ μπορεί να αξιοποιηθεί σε εκπαιδευτικές διαδικασίες, όπως είναι:

- Ο εμπλουτισμός των διδασκόμενων αντικειμένων
- Η βαθύτερη γνώση κάποιων αντικειμένων
- Οι σχολικές διαθεματικές δραστηριότητες (projects).

Ο Αναστάσιος Σκιαδάς είναι μαθηματικός, τ. Επόπτης των Αρσακείων – Τοισσιείων Σχολείων, εταίρος της Φ.Ε. Ο Παναγιώτης Λιναρδάκης είναι δρ στη Διδακτική των Μαθηματικών, Συντονιστής Μαθηματικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης των Αρσακείων – Τοισσιείων Σχολείων. Η Σοφία Σταθοπούλου είναι δασκάλα, δρ στη Διδακτική των Μαθηματικών, Συντονίστρια Μαθηματικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης των Αρσακείων – Τοισσιείων Σχολείων.

Στο ΕΠ δίδαξαν για τη μετάβαση από τη θεωρητική μαθηματική γνώση στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Γιώργης Γιατρομανωλάκης:

- Αρχαία ελληνική ποίηση και ποιοτική. Νεοελληνικά παράλληλα και αντανakλάσεις
- Ο τραγικός ήρωας. Εξελίξεις και παραλλαγές

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Βασίλης Λαμπρινουδάκης:

- Οδοιπορικό από την αρχαία ελληνική τέχνη στη σύγχρονη ζωή
- Οι Έλληνες: ελληνική γη, προέλευση, δημόσιος και ιδιωτικός βίος
  - Μιχάλης Δερμιτζάκης
  - Χρήστος Ντούμης
- Σελίδες από τον ιδιωτικό βίο στην αρχαία Ελλάδα

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΣΤΟ Ελεύθερο Πανεπιστήμιο

– Δημήτρης Παπαπετρόπουλος

- Από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό βίο στην αρχαία Ελλάδα. Ενδιαφέρουσες εμπειρίες ζωής

– Κατερίνη Λιάμπη
– Λίνα Μενδώνη

- Διαχείριση των μνημείων. Πώς ζουν τα μνημεία στα χέρια του σημερινού ανθρώπου;

– Μανόλης Κορρές
– Πέτρος Μ. Κουφόπουλος
– Σταύρος Μαμαλούκος
– Αλέξανδρος Μάντης
– Θεοδόσης Π. Τάσιος

- Αρχαία ελληνική τέχνη: αριστουργήματα και ιστορικά τεκμήρια
– Πάνος Βαλαβάνης
– Πέτρος Θέμελης

Δημήτρης Παντερμαλής:

- Αρχαία Μακεδονία

BYZANTIO

Αθανάσιος Μαρκόπουλος:

- Γράμματα και τέχνες στη βυζαντινή αυλή, 10ος-11ος αι.
- Ο βυζαντινός πολιτισμός σήμερα
– Ελένη Γλυκατζή-Αρβελιέρ
– π. Ευάγγελος Γκανάς
– Νίκος Ζίας
– Αναστασία Τούρτα
– Σπυρίδων Ν. Τρωιάνος

ΝΕΟΤΕΡΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Κωνσταντίνος Σβορόπουλος:

- Ελληνική ιστορία: μέθοδος και προβληματισμοί
– Όλγα Κατσιαρδή-Hering
– Πασχάλης Κιτρομηλίδης

– Βασίλης Κρεμμυδάς

– Χρύσα Μαητέζου
– Χάρης Ν. Μελετιάδης
– Κωνσταντίνος Μπουραζέλης
– Βασιλική Παπούλια
– Ευάνθης Χατζηθασσιλείου
– Ευάγγελος Χρυσός

- Η ελληνική ιστορία στο πλαίσιο της διεθνούς ζωής

– Γιώργος Γεωργής
– Βασίλειος Κόντης
– Ευάγγελος Κωφός
– Άγγελος Συρίγος

Σαράντος Καργάκος:

- Ιστορικά ερωτήματα

Κώστας Στάικος:

- Το βιβλίο και οι βιβλιοθήκες: Ιστορική – πολιτισμική – βιβλιολογική προσέγγιση
– Τριαντάφυλλος Ε. Σκληθενίτης

Η παιδεία ανοιχτό διακύβευμα

τού Αθανασίου Μαρκόπουλου

Από την πρώτη στιγμή που έλαβα μέρος στον κύκλο μαθημάτων του ΕΠ μου δημιουργήθηκε η πεποίθηση, λόγω της ατμόσφαιρας που άρχισε να με περιβάλλει, ότι συμμετείχα σε έναν θεσμό ο οποίος ανταποκρίνεται απόλυτα σε ό,τι αποκαλείται τελευταία «διά βίου μάθηση». Ο γράφων, που είχε τη μεγάλη τύχη να παρακολουθήσει μεταξύ των ετών 1965-1967 μαθήματα και διαλέξεις στην Πολιτιστική Εταιρεία «Αθήναιον» από προσωπικότητες του διαμετρήματος του Ε. Παπανούτσου, τού Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου, τού Νικολάου Πλάτωνα και τού Κωνσταντίνου Δεσποτόπουλου, όπου συνέβρεε πλήθος κόσμου για να ακούσει και να αισθανθεί ότι η παιδεία, υπό την ευρεία έννοια του όρου, ήταν ανοιχτό διακύβευμα και όχι προνόμιο ολίγων, διστάσθηκε ότι ένα νέο «Αθήναιον» έπαιρνε σάρκα και οστά στη Στοά του Βιβλίου. Όπως και τότε έτσι και τώρα οι σκοποί είναι ίδιοι· η παιδεία «ανοίγεται» σε ορίζοντες πέρα από τα πανεπιστήμια και τις ανώτατες σχολές, με σκοπό να εντάξει στο περιβάλλον της άτομα ποικίλης προέλευσης και ετερογενούς μορφωτικού επιπέδου, χωρίς ειδικές προδιαγραφές.

Η εμπειρία που αποκόμισα από τη διδασκαλία στο ΕΠ ήταν ιδιαίτερα σημαντική, θα έλεγα, ορθότερα, ευεργετική· παρά το ότι υποχρεώνεσαι εκ των πραγμάτων να προσαρμόσεις την ομιλία σου στις ανάγκες και τις προσλαμβάνουσες παραστάσεις ενός ευρύτερου κοινού, το οποίο δεν γνωρίζει την ειδική βιβλιογραφία του συγκεκριμένου επιστημονικού χώρου που υπηρετεί ο ομιλητής, εκτιμώ ότι είναι περισσότερο από εντυπωσιακό να θεμελιώνεις τις σκέψεις σου και τα συμπεράσματά σου μπροστά σε έναν κόσμο ο οποίος επιζητεί να μάθει έχοντας παράλληλα υψηλές απαιτήσεις. Πεποίθησή μου είναι ότι αν η σύζευξη αυτή στεφθεί με επιτυχία,

δύσκολο αναμφίβολα εγχείρημα αλλ' όχι ανέφικτο, τότε τα πράγματα εξελίσσονται πολύ καλά. Επαναλαμβάνω ότι εξαρτάται αποκλειστικά από τον ομιλητή αν θα επιτευχθεί διάλογος μεταξύ του κοινού και του ίδιου με ερωτήσεις αρχικά, συζήτηση εν συνεχεία κ.λπ. Πιστεύω ότι αυτό *επιβάλλεται*, διότι είναι ιδιαίτερα

επωφελές και για τις δύο πλευρές. Επιπλέον, επειδή οι κύκλοι μαθημάτων του ΕΠ έχουν πλέον μεγάλη απήχηση, όπως από προσωπική πείρα μπορώ να βεβαιώσω –επισημαίνω ότι πολλά μαθήματα μαγνητοφωνούνται από τους ακροατές–, οι διαλέξεις γίνονται αντικείμενο ευρύτερης συζήτησης μακριά από τον χώρο της Στοάς, με άμεσο αποτέλεσμα να διαμορφώνεται με την πάροδο του χρόνου ένα *ειδικό κοινό*, το οποίο «ακολουθεί» τον συγκεκριμένο ομιλητή, γεγονός που πρέπει χωρίς αμφιβολία να υπογραμμιστεί. Στα μαθήματα που έχω προσφέρει στο ΕΠ οι συζητήσεις στο τέλος των διαλέξεων είναι έντονες, με πολλές αλληλοσυγκρουόμενες απόψεις αλλήλ και έκδηλο ενδιαφέρον από τους ακροατές. Είναι προφανές ότι το κοινό *επεξεργάζεται* τα όσα λέγονται κατά τη διάρκεια της διάλεξης και συχνά έρχεται να παρακολουθήσει έχοντας προετοιμαστεί μετά από σχετική μελέτη. Ίσως δεν θα έβληπε οι κύκλοι μαθημάτων του ΕΠ να «υποστηρίζονται» από παράλληλη θεματική έκθεση με βιβλία και άρθρα που άπτονται του συγκεκριμένου κύκλου διαλέξεων, αλλ' όχι υποχρεωτικά του ομιλητή.

Πιστεύω ότι το ΕΠ ήταν κάτι καινούργιο για την ελληνική πραγματικότητα, το οποίο απέκτησε πολύ γρήγορα βαθιές ρίζες,

διότι ο τόπος το είχε απόλυτη ανάγκη. Το ότι προσφέρονται πάμπολλες θεματικές επιτρέπει να παρακολουθήσει σχεδόν άκοπα ο ενδιαφερόμενος πολλά γνωστικά αντικείμενα και να διευρύνει τις γνώσεις του μάλλον εύκολα. Δεν είναι τυχαίο ότι το κοινό που παρακολουθεί τις διαλέξεις είναι εντελώς ετερόκλητο, κα-

θώς υπάρχουν φοιτητές, πτυχιούχοι, επαγγελματίες, δικαστικοί, ερευνητές, στρατιωτικοί κ.ά. Το ΕΠ διαμόρφωσε γρήγορα μια νέα αντίληψη κοινού με δίψα για μάθηση και για τον λόγο αυτό είναι επιτυχημένο. Πιστεύω, όμως, ακράδαντα ότι καμιά επιτυχία αυτής ειδικά της υφής δεν θα ήταν δυνατή χωρίς αντίστοιχη υλικοτεχνική υποδομή· από την άποψη αυτή η υποστήριξη που παρέχεται είναι σε πολύ υψηλό επίπεδο και τεχνολογικά απόλυτα προηγμένη.

Η νεότερη Ελλάδα έχει πολλές φορές βρεθεί απέναντι από τον βυζαντινό κόσμο· δέσμια ιδεολογημάτων εντελώς παρωχημένων, προβάλλει συχνά αντιλήψεις οι οποίες δεν αντέχουν σε απλή επιστημονική συζήτηση. Κατά την προσωπική μου άποψη το ΕΠ έχει αποφασιστικά συμβάλει με τους βυζαντινούς του κύκλους στη σύγχρονη και σφαιρική επιστημονική θεώρηση του Βυζαντίου.

Ο Αθανάσιος Μαρκόπουλος είναι καθηγητής στο Τμήμα Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, Τομέα Βυζαντινής Φιλολογίας και Λαογραφίας. Διδάσκει Βυζαντινή Φιλολογία. Στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο δίδαξε για την εκπαίδευση στο Βυζάντιο, τα γράμματα και τις τέχνες στη Βυζαντινή αυλή και βυζαντινή λογοτεχνία.

Επικοινωνία με την ίδια την κοινωνία

τού Κωνσταντίνου Σβορόπουλου

Έχω την πεποίθηση ότι τα μαθήματα του Ελεύθερου Πανεπιστημίου αποτελούν άμεση ανταπόκριση στο αίτημα της εποχής για «διά βίου μάθηση». Η επιστράτευση κορυφαίων εκπαιδευτών της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και γενικότερα των γραμμάτων, η επιλογή των θεμάτων, αλλά και η παρακολούθηση των μαθημάτων από μέλη της ελληνικής κοινωνίας τα οποία ελαύνονται από την επιθυμία για μάθηση επιβεβαιώνουν αυτό το φαινόμενο.

Η προσωπική εμπειρία μου είναι κατεξοχήν θετική. Είχα την ευκαιρία να επιβεβαιώσω στην πράξη τις παραπάνω αρχές. Είχα, πράγματι, την αίσθηση ότι απευθύνομαι σε ένα κοινό υψηλής στάθμης, μη αρκούμενος σε ένα κοινό μάθημα αλλά επιδιώκοντας να εμπλουτίσω τους λόγους μου με όσα ήταν εύλογο να αναλυθούν και να υποστηριχθούν κατά τη διάρκεια μιας διάλεξης. Ήταν έκδηλο το ζωηρό ενδιαφέρον των ακροατών, το οποίο, πέρα από τον προφορικό λόγο, δίνει λαβή για ερωτήσεις κατά τη διάρκεια ή μετά τη λήξη κάθε διάλεξης. Χωρίς να ξετάζω τα κριτήρια που προσδιορίζουν την τυχόν επιθυμία τους, δεν έχω αμφιβολία ότι, δεδομένης της διάθεσης για επιπλέον μάθηση, μεταφέρουν και συζητούν στο ιδιαίτερο περιβάλλον τους όσα πορίσματα έχουν συναγάγει από τα μαθήματα.

Το νέο που φέρνει η θεσμοθέτηση τού Προγράμματος έγκειται στην ποιότητα των παραδόσεων, στη διάρκεια και την άνεση που παρέχει στους ακροατές να τις παρακολουθήσουν (ώρα, τοποθεσία). Αν αναζητηθεί ένα μακρινό πρότυπο, ολιγότερο πάντως οργανωμένο, θα

ήταν δυνατό αυτό να εντοπιστεί στο «Αθήναιο», στο κτήριο της ΧΕΝ, όπου δίδασκαν κορυφαίοι επιστήμονες και πνευματικοί άνθρωποι και τους οποίους είχα παρακολουθήσει, ως φοιτητής, πριν από πολλές δεκαετίες.

Είπα, μόλις, ότι είναι το καλύτερο οργανωμένο –κατά την άποψή μου– πρόγραμμα ελεύθερων μαθημάτων και αυτό περικλείει φυσικά την άψογη διοικητικό-οργανωτική υποστήριξη. Δεν πιστεύω ότι χρειάζεται να υπάρξουν δομικές αλλαγές. Επιμέρους προτάσεις για θέματα που πιθανόν να μην έχουν περιληφθεί στο πρόγραμμα αποτελούν συνάρτηση τού ενδιαφέροντος και των διδασκόντων.

Τα μαθήματα τού Ελεύθερου Πανεπιστημίου συντελούν στη διάδοση των πορισμάτων κάθε επιστήμης, στην κατάλληλη συγκεφαλαίωση και στην αναγκαία επανεπεξεργασία των δεδομένων. Η επικοινωνία, εξάλλου, με ένα ευρύτερο κοινό, με την ίδια την κοινωνία, είναι πάντοτε εποικοδομητική.

Ο Κωνσταντίνος Σβορόπουλος είναι ακαδημαϊκός, ομότιμος καθηγητής στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας τού Πανεπιστημίου Αθηνών, Τομέα Ιστορίας. Δίδασκε Ιστορία τού Νεότερου Ελληνισμού. Στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο οργάνωσε ως συντονιστής και δίδαξε μαθήματα για τη σύγχρονη ελληνική ιστορία και τις σχέσεις της Ελλάδας με τις γειτονικές χώρες.

Καθώς έχω την τάση τής δημιουργικότητας, τής εκμάθησης και τής ενασχόλησης με πολλαπλά αντικείμενα, αποφάσισα να γνωρίσω τις σπουδές –διότι όντως είναι– στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο. Εύχομαι ο θεσμός αυτός να κρατήσει και να υπάρχουν ακόμη περισσότεροι κύκλοι και με νέο υλικό.

Μαρίνα Βενεκά

Το ΕΠ ανταποκρίνεται πλήρως στο αίτημα της εποχής για «διά βίου μάθηση», γιατί με τα προγράμματα των μαθημάτων ποικίλης ύλης αποβλέπει στη δημιουργία όχι παραγωγικού ανθρώπου αλλά συμβάλλει στην καταξίωσή του ως ξεχωριστού όντος ανάμεσα στη ροπή δημιουργία.

Παναγιώτα Σ. Δεληγιάννη –
Ευαγγελία Σ. Δεληγιάννη

Συχνά η παρακολούθηση αυτών των μαθημάτων και το υλικό το οποίο προσφέρεται σε αυτά δημιουργούν συζητήσεις και έκφραση απόψεων στο περιβάλλον μου. Όμως, αυτό συμβαίνει κυρίως με ανθρώπους που παρακολουθούν παρόμοια μαθήματα και εκδηλώνουν το ενδιαφέρον τους για πνευματικά, επιστημονικά, πολιτιστικά θέματα.

Πνεελόπη Μουέ

Παρακολουθώ μαθήματα στο ΕΠ από το 2008 πρώτον για να διευρύνω τις γνώσεις μου σε πράγματα που με ενδιαφέρουν και δεύτερον γιατί μου αρέσει αυτή η επαφή με ανθρώπους κάθε ηλικίας. Το επίπεδο διδασκαλίας είναι υψηλό, διότι επιλέγονται επιστήμονες ειδήμονες και καταξιωμένοι ο καθένας στον δικό του χώρο.

Σταυρούλα Σπανού

Καθώς κατά την παρουσίαση των θεμάτων δίνεται η απαραίτητη βιβλιογραφία, αναμφισβήτητη η διέγερση της περιέργειας μπορεί να σε καθοδηγήσει όσο σου επιτρέπει η φιλομάθειά σου. Αυτή άλλωστε θεωρώ ότι είναι η πανεπιστημιακή και ακαδημαϊκή πρακτική.

Γιώργος Διαμαντόπουλος

Τα ερεθίσματα είναι τόσο πολλά που το απόφθεγμα «ένas κόσμος γεννιέται» τα λήξει όλα.

Γιώργος Ιγνατίου

Το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο ως θεσμός ανταποκρίνεται έμπρακτα στο αίτημα της εποχής για «διά βίου μάθηση». Δίνει την ευκαιρία για μάθηση και διαρκή πνευματική αναζήτηση σε όσους επιθυμούν να διευρύνουν τις γνώσεις τους και να επιμορφωθούν σε θέματα συναφή με το αντικείμενό τους. Οι πανεπιστημιακοί καθηγητές και οι διακεκριμένοι στον χώρο τους ομιλητές που συμμετέχουν στις σειρές των μορφωτικών μαθημάτων είναι άρτια ενημερωμένοι για τις εξελίξεις της επιστήμης τους, προσφέρουν τις γνώσεις και την πείρα τους και είναι πάντα πρόθυμοι να επιλύσουν τυχόν απορίες και να βοηθήσουν όποιον επιθυμεί, προτείνοντας επιπρόσθετη βιβλιογραφία που αφορά στο αντικείμενο των μαθημάτων. Με αυτό τον τρόπο οι συμμετέχοντες εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους, βελτιώνουν τις δεξιότητές τους, καταρτίζονται περισσότερο στο θέμα που τους απασχολεί και δέχονται ερεθίσματα για έρευνα.

Πηνελόπη Μουέ

Το ΕΠ σίγουρα ανταποκρίνεται στο αίτημα για «διά βίου μάθηση». Αλλά θα μπορούσε να έχει περισσότερες επιλογές μαθημάτων ή τα μαθήματα να είχαν μια συνέχεια, ώστε να εμβυθύνεις ακόμη περισσότερο τις γνώσεις σου.

Ελένη Μηλιώρη

Μια ανοιχτή κοινότητα φιλομαθών

τού Γιώργη Γιατρομανωλάκη

Πιστεύετε ότι το ΕΠ ως θεσμός ανταποκρίνεται στο αίτημα της εποχής μας για «διά βίου μάθηση»;

Οπωσδήποτε. Το ΕΠ έρχεται να καλύψει πάγιες και μακροχρόνιες ανάγκες της ελληνικής εκπαιδευτικής πολιτικής, όπως είναι η εξωθεσμική, ας πούμε, μόρφωση και καλλιέργεια ανθρώπων που για τον έναν ή τον άλλο λόγο η επίσημη παιδεία δεν μπόρεσε να τους προσφέρει. Το γεγονός ότι το ΕΠ δεν ζητά από τους φοιτητές του κάποια γνωστικά προαπαιτούμενα –ασχέτως αν οι περισσότεροι διαθέτουν ανώτερη παιδεία–, αλλά επαφίεται στη δεδομένη επιμέλειά τους και στον ζήλο τους για γνώση, δημιουργεί μια ανοιχτή κοινότητα φιλομαθών. Αυτή την κοινότητα δύσκολα μπορεί να αποκτήσει ή να δημιουργήσει (παρά τις καλές κάποτε προθέσεις της) η θεωρούμενη επίσημη παιδεία. Αντίθετα, για λόγους που δεν μπορούν να συζητηθούν εδώ, η επίσημη παιδεία δημιουργεί συνήθως κεντρόφυγες τάσεις στους διδασκόμενους. Το ΕΠ αντίθετα χαρακτηρίζεται από την κεντρομόλο διάθεση όσων το παρακολουθούν. Αυτή ακριβώς η τάση και η επιθυμία περιγράφει ένα σαφές αίτημα.

Μιλήστε για την εμπειρία σας στο ΕΠ.

Πολύ ενδιαφέρουσα. Η πανεπιστημιακή διδασκαλία, όσο ανοιχτή και αν είναι, δεσμεύεται κάποτε από όρους και συνθήκες που πολλές φορές αντιβαίνουν προς τις προθέσεις των δασκάλων και διαψεύ-

δουν τις προσδοκίες των διδασκόμενων. Στο ΕΠ η όποια επιστημοσύνη και διδακτική επιμέλεια, όπως τουλάχιστον εγώ αντιλαμβάνομαι τις έννοιες, υπάρχει όχι επειδή αποδεικνύονται από μια καθηγητική, ας πούμε, θέση, αλλά επειδή, σε μεγάλο βαθμό, υποστηρίζονται από την προσωπικότητα του διδάσκοντος. Αυτή η απελευθέρωση είναι μια πρώτης τάξεως εμπειρία των διδασκόντων.

Σε σύγκριση με το πανεπιστημιακό μάθημα, χρειάστηκε στο ΕΠ να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας για ένα ετερογενές κοινό;

Προφανώς. Αυτή άλλωστε είναι και η πρόκληση του ΕΠ: να προσαρμόσει και να μεταδώσει εξειδικευμένες γνώσεις με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορούν να προσλαμβάνονται από ένα ετερογενές κοινό, διαφορετικής μορφωτικής στάθμης αλλά με υψηλή –πιστεύω– έφεση για μάθηση. Το εγχείρημα δεν είναι καθόλου εύκολο, ακριβώς για τον λόγο ότι η αποδεκτή, κατά κάποιον τρόπο, «αυθεντία» μέσα σε ένα πανεπιστημιακό αμφιθέατρο πρέπει κάθε φορά να επιβεβαιώνεται και μέσα σε ένα διαφορετικό περιβάλλον.

Τι αποκομίσατε ως διδάσκων από την επαφή σας με ανθρώπους διαφορετικής ηλικίας, με διαφορετικά ενδιαφέροντα, που παρακολουθούν το μάθημά σας για διαφορετικούς λόγους ο καθένας;

Τη γνώση ενός διαφορετικού κοινού και τη συνείδηση ότι σε κάθε περίπτωση η διδασκαλία πρέπει να αποκτήσει ένα «μέσο μήκος» –ποιοτικό και ποσοτικό–, ώστε να μπορεί να προσληφθεί από αυτό το ανομοιογενές κοινό. Αυτή η γνώση της ετερότητας δημιουργεί στον διδάσκοντα –όπως θέλω να πιστεύω– την ανάγκη να αποδεχθεί ότι αυτό το διαφορετικό κοινό υπάρχει και μέσα στην «κανονική» τάξη του ή στο αμφιθέατρό του. Δεν πρέπει, με άλλα λόγια, να πιστεύουμε ότι επειδή μια τάξη έχει ένα επιλεγμένο κοινό αυτό το κοινό είναι αναγκαστικά και ομοιογενές. Δεν πρέπει δηλαδή να μας ξεγελά η τεχνητή ομοιογένεια μιας τάξης. Κατά συνέπεια η διδασκαλία μπροστά σε ανθρώπους διαφορετικής ηλικίας, άλλων ενδιαφερόντων κ.λπ. διδάσκει με τη σειρά της τον διδάσκοντα. Έτσι δεν είναι καθόλου απίθανο αυτή η νέα εμπειρία να επηρεάσει θετικά τον διδάσκοντα και να μπορέσει να αντιμετωπίσει με καλύτερο τρόπο τους φυσικούς μαθητές του.

Πιστεύετε ότι στους παρακολουθούντες προσφέρονται ερεθίσματα για προσωπική πνευματική αναζήτηση αλλήλ και για περαιτέρω συζήτηση στο περιβάλλον τους;

Υποθέτω ότι αυτό συμβαίνει ή πρέπει να συμβαίνει είτε σε ένα επίσημο σχολείο είτε σε ένα επιμορφωτικό κέντρο, όπως το ΕΠ. Διαφορετικά ποιο νόημα θα είχε μια διδασκαλία αν ο διδασκόμενος παρέμενε απλός δέκτης χωρίς αντιδράσεις –θετικές ή μη, αδιάφορο. Μέριμνα επομένως του διδάσκοντος είναι να εφευρίσκει τρόπους για να προκαλεί ερεθίσματα, καθώς είναι γνωστό ότι η απλή μετακίνηση γνώσεων δεν παράγει πάντα ερωτήματα. Η ωφέλιμη διδασκαλία –που θεωρώ πως είναι μορφή υψηλής επικοινωνίας– ελέγχεται όχι τόσο από το ποσόν των πληροφοριών, αλλά από τον τρόπο με τον οποίο αυτές οι πληροφορίες εκφέρονται. Δέστε, π.χ.,

πώς διδάσκει ο Σωκράτης. Δεν καταφεύγει σε έναν συνεχή μονόλογο, αλλά εντάσσει με τον τρόπο του μέσα στη συζήτηση και τους μαθητές του. Στην τάξη, στο αμφιθέατρο πολλές φορές ο τρόπος διδασκαλίας είναι το κύριο μάθημα.

Ποια είναι η εκτίμησή σας για τη συμμετοχή τους;

Το ακροατήριο του ΕΠ είναι –ετυχώς– φανατισμένο κοινό. Αποζητά τον διάλογο, θέτει ερωτήματα και εκφράζει αντιρρήσεις. Πολλοί μάλιστα από όσους παρακολουθούν κρατούν και σημειώσεις, γεγονός που δηλώνει ότι κάποια στιγμή θα ανατρέξουν σε αυτές. Όπως συμβαίνει και με τους φοιτητές. Όμως, καθώς –όπως πιστεύω– το υλικό του μαθήματος πρέπει να δοθεί όλο και το μάθημα να φτάσει σε ένα τέλος και καθώς ο χρόνος πιέζει, οι ερωτήσεις αναγκαστικά λιγοστεύουν. Προφανώς μένει κάποιος χρόνος για συζήτηση στο τέλος του μαθήματος, όπως και κατά τη διάρκειά του, αλλά, εκ των πραγμάτων, η συζήτηση δεν μπορεί να έχει την επιθυμητή έκταση.

Τι καινούργιο φέρνει ένα πρόγραμμα σαν αυτό του ΕΠ;

Νομίζω ότι το πιο σημαντικό που συμβαίνει με το ΕΠ είναι ότι από τη μια δίδεται η ευκαιρία σε πολλούς να διδάξουν αντικείμενα πολύ ενδιαφέροντα, που ίσως δεν μπορούσαν να διδάξουν αλλού, και από την άλλη προσφέρει επίσης την ευκαιρία σε πολλούς να διδαχθούν αντικείμενα που διαφορετικά δεν θα μπορούσαν να παρακολουθήσουν. Αυτή η συνάντηση ενδιαφερόντων είναι ό,τι καλύτερο προσφέρει το ΕΠ.

Αισθάνεστε ότι είχατε την κατάλληλη διοικητικο-οργανωτική υποστήριξη για το Πρόγραμμα;

Ναι. Χωρίς αμφιβολία. Η οργάνωση και η καθόλου διοικητική μέριμνα είναι πάντοτε υψηλού επιπέδου.

Διατυπώστε οποιαδήποτε σκέψη σας για το Πρόγραμμα.

Νομίζω ότι τα προσόντα και η ειδίκευση των διδασκόντων είναι που ορίζουν και διαμορφώνουν το Πρόγραμμα. Η ευθύνη επομένως είναι κοινή σε όλους, αφού πρέπει να βρίσκεται τρόπος να συνυπάρχουν πολλή. Μοιλονότι είναι φυσικό να θεωρούμε ότι το γνωστικό μας αντικείμενο έχει προτεραιότητα, εκείνο που κάνει τελικά ένα Πρόγραμμα σεβαστό και αξιόπιστο είναι η ευελιξία του, ο πλουραλισμός του και η καθόλου φιλοσοφία του. Ποιο ακριβώς είναι κάθε φορά το ζητούμενο; Σε τι αποσκοπούν κάθε φορά τα διδασκόμενα αντικείμενα; Αυτά είναι τα κρίσιμα ερωτήματα. Νομίζω πως ακριβώς αυτά τα ερωτήματα λαμβάνουν υπ' όψιν όλοι όσοι έχουν την ευθύνη για το Πρόγραμμα. Υπό αυτή την έννοια όλοι μπορούμε και συνεισφέρουμε.

Σε σχέση με την επιστήμη σας, μπορεί να αξιοποιηθεί η προσφορά του ΕΠ;

Έχω ήδη υπαίχθει τη σχέση που μπορεί και πρέπει να έχει το ΕΠ με την επιστήμη. Στο ΕΠ οι διδάσκοντες έχουν την ευκαιρία να μεταδώσουν τις γνώσεις και τα πορίσματα της επιστήμης τους σε ένα κοινό ευρύτερο από το συνηθισμένο κοινό ενός αμφιθέατρου. Αλλά ακριβώς αυτό δεν είναι το ζητούμενο; Το ανοιχτό μάθημα. Η κοινοποίηση των πορισμάτων της έρευνας και εκτός των τειχών. Υπό αυτή την έννοια το ΕΠ αποτελεί έναν άλλο δίαυλο γνώσης και επικοινωνίας.

Ο Γιώργος Γιατρομανωλάκης είναι καθηγητής στο Τμήμα Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, Τομέα Κλασικής Φιλολογίας. Διδάσκει Αρχαία Ελληνική Φιλολογία. Στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο δίδαξε αρχαία ελληνική ποίηση με νεοελληνικά παράλληλα και για τον τραγικό ήρωα.

Προσφορά τής ταχύτατα εμπλουτιζόμενης γνώσης

τού Βασίλη Λαμπρινουδάκη

Πιστεύετε ότι το ΕΠ ως θεσμός ανταποκρίνεται στο αίτημα τής εποχής μας για «διά βίου μάθηση»;

Η «διά βίου μάθηση» υπήρξε πρακτικά ανέκαθεν ενεργή στη ζωή κάθε ανθρώπου. Η γνώση κατακτήθηκε πάντα από κάποιους, μεταδόθηκε με αργούς ή γρήγορους ρυθμούς και έγινε ανθρώπινη εμπειρία. Σήμερα η γρήγορη παραγωγή πολυπληρους και πολύπλοκης γνώσης, σε συνδυασμό με την ευρύτερα διαδεδομένη παιδεία και την απελευθέρωση χρόνου για τον άνθρωπο με την τεχνολογία, κάνει ευπρόσδεκτη, αναγκαία θα έλεγα για την κοινωνία, την οργανωμένη, έγκυρη και προσαρμοσμένη στις ανάγκες τού μη ειδικού προσφορά τής ταχύτατα εμπλουτιζόμενης γνώσης. Αυτή ακριβώς την ανάγκη καλύπτει με ιδιαίτερη επιτυχία το ΕΠ.

Μιλήστε για την εμπειρία σας στο ΕΠ.

Έχω διδάξει από την αρχή σχεδόν σε όλους τους Κύκλους τού ΕΠ, πολλές φορές σε συνεργασία με τους ειδικότερους στο συγκεκριμένο θέμα συναδέλφους. Συναντήθηκα –και κυρίως επικοινωνήσαμε– ένα ευρύ κοινό ποικίλης μόρφωσης και απασχόλησης, από υψηλής εξειδίκευσης επιστήμονες μέχρι τεχνίτες, στο σύνολό τους με ζωηρό ενδιαφέρον για την ιστορική κληρονομιά και την αναζήτηση τής ταυτότητάς τους, αλλά και με την απαραίτητη πνευματική υποδομή για να αφομοιώσουν τη νέα γνώση. Θέλω σχετικά να επισημάνω ότι η διαδικασία τής επικοινωνίας

νίας αυτής με το ευρύτερο κοινό με βοήθησε ιδιαίτερα στη διαρκή μου προσπάθεια να μετατρέψω την ειδική γνώση που κατακτά κανείς με τον επιστημονικό μόχθο σε χρήσιμη για την κοινωνία εμπειρία.

Σε σύγκριση με το πανεπιστημιακό μάθημα, χρειάστηκε στο ΕΠ να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας για ένα ετερογενές κοινό;

Το υπονόησα ήδη με την προηγούμενη απάντηση. Η προσπάθεια να συγκροτήσεις μια εύληπτη, απλουστευμένη, αλλά επιστημονικά ορθή εικόνα τού θέματος που παρουσιάζεις σε ένα κοινό με εντελώς διαφορετικές προσλαμβάνουσες παραστάσεις είναι κάτι πολύ διαφορετικό από την ακαδημαϊκή διδασκαλία. Να προσθέσω όμως και κάτι άλλο πολύ πιο σημαντικό. Στο ΕΠ μου δόθηκε η ευκαιρία να διδάξω θέματα που δεν περιλαμβάνονται στα τρέχοντα, τουλάχιστον, πανεπιστημιακά προγράμματα, που είναι όμως πιο σημαντικά για την ιστορική γνώση που

ενδιαφέρει ευρύτερα την κοινωνία, όπως π.χ. ο δημόσιος και ο ιδιωτικός βίος ή η θρησκεία των αρχαίων Ελλήνων.

Πιστεύετε ότι στους παρακολουθούντες προσφέρονται ερεθίσματα για προσωπική πνευματική αναζήτηση αλλά και για περαιτέρω συζήτηση στο περιβάλλον τους;

Ναι, πραγματικά συμβαίνει αυτό και το διαπιστώνω συνέχεια και κατά τη διάρκεια των μαθημάτων αλλά και με την επαφή που διατηρούν πολλοί από αυτούς που παρακολουθούν τα μαθήματα. Άνθρωποι από εντελώς διαφορετικούς χώρους, με αφετηρία την πολιτισμική μας κληρονομιά, συζητούν τα αντίστοιχα προβλήματα ή ζητήματα τού σήμερα, ζητούν να τους σχολιάσουμε δικές τους σχετικές προφορικές ή και γραπτές τοποθετήσεις, ενώ επανέρχονται σε επόμενο Κύκλο μαθημάτων με νέους «μαθητές» από το περιβάλλον τους.

Ποια είναι η εκτίμησή σας για την συμμετοχή τους;

Προσωπικά προτιμώ τις ερωτήσεις κατά τη διάρκεια τού μαθήματος και παροτρύνω το ακροατήριο σχετικά. Η ανταπόκριση είναι στο στάδιο αυτό περιορισμένη, λόγω τής επιλογής των περισσότερων να κρατούν σημειώσεις. Στο τέλος όμως τού μαθήματος η συμμετοχή σε συζήτηση είναι μεγάλη και συνήθως δεν φθάνει ο χρόνος για την ικανοποίηση όλων. Θέλω να υπογραμμίσω ότι οι ερωτήσεις ή οι παρατηρήσεις τού ακροατηρίου με έχουν εντυπωσιάσει για την ευστοχία τους.

Τι καινούργιο φέρνει ένα πρόγραμμα σαν αυτό τού Ελεύθερου Πανεπιστημίου;

Την ευκαιρία για το ευρύ κοινό –σπάνια

Οι ακροατές των μαθημάτων αρχαιολογίας, χωρισμένοι σε ομάδες, ξεναγούνται από τον καθηγητή κ. Β. Λαμπρινουδάκη κατά την επίσκεψή τους στην Επίδαυρο.

των και πρέπει να συνεχιστούν και να διευρυνθούν.

Σε σχέση με την επιστήμη σας, μπορεί να αξιοποιηθεί η προσφορά του ΕΠ;

Η νηφάλια, έγκυρη ενημέρωση όσο το δυνατόν ευρύτερου κοινού διαφόρων κοινωνικών ομάδων για τις αξίες που αντιπροσωπεύει σήμερα η πολιτισμική μας κληρονομιά με τα μαθήματα του ΕΠ αποτελεί την καλύτερη εγγύηση για την προσαρμία του πολίτη αυτού αγαθού που μελετά η επιστήμη μας. Είναι αυτονόητο ότι έτσι εξασφαλίζεται και η εκτίμηση του κοινού για την Ιστορία και την Αρχαιολογία, για τις οποίες κάποιοι παράγοντες δημιουργούν συχνά αρνητική εικόνα. Σε πιο πρακτικό επίπεδο, το γεγονός ότι τα μαθήματα αυτά παράγουν βιβλία με το περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά της διαμορφωμένης για το ευρύ κοινό γνώσης, τα οποία μπορούν να τη διαδώσουν πολύ πιο πέρα από τον χώρο των μαθημάτων, συμβάλλει πιστεύω σημαντικά στη δικαίωση της άσκησης της επιστήμης μας. Ένα τέτοιο βιβλίο είναι αυτό που περιέλαβε τα μαθήματά μου στον πρώτο Κύκλο με τίτλο *Δέκα μαθήματα Αρχαιολογίας. Από την αρχαία τέχνη στη σύγχρονη ζωή*.

Ο Βασίλης Λαμπρινουδάκης είναι ομότιμος καθηγητής στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης. Δίδαξε Κλασική Αρχαιολογία. Στο ΕΠ δίδαξε μαθήματα σχετικά με την αρχαία ελληνική τέχνη, τα μνημεία στη ζωή μας και τον δημόσιο και ιδιωτικό βίο των αρχαίων Ελλήνων.

δυστυχώς σήμερα— να διαθέσει τον χρόνο του σε μια ιδιαίτερα ποιοτική και δημιουργική απασχόληση. Από την πολύ μεγάλη ζήτηση συμμετοχής στα μαθήματα του ΕΠ αποδεικνύεται ότι η κοινωνία νιώθει σήμερα έντονη ανάγκη για τέτοιες ευκαιρίες.

Αισθάνεστε ότι είχατε την κατάλληλη διοικητικο-οργανωτική υποστήριξη για το Πρόγραμμα;

Η εμπειρία μου από την εξυπηρέτηση του Προγράμματος είναι θετική. Η εξυπηρέτηση αυτή εκτείνεται πέρα από την οργάνωση και τη διεξαγωγή των μαθημάτων και σε παράπλευρες δραστηριότητες, όπως οι επισκέψεις μουσείων και αρχαιολογικών χώρων τις οποίες οργανώσαμε στο πλαίσιο των μαθημάτων. Με την ευκαιρία πρέπει να πω ότι οι επισκέψεις αυτές, στο Νέο Μουσείο Ακρόπολης, στην Επίδαυρο και τη Μεσσήνη, είχαν εξαιρετική επιτυχία, αύ-

ξησαν το ενδιαφέρον και τους προβληματισμούς των συμμετεχόντων, έδωσαν την ευκαιρία για χαλαρότερη συζήτηση των θεμάτων με τους διδάσκοντες και δημιούργησαν στενότερους πνευματικούς δεσμούς μεταξύ των «μαθητών», αλλά και μεταξύ αυτών και των διδασκόντων.

Διατυπώστε οποιαδήποτε σκέψη σας για το Πρόγραμμα.

Η κάλυψη των θεμάτων που προσφέρονται μπορώ να πω ότι εξελίσσεται με τον καλύτερο τρόπο. Από όσα ήδη είπα προκύπτει ότι θα χρειαζόταν περισσότερος χρόνος για να γίνεται ανετότερα και πληρέστερα η συζήτηση. Οι επισκέψεις σε τόπους και μουσεία που εγκαινιάστηκαν πρόσφατα αποδεικνύονται ιδιαίτερα εποικοδομητικές —στον ιστορικό, αρχαιολογικό και καλλιτεχνικό χώρο τουλάχιστον— για την επίτευξη του σκοπού των μαθημά-

Η ΤΕΧΝΗ

ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Δημήτρης Δημηρούλης:

- Από τον Ρομαντισμό στον Μεταμοντερνισμό: Οι περιπέτειες τού λογοτεχνικού θεσμού

Ελένη Πολίτου-Μαρμαρινού:

- Συγκριτική Φιλολογία. Θεωρία και πράξη

Γιώργος Βέλιτσος:

- Νεωτερικότητα. Κρίση τής γραφής – Γραφή τής κρίσης
- Αυτο-βιογραφία (Η συγγραφική πρόθεση και ο θάνατος)

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Δημήτρης Δημηρούλης:

- Από τον Διονύσιο Σολωμό μέχρι τη γενιά τού '30

Δημήτρης Δασκαλόπουλος:

- Η ποίηση και η ποιητική τού Κ.Π. Καβάφη

ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΣΤΟ Ελεύθερο Πανεπιστήμιο

- Χ. Λ. Καράογλου
- Γιάννης Παπαθεοδώρου
- Νικήτας Παρίσης
- Diana Haas

Γεώργιος Μπαμπινιώτης:

- **Οδυσσέας Ελύτης:**
Η ποίηση, η γλώσσα, η τέχνη του
- Κώστας Γεωργουσόπουλος
- Γιώργης Γιατρομανωλάκης
- Ιουλίτα Ηλιοπούλου
- Ντέιβιντ Κόνολι
- Μιχάλης Κοπιδάκης
- Γιώργος Κουρουπός
- Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα
- Αντρέας Μπελεζίνης
- Άρης Μπερλής

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Δημήτρης Δημηρούλης:

- **Ελληνική Λογοτεχνία.**
Διαδρομές στην πεζογραφία

- **Νίκος Καζαντζάκης**
- Μίμης Ανδρουλάκης
- Ρέα Γαλανάκη
- Κώστας Γεωργουσόπουλος
- Ελευθερία Γιακουμάκη
- Μάριος Μπέγζος
- Ηρώ Σγουράκη
- Γιώργος Σγουράκης
- Πάτροκλος Σταύρου

Κώστας Μουρσελής:

- **Ελληνική πεζογραφία**
- Θανάσης Βαλτινός
- Ρέα Γαλανάκη
- Μάρω Δούκα
- Μάνος Ελευθερίου
- Ζυράννα Ζατέλη
- Νίκος Θέμελης
- Τάκης Θεοδωρόπουλος
- Ιωάννα Καρυσιάνη
- Μένης Κουμανταρέας
- Πέτρος Μάρκαρης
- Ανδρέας Μήτσου
- Βαγγέλης Ραπτόπουλος
- Γιώργος Σκαμπαρδώνης
- Πέτρος Τατσόπουλος

Γεωργία Φαρίνου-Μαλαματάρη:

- **Ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης**
και ο μύθος του: 100 χρόνια μετά
- η. Ευάγγελος Γκανάς
- Μάριος Μπέγζος
- Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Κώστας Μουρσελής:

- **Δημιουργική γραφή και ανάγνωση**
- Νάσος Βαγενάς
- Γιώργης Γιατρομανωλάκης
- Βασίλης Καραποστόλης
- Αγγέλα Καστρινάκη
- Κώστας Κατσουλάρης
- Ελισάβετ Κοτζί
- Λιάνα Σακελλίου-Schultz
- Πέτρος Τατσόπουλος
- Αντώνης Φωστιέρης
- Στρατής Χαβιαράς

Μικρό σχόλιο για ένα σπουδαίο εγχείρημα

του Δημήτρη Δημηρούλη

Εα ήθελα εξ αρχής να πω, με τον πιο απλό και σαφή τρόπο, ότι η σχέση μου με το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο τής Στοάς του Βιβλίου τροφοδότησε μια μοναδική εμπειρία: την επαφή με ένα διψασμένο κοινό και τη συνεργασία με αξιόλογους ανθρώπους. Το κοινό ήταν «διψασμένο» για πολλά πράγματα: για επικοινωνία, για γνώση, για διάλογο, για παρακίνηση, για συμμετοχή, τελικά, σε ένα «συμβάν» που να ξεπερνά συμβατικές προϋποθέσεις και θεσμικούς περιορισμούς. Οι άνθρωποι που πλαισίωσαν το εγχείρημα δεν χρίζονται «αξιόλογοι» για λόγους τυπικής ευγένειας αλλήλ γιατί πίστεψαν, συμπαραστάθηκαν και ενθάρρυναν. Από τη συνέργεια διδασκόντων, οργανωτών και κοινού προέκυψε η «μοναδική εμπειρία» στη Στοά του Βιβλίου: ο δάσκαλος να περιμένει ανυπόμονα τη συνάντηση με ανθρώπους κάθε ηλικίας, τάξης και επαγγέλματος, με διαφορετικές γνώσεις, ιδέες και προσδοκίες, που επέλεξαν να είναι εκεί με τη βούλησή τους, δηλαδή με κέφι και προσήλωση. Ο ισχυρισμός δεν χρειάζεται απόδειξη, γιατί η ατμόσφαιρα που επικρατεί στην αίθουσα, εκείνος ο μυστικός δεσμός ανάμεσα στον ομιλητή και στο κοινό, αρχίζει και τελειώνει όταν τελείται το «μάθημα». Εκεί όλοι μαθαίνουν, νιώθουν και εκπαιδεύονται: διδάσκοντες και διδασκόμενοι.

Βέβαια, δεν ήταν η πρώτη φορά που έζησα κάτι τέτοιο. Στις αρχές τής δεκαετίας του '80 είχα την τύχη να διδάξω στην Αγγλία σε παρόμοιες συνθήκες. Εκεί, από την προηγούμενη κιόχλα δεκαετία, άρχισε η συστηματική προσπάθεια του πανεπιστημίου να προσφέρει τη δυνατότητα στους πολίτες να συνεχίσουν την περιπέτεια με τη γνώση, αυτό που σήμερα ονομάζουμε «διά βίου μάθηση». Με μικρό κόστος, χωρίς καμία διάκριση, παρακολουθούσαν μαθήματα με μεγάλη ποικιλία θεμάτων και σε εντυπωσιακό εύρος επιστημονικών κλάδων. Ο θεσμός λειτουργούσε παράλληλα με το ήδη καθιερωμένο Open University. Όταν ο Γιώργος Μπαμπινιώτης συνέλαβε, πρώτος αυτός για τα καθ' ημάς, την ιδέα του Ελεύθερου Πανεπιστημίου, θυμάμαι ότι αντέδρασα με ενθουσιασμό αλλήλ και με κάποια επιφύλαξη για την ανταπόκριση του κοινού. Η συνέχεια τον δικαίωσε πλήρως.

Η μεγάλη πρόκληση οφείλεται αναμφισβήτητα στην ανομοιογένεια του κοινού. Αυτό που ορισμένοι θεωρούν ως μειονέκτημα, που μπορεί να υπονομεύσει δραστικά τη διδασκαλία, αποτέλεσε για μένα τον πιο συναρπαστικό παράγοντα τού όλου εγχειρήματος. Όταν το κοινό είναι δεδομένο, φέρ' ειπείν στο πανεπιστήμιο, ελλοχεύει ο κίνδυνος τής επανάληψης και τής κούρασης. Αντίθετα, όταν το κοινό είναι απροσδιόριστο απαιτεί από τον δάσκαλο να σταθεί επινοηματικός για να βρει τρόπους επαφής. Τίποτε δεν

είναι δεδομένο. Το στοίχημα δύσκολο αλλήλ και δημιουργικά ανταποδοτικό. Όλα παίζονται στο μεταίχμιο: εκεί που κρατάς τον σπουδαγμένο χω-

ρίς να χάσεις τον ερασιτέχνη, εκεί που πείθεις τον νεότερο χωρίς να αποξενώσεις τον μεγαλύτερο, εκεί που καλλιεργείς τη συμπάθεια και συνάμα κατανικάς τη δυσπιστία. Δεν μπορώ να φανταστώ μεγαλύτερη πρόκληση για τον δάσκαλο που βιώνει τη διδασκαλία ως «μέριμνα βίου» και «μελέτη θανάτου», για τον δάσκαλο που δεν αρκείται στη δική του «ενορία» αλλήλ θέλει να κερδίζει σε ξένο γήπεδο, σε κάθε γήπεδο.

Αν μιλήσω για επιτυχία θα ήταν σαν να δηλώνω το αυτονόητο, αν μιλήσω για γενική αποδοχή θα ήταν σαν να υποδεικνύω το προφανές. Τα δύσκολα αρχίζουν, κατά τη γνώμη μου, από δω και πέρα. Πώς χτίζει κανείς σε αυτά τα θεμέλια, πώς προχωρά με τέτοια προίκα; Αναπόφευκτα ο μόνος τρόπος να απαντήσεις περνά από το σημύονι τού προσωπικού βιώματος. Το πρώτο και κύριο που μαθαίνεις είναι να μην υποτιμάς τους ανθρώπους που εντάσσονται στον γενικό και ουδέτερο προσδιορισμό «το κοινό», να μην θεωρείς ότι είναι προτιμότερα τα δεδομένα και δοκιμασμένα. Πιστεύω ότι τώρα πια αυτό το κοινό περιμένει το καινούργιο και διαφορετικό. Θέματα και ιδέες που στηρίζονται στην παράδοση και αντιλούν από την ιστορία αλλήλ ανοίγουν καινούργιους δρόμους και υποδεικνύουν καινότερες προσεγγίσεις. Αυτός ο προσανατολισμός μπορεί να συνυπάρξει δυναμικά αλλήλ αποδοτικά με θεματικές που συνεχίζουν να θεραπεύουν τόσο την επικαιρότητα όσο και την κεκτημένη γνώση, που μεγάλος αριθμός συμπολιτών μας δεν είχαν την τύχη να κατέχουν για διάφορους λόγους, αλλήλ τώρα επιθυμούν να αναπληρώσουν κάπως το κενό ή την έλλειψη.

Ακόμη όμως και αν δεν γνωρίζουμε ποιο είναι και τι θέλει αυτό το απροσδιόριστο κοινό, είναι χρέος ενός ελεύθερου πανεπιστημίου να προκαλέσει και να παρακινήσει, να εμπνεύσει και να διδάξει. Φαντάζομαι ότι ζητήματα όπως η τηλεματική και η ψηφιακή επανάσταση, το ηλεκτρονικό βιβλίο και η ανάγνωση, το περιβάλλον και η κοινωνική πραγματικότητα, η παγκοσμιοποίηση και η οικονομική κρίση, η θρησκεία και ο φονταμενταλισμός, η μετανάστευση και η εθνική ταυτότητα, ο πολιτισμός και οι νέες τεχνολογίες, η παράδοση τής γραφής και η αυτοκρατορία τής εικόνας, η επιστήμη και η ιδεολογία, η γη και το σύμπαν θα μπορούσαν να περιλαμβάνονται σε έναν μελλοντικό σχεδιασμό.

Σε πιο προσωπικό επίπεδο πρέπει να πω ότι η ετερογένεια τού κοινού και ακόμη περισσότερο η λαμπερή ματιά που θέλει να μάθει και περιμένει να κατανοήσει με ώθησαν να αναζητήσω καινούργιους τρόπους διδασκαλίας, οι οποίοι εν πολλοίς απαιτούσαν την αναθεώρηση τεχνικών που είχαν παγιωθεί, χωρίς απαραίτητα να χρειάζονται. Μέσα από τη ματιά τού ακροατή ξαναμαθαίνεις την τέχνη να κοιτάς τον εαυτό σου στον καθρέφτη, ανανεώνεις την παρουσία σου, πληουτίζεις τον λόγο σου, ζωντανεύεις την ορχήστρα που διευθύνεις νοερά όσο αναζητάς τον δρόμο προς τον άλληλο.

Χωρίς περιστροφές: με το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο ξαναβρήκα το κέφι τής διδασκαλίας, θέλω να πω εκείνη την ανείπωτη ικανοποίηση να ανακαλύπτεις κάθε φορά το κοινό σου και μέσα από αυτό να πιάνεις το νήμα τής δικής σου βιογραφίας ως επιστήμονα και δασκάλου. Η επιστροφή, μετά από αυτή την εμπειρία, στο «κανονικό» πανεπιστήμιο υπήρξε πολυάπληδη ευεργετική, γιατί τώρα είχα τη σύγκριση. Και αυτή τα άλλαξε όλα.

Ο Δημήτρης Δημηρούλης είναι καθηγητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού. Διδάσκει Ιστορία και Θεωρία τής Λογοτεχνίας. Στο ΕΠ δίδαξε ελληνική ποίηση και πεζογραφία.

Το ΕΠ προσφέρει πολλά ερεθίσματα με την ποικιλία των θεματικών κύκλων και την επιλογή έγκριτων και καταξιωμένων ανθρώπων τής επιστήμης, τής τέχνης, των γραμμάτων γενικότερα. Οδηγείται ο ακροατής σε προσωπική αναζήτηση και αυτοσυνειδησία και εξευγενίζει την ποιότητα τής κοινωνικής και τής πνευματικής του ελευθερίας. Οι κύκλοι μαθημάτων προωθούν τον προβληματισμό και τον στοχασμό, γιατί δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην ποιότητα και όχι στην ποσότητα. Δεν επιδιώκουν τη γνώση για τη γνώση, τη γνώση ως αυτοσκοπό, αλλά τη γνώση για τον άνθρωπο. Μας οδηγούν σε μια κατάσταση ενεργητικής διανοητικότητας. Το ΕΠ είναι έκφραση ελεύθερου και αδέσμευτου συλλογισμού.

**Παναγιώτα Σ. Δεληγιάννη –
Ευαγγελία Σ. Δεληγιάννη**

Αποκαλυπτική εμπειρία

τού Γιώργου Βέλτσου

Η εμπειρία για μένα στα μαθήματα τού Ελεύθερου Πανεπιστημίου υπήρξε αποκαλυπτική, γιατί μου δόθηκε η ευκαιρία να δοκιμαστώ σε ακροατήριο «ενηλίκων». Η διαφορά από το πανεπιστημιακό αμφιθέατρο είναι ότι δεν είχα να κάνω με παιδιά και κατά συνέπεια δεν είχα τη δυνατότητα τού εντυπωσιασμού που συνηθίζω στις παραδόσεις μου, προκειμένου, με ίχνη υποκριτικής, να «παγιδέψω» τον νέο άνθρωπο για να τον οδηγήσω μετά σε ό,τι μπορούμε να αποκαλέσουμε γνώση, αλλά ως ίσος προς ίσο είχα να αντιμετωπίσω «μαθητές» που συχνά υπερέβαιναν τον δάσκαλό τους. Αυτή η δύσκολη συνθήκη θα μου μείνει αλησμόνητη, όχι μόνο για την προσοχή που απαιτούνταν εκατέρωθεν αλλά και για τις ερωτήσεις που πολλές φορές με έκαναν να αναθεωρώ για να ξαναρχίζω.

Ο Γιώργος Βέλτσος είναι καθηγητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού. Διδάσκει Θεωρία τής Επικοινωνίας. Στο ΕΠ παρέδωσε μαθήματα για τη νευτερικότητα και τη γραφή καθώς και για την αυτοβιογραφική συγγραφή.

Η πνευματική ανάγκη να μελετήσω φιλοσοφία, κάτι που δεν είχα τον χρόνο να κάνω πριν πάρω σύνταξη, γιατί σπούδασα μαθηματικά και πληροφορική και πέρασα τα περισσότερα χρόνια μου δουλεύοντας και μεγαλώνοντας παιδιά, με έκανε να γραφτώ αρχικά στο μάθημα τού κ. Γιανναρά. Τα μαθήματα ήταν για μένα μια πραγματική απόλαυση, γι' αυτό εκτός από τη φιλοσοφία παρακολούθησα και άλλα, σχετικά με τη λογοτεχνία, την ποίηση (Ελύτη), την ιστορία τής τέχνης κ.λπ. Όλα τα μαθήματα που παρακολούθησα μου προσέφεραν αξιόλογες γνώσεις και άνοιξαν για μένα καινούργιους δρόμους πνευματικής αναζήτησης.

Ειρήνη Οικονόμου

Φιλοσοφικό καφενείο για ένα «λαϊκό» κοινό

τού Κώστα Μουραελά

Η Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία δεν αρκέστηκε –ούτε επαναπαύθηκε– στην ίδρυση της Στοάς τού Βιβλίου –σημαντικότητας πολιτιστικού χώρου για τα πολιτιστικά δρώμενα της πόλης μας–, αλλά αντίθετα μάλλον «γλυκάθηκε» από την απρόσμενη επιτυχία της και επανήλθε δριμύτερη, ιδρύοντας εδώ και κάποια χρόνια το «Ελεύθερο Πανεπιστήμιο».

Και στις δύο περιπτώσεις, Στοά τού Βιβλίου – Ελεύθερο Πανεπιστήμιο, όχι μόνο πρωτοτύπησε –αφού τέτοιου είδους κέντρα ήταν σχεδόν ανύπαρκτα μέχρι τότε– αλλά κάλυψε όντως και ένα πνευματικό κενό για την πόλη μας.

Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι αργότερα άρχισαν να δημιουργούνται παρόμοια σημαντικά πνευματικά συγκροτήματα, με παρεμφερές θεματικό περιεχόμενο, αλλά και με αξιοσημείωτες διαφορές ειδικά στον τρόπο που λειτουργούν. Η σημαντικότερη καινοτομία τού Ελεύθερου Πανεπιστημίου είναι στη μέθοδο που χρησιμοποιεί για το πώς διδάσκονται τα μαθήματά του, όπως και σε ποιο κοινό απευθύνεται, οπότε αυτή η γνώση «διά βίου μάθηση» που υπόσχεται στους μαθητές του γίνεται ουσιαστικά πράξη. Η θλιβερή διαπίστωση ότι εξακολουθεί να υπάρχει ένα τεράστιο κενό στα εκπαιδευτικά μας πράγματα έπεισε νομίζω και τη Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία για την αναγκαιότητα δημιουργίας ενός πραγματικά Ελεύθερου Πανεπιστημίου, που με τον δικό του τρόπο και στο μέτρο τού δυνατού θα συμπληρώνει και θα καλύπτει αυτό το δυσαναπλήρωτο πνευματικό κενό. Αλλά και η άλλη, ακόμα θλιβρότερη, διαπίστωση των ημερών μας ότι η σύγχρονη κοινωνία μας έχει μετατρέψει σε ζούγκλα την καθημερινότητά μας καθώς και οι συμπεριφορές των ανθρώπων της μας πείθουν ότι ζούμε σε έναν κόσμο όπου από μέρα σε μέρα υπερτερεί η εξαθλίωση και η διαφθορά και κυριαρχεί η παντελής απουσία αξιών και οραμάτων, αυξάνοντας παράλληλα τον τρόπο μας και την έλλειψη εμπιστοσύνης.

Βασικές αιτίες αυτού τού ξεπεσμού μας είναι, εκτός όλων των άλλων, και το ότι ο πολιτισμός και η εν γένει πνευματική μας καλλιέργεια ελάχιστα πια επιδρούν στη ζωή μας και στις συνειδήσεις μας, ότι οι σε βάθος γνώσεις τού σύγχρονου ανθρώπου ελαχιστοποιούνται, ότι η κριτική του σκέψη σπάνια ενεργοποιείται, ότι η αισθητική του όλο και περισσότερο περιορίζεται στο περιτύλιγμα και στην επιφάνεια, ενώ η καλλιέργεια μιας σύγχρονης ηθικής παραμένει το αιωνίως ζητούμενο· οπότε φυσικό είναι να αναρωτιόμαστε πώς και πότε οι άνθρωποι θα πάψουν να είναι τόσο άπληστοι, τόσο ιδιοτελείς, τόσο αντιπνευματικοί, τόσο κυνικοί και

τόσο ατομιστές και πότε, επιτέλους, θα ξαναβρούν το μέτρο και τα ανθρώπινα στοιχεία τους, για να επανέλθει η περιπόλητη ισορροπία στις ψυχές τους και στις σχέσεις τους.

Δεν γενικεύω, υπάρχουν και εξαιρέσεις, το ξέρω, και υποθέτω ότι ακριβώς αυτές τις εξαιρέσεις το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο επιδιώκει και να αναθερμάνει και να αυξήσει, μέσα στις δυνατότητες που διαθέτει.

Σίγουρα δεν υπόσχεται ότι θα καταφέρει να αλλάξει ή να σώσει τον κόσμο ούτε ότι θα διορθώσει όλα τα κακώς κείμενα. Όμως, επαναλαμβάνω, επειδή το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο

πιστεύει ότι μία από τις μεγάλες αιτίες που γέννησαν το πρόβλημα βρίσκεται ακριβώς στο ότι ο λαός μας, στη μεγάλη του πλειοψηφία, αποφοιτά από τα σχολεία μας με, λίγο έως πολύ, τεράστια πνευματικά και ηθικά κενά σε σχέση με τη γνώση πάνω σε θέματα πολιτικής, γλώσσας, φιλοσοφίας, ιστορίας, τεχνών, αρχαιολογίας, μαθηματικών κ.λπ. και, επειδή έχει πλήρη συνείδηση γι' αυτό, επιδιώκει, αποκλείοντας οποιαδήποτε κερδοσκοπική πρόθεση –πρόκειται για ίδρυμα άλτλως–, με μια πληθώρα σχετικών μαθημάτων, να ενεργοποιήσει πνευματικά κατακαθισμένα ή και ανήσυχα μυαλά, για να πεισθούν ότι μόνο με τη γνώση ή και τη δίψα για γνώση θα επανεφευρευθεί η ποιότητα της ζωής τους.

Τώρα, αν συμβεί κάποιος να με ρωτήσει από πού αντλώ την πίστη μου στην αποδοτικότητα αυτών των μαθημάτων ή ακόμα αν ξέρω με ποιους ακριβώς τρόπους ή και με ποιες μαγικές συνταγές θα καρποφορήσουν στους μαθητές τού Ελεύθερου Πανεπιστημίου, θα του απαντούσα –αν και σχετικά αναρμόδιος– ότι εκτός τού ότι διδάσκονται από ικανότατους καθηγητές, αυστηρά επιλεγμένους γι' αυτό τον σκοπό, είναι και γιατί, μεταξύ των άλλων μεθόδων, αυτά τα μαθήματα δεν δίδονται σε μορφή διαλέξεων από χειρογράφο, που, ως γνωστόν, τόσο καταπονούν τον ακροατή τους, αλλά με έναν άμεσο προφορικό, φιλικό, θα έλεγα, και διαλεκτικό τρόπο, που έτσι, αποδεδειγμένα, καταλήγουν να είναι ακόμα περισσότερο αποτελεσματικά και κατανοητά.

Σε αυτό το θετικό αποτέλεσμα βοηθά φοβερά, νομίζω, και το ότι χρησιμοποιείται ο διάλογος, η συζήτηση, δίνοντάς μας πολλές φορές τη φόρμα φιλοσοφικού καφενείου. Είναι ακόμα και που τα μαθήματα δίνονται σε κάποιες συνέχειες, οπότε εμπεδώνονται οι γνώσεις μέσω κάποιων επαναλήψεων. Ένα άλλο χαρακτηριστικό αυτών των μαθημάτων είναι ότι δεν απευθύνονται σε ένα ειδικευμένο κοινό ή σε ένα εκλεκτό, ελίτίστικο κοινό μυημένων. Απευθύνεται αντίθετα στους πολλούς, όχι στους λίγους, σε αυ-

τούς που τελικά διαμορφώνουν τις κοινωνίες μας, θα έλεγα σε ένα «ηαϊκό» κοινό, σε αυτό που δίνει ποιότητα στη ζωή μας, στις πόλεις μας, στα σπίτια μας, στις δουλειές μας, στους δρόμους, στις σχέσεις μας. Αυτά τα μαθήματα αφορούν σε ένα πολυποίκιλο κοινό με το χαρακτηριστικό ότι αυτό το κοινό διψά για περισσότερη γνώση και ας είναι οποιασδήποτε μόρφωσης και όχι συγκεκριμένου μορφωτικού επιπέδου. Αφορούν και μαθητές και δασκάλους και καλλιτέχνες και απλούς ανθρώπους –από πανεπιστημιακούς έως ταξιτζήδες– και ακριβώς γι’ αυτό αυτά τα μαθήματα δίνονται με τον, όσο γίνεται, πιο απλό και κατανοητό τρόπο, πάνω σε θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος.

Εδώ, τελειώνοντας, ως τελευταίο επιχείρημα καταθέτω και την προσωπική μου εμπειρία, ως καθηγητή στο μάθημα της δημιουργικής γραφής και ανάγνωσης και ως συντονιστή αυτών των μαθημάτων, στα οποία λαμβάνουν μέρος οι μέγιστοι των συγγραφέων της χώρας μας. Συμπερασματικά, από την ιστορία όλων αυτών των μαθημάτων, εκείνο που με έχει εκπλήξει, αλλιά και που, μέσα στην απειρία μου από τις αθλιότητες των ημερών μας, με έχει κάνει αισιόδοξο να ελπίζω ότι «δεν γίνεται, κάτι θα αλλιάξει, κάτι θα συμβεί» δεν είναι τόσο η αθρόα προσέλευση τόσων χιλιάδων μαθητών, οποιασδήποτε ηλικίας, όσο η διαπιστωμένη και εκφρασμένη με χίλιους τρόπους δίψα τους όχι μόνο για την όποια απόκτηση γνώσεων, αλλιά κυρίως η βαθύτερη ανάγκη τους, μέσω αυτών των μαθημάτων, να επαναλειτουργήσει μέσα τους ο άνθρωπος, η ανάγκη τους για έναν ουσιαστικό διάλογο, για μια επαφή με άλλους ανθρώπους που μιλούν την ίδια γλώσσα με αυτούς, που το συναίσθημα μαζί με την αισθητική τους καλλιέργεια δεν είναι τόσο δύσκολο να αρχίσει επιτέλους να αποδίδει καρπούς.

Ο Κώστας Μουρσελός είναι θεατρικός συγγραφέας και πεζογράφος. Στο ΕΠ δίδαξε δημιουργική γραφή και ανάγνωση και οργάνωσε ως συντονιστής σχετικά μαθήματα με γνωστούς ποιητές και συγγραφείς.

Αν σταχυολογήσουμε όλα τα αρνητικά σημεία της σημερινής εκπαίδευσης, μπορούμε να ισχυριστούμε πως το σχολείο σήμερα ακόμη και το πανεπιστήμιο έχουν μεταβληθεί σε μια υπηρεσία που εκδίδει τίτλους σπουδών, οι οποίοι δεν ανταποκρίνονται σε ουσιαστική γνώση, σε καμιά σπουδή. Επομένως τα μαθήματα του ΕΠ παρέχουν δυνατότητες αναστοχασμού και όχι γνώσεις προκάτ. Προσφέρουν γενική παιδεία υψηλής ποιότητας.

*Παναγιώτα Σ. Δεληγιάννη –
Ευαγγελία Σ. Δεληγιάννη*

Είναι η πρώτη φορά που παρακολούθησα τα μαθήματα και θεωρώ ότι ένας τέτοιος θεσμός, σαν αυτόν του Ελεύθερου Πανεπιστημίου, είναι ιδανικός για κάποιον που θέλει να διευρύνει το γνωστικό του πεδίο, να εμπεδώσει υπάρχουσες γνώσεις και, γιατί όχι, να αυτοεπιβραβευθεί ή να αντιληφθεί ότι είναι αιρετικός σχετικά με απόψεις και θέσεις που ακούγονται στο περιβάλλον.

Γιώργος Διαμαντόπουλος

Οι καθηγητές διδάσκουν την πραγματική μόρφωση και οι μαθητές κάθε ηλικίας εγγράφονται με τη θέλησή τους και μόνο. Δικαίωμα επιλογής δεν είναι η μόρφωσή μας;

Μαρίνα Βενεκά

Είναι τέτοιος ο πλούτος των γνώσεων των ανθρώπων «της έδρας» αλλιά και τόσο η ικανότητά τους να μεταδίδουν αυτή τη γνώση και να την κάνουν κατανοητή και στον μέσο ακροατή, που η πνευματική αναζήτηση γίνεται απόλαυση! Και μάλιστα μεταδοτική, όταν το περιβάλλον προσφέρεται και για περαιτέρω συζητήσεις...

Χριστίνα Ζουμαδάκη

Επιβάλλεται να διευρύνουμε τους ορίζοντες της σκέψης μας και να έχουμε πνευματικά ενδιαφέροντα σε μια εποχή όπου όλα τρέχουν.

Μαρία Δημοπούλου-Θεολόγου

Θα χρησιμοποιέμε αν διοργανώνετε, μετά το πέρας των διαλέξεων, μια συνάντηση, π.χ. «ελεύθερης συζήτησης» επί τού αντικείμενου.

Νίκος Καραβαζάκης

ΘΕΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΟΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΣΤΟ Ελεύθερο Πανεπιστήμιο

Κωνσταντίνος Τσουκαλάς:

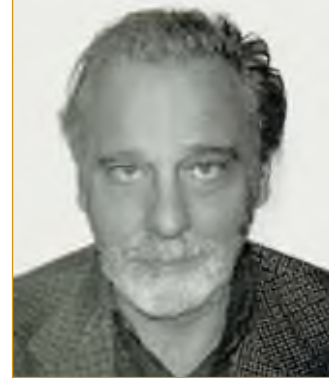
- Κράτος και κοινωνία:
η γενεαλογία μιας δυσανεκτικής
συνύπαρξης

Νίκος Μουζέλης – Νίκος Δεμερτζής:

- Νεωτερικότητα,
μετανεωτερικότητα,
παγκοσμιοποίηση

Η διά βίου περιέργεια δεν έχει νόημα παρά μόνο ως «ανοιχτή»

τού Κωνσταντίνου Τσουκαλά

Πιστεύετε ότι το ΕΠ ως θεσμός ανταποκρίνεται στο αίτημα της εποχής για «διά βίου μάθηση»;

Δεν ξέρω σε τι ακριβώς αντιστοιχεί το αίτημα της εποχής μας για «διά βίου μάθηση» και τι σκοπιμότητες υπηρετεί. Στο μέτρο όμως που υποψιάζομαι σε τι αντιστοιχεί, πιστεύω πως το ΕΠ υπηρετεί κάτι άλλο, νομίζω σημαντικότερο και ριζικότερο. Συμβάλλοντας σε μιαν ελεύθερη «διά βίου παιδεία» αντιστρατεύεται μια μάθηση που αποσκοπεί μόνο στην παραγωγική χρησιμότητα και την ατομική επαγγελματική ανέλιξη. Και γι' αυτό ακριβώς είναι τόσο ευπρόσδεκτο.

Μιλήστε για την εμπειρία σας από το ΕΠ.

Η εμπειρία μου υπήρξε απόλυτα θετική. Η συμμετοχή του ακροατηρίου ήταν ανέλπιστα υψηλή, η προσοχή του αταλάντευτη και οι περισσότερες ερωτήσεις απολύτως «εντός θέματος».

Σε σύγκριση με το πανεπιστημιακό μάθημα, χρειάστηκε στο ΕΠ να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας για ένα ετερογενές κοινό;

Όχι ιδιαίτερα. Ακόμα και στο μεταπτυχιακό επίπεδο προσπαθώ πάντα να λαμβάνω υπ' όψιν τις αντιδράσεις του κοινού. Και το κοινό του ΕΠ δεν ήταν διαφορετικό από το κοινό του πανεπιστημίου.

Τι αποκομίσατε ως διδάσκων από την επαφή σας με ανθρώπους διαφορετικής ηλικίας, με διαφορετικά ενδιαφέροντα, που παρακολούθησαν το μάθημά σας για διαφορετικούς λόγους ο καθένας;

Ό,τι αποκομίζω από την εν γένει διδακτική μου εμπειρία· την αίσθηση ότι επικοινωνώ με ένα κοινό για ζητήματα που ενδιαφέ-

ρουν και αυτό και εμένα. Η αίσθηση αυτή είναι, ειδικά αυτή την εποχή, πολύτιμη.

Πιστεύετε ότι στους παρακολουθούντες προσφέρονται ερεθίσματα για προσωπική πνευματική αναζήτηση αλλά και για περαιτέρω συζήτηση στο περιβάλλον τους;

Νομίζω πως ναι. Και αυτό είναι και το μεγάλο στοίχημα του ΕΠ.

Ποια είναι η εκτίμησή σας για τη συμμετοχή τους;

Η εμπειρία υπήρξε απολύτως θετική. Οι ερωτήσεις και η συμμετοχή έδειξαν, νομίζω, ότι υπάρχει πάντα χώρος για εμπλουτισμό του προβληματισμού προς άπειρες κατευθύνσεις. Και στο μέτρο που οι ερωτήσεις προέρχονταν από διαφορετικά μεταξί τους επιστημολογικά πεδία, η συζήτηση επέτρεψε τη διάρρηξη των στεγανών ανάμεσά τους. Όχι για λόγους που ανάγονται σε μια δήθεν διεπιστημονικότητα ή υπερεπιστημικότητα αλλά για λόγους που ανάγονται στις κοινές μήτρες της ανθρωπίνης περιέργειας και της κοινής λογικής.

Τι καινούργιο φέρνει ένα πρόγραμμα σαν αυτό του ΕΠ;

Τη δυνατότητα πολλών ανθρώπων να επανέλθουν και να επανέρχονται συνεχώς στην προώθηση και τη συνέχιση μιας θεωρητικής και πρακτικής «περιέργειας», από την οποία το περιβάλλον τους πιέζει να παραιτηθούν, και στην αναζήτηση νέων νοημάτων για την καθημερινή ζωή τους. Και αυτό δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο όταν οι στόχοι που επιδιώκονται δεν είναι εργαλειακά προσανατολισμένοι και χρηστικά συγκεκριμένοι. Η διά βίου περιέργεια δεν έχει νόημα παρά μόνο ως «ανοιχτή».

Αισθάνεστε ότι είχατε την κατάλληλη διοικητικο-οργανωτική υποστήριξη για το Πρόγραμμα;

Απολύτως.

Διατυπώστε οποιαδήποτε σκέψη σας για το Πρόγραμμα.

Να συνεχιστεί ως αενάως εμπλουτιζόμενο και να απευθύνεται σε όσο το δυνατόν ευρύτερες ομάδες πληθυσμού.

Σε σχέση με την επιστήμη σας, μπορεί να αξιοποιηθεί η προσφορά του ΕΠ;

Όλες οι κατεστημένες θεσμικές πραγματικότητες ενισχύονται μέσα από την οικοδόμηση σινικών τειχών ανάμεσά τους. Και φοβάμαι πως τα τείχη αυτά δεν γκρεμίζονται εύκολα.

Ο Κωνσταντίνος Τσουκαλάς είναι ομότιμος καθηγητής Κοινωνιολογίας στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών. Στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο δίδαξε για τη σχέση κράτους και κοινωνίας.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΕΧΝΗΣ

Έκθεση για τον Νίκο Καζαντζάκη (αριστερά) και για τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη (δεξιά)

Περιέργεια, άνοιγμα οριζόντων, επικαιροποίηση γνώσεων, ευκαιρία παρακολούθησης κάποιων εκλεκτών καθηγητών είναι μερικοί λόγοι για τους οποίους παρακολουθώ μαθήματα στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο. Έχει ευρεία γκάμα θεμάτων, γι' αυτό ανταποκρίνεται στο αίτημα της εποχής για «διά βίου μάθηση».

Προσωπικά, σε συζητήσεις μου συχνά αναφέρω τη φράση: «Όπως αναφέρθηκε και στο πανεπιστήμιό μου στη Στοά του Βιβλίου...».

Μαρίνα Βενεκά

Έρχομαι στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο για να διευρύνω τους ορίζοντες της γνώσης μου μέσω νέων ερεθισμάτων. Τα μαθήματά του συνεισφέρουν ουσιαστικά στην κάλυψη της αδιαφιλονίκητης ανάγκης μεγάλης μερίδας πολιτών για «διά βίου μάθηση» με ουσιαστικό και αποτελεσματικό τρόπο.

Κάποιες φορές δεν προλαβαίνεις να συμμετάσχεις στις ερωτήσεις. Η δυνατότητα όμως υπάρχει και τη θεωρώ πολύ σημαντική, γιατί μου επιτρέπει να παρακολουθώ με προσοχή, να επεξεργάζομαι δημιουργικά όσα ακούω και εντέλει να αφομοιώνω καλύτερα όσα ακούγονται, να «ενσωματώνω» τη γνώση που μου προσφέρεται...

Μαρία Περατικού

Η ανάγκη να ξεφύγω από τα στενά πλαίσια της καθημερινότητας και να μάθω κάτι περισσότερο, πιο σύγχρονο στον χώρο της επιστήμης και ακόμα η ανάγκη να επικοινωνήσω με άλλους ανθρώπους που αναζητούν και δεν εφησυχάζουν με οδήγησε να παρακολουθήσω μαθήματα στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο. Φεύγω διαφορετική. Ανανεώνομαι!

Ελεύθερο Πανεπιστήμιο... από ανάγκη να ξεκολλήσω από τον καναπέ και την άθλια τηλεόραση και να ασχοληθώ με πράγματα που με ενδιαφέρουν.

ΘΕΜΑΤΑ ΟΙΚΟ

NOMIAS

ΣΤΟ Ελεύθερο Πανεπιστήμιο

Παναγιώτης Πετράκης:

- Κρίση και ανάπτυξη στην ελληνική οικονομία
- Οικονομικές εξελίξεις και ανάπτυξη
  - Παναγιώτης Αλεξάκης
  - Σταύρος Θωμαδάκης
  - Γεώργιος Μέργος
  - Γεώργιος Παγουλάτος
  - Ανδρέας Α. Παπανδρέου
  - Θοδωρής Πελαγίδης
  - Σάββας Ρομπόλης
  - Γιάννης Στουρνάρας
  - Διονύσιος Χιόνης

Ανάγκη ύπαρξης συστημάτων Διά Βίου Εκπαίδευσης

τού Παναγιώτη Ε. Πετράκη

Ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα του συστήματος εκπαίδευσης στην ελληνική κοινωνία είναι η πολύ χαμηλή δραστηριοποίηση συστημάτων Διά Βίου Εκπαίδευσης. Μάλιστα επισημαίνεται ότι ούτε προσφέρονται παρόμοιες δυνατότητες αλλήλα ούτε και ζητούνται από τους πολίτες. Αυτό συμβαίνει σε μια κοινωνία με χαμηλό επίπεδο ποσοστού συμμετοχής αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στον πληθυσμό, παρόλο που η παραγωγή τους τα τελευταία χρόνια έχει διευρυνθεί. Ας σημειωθεί ότι οι σχετικές εκτιμήσεις δείχνουν ότι για την επόμενη τριακονταετία το ποσοστό αποφοίτων τής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στον πληθυσμό (16-64 ετών) στην Ελλάδα σε σύγκριση με τις ανεπτυγμένες χώρες (Δανία, Φινλανδία κ.τ.λ.) θα είναι πολύ μικρότερο από ό,τι είναι σήμερα. Με άλλα λόγια οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στον πληθυσμό θα είναι στο μέλλον και στην Ελλάδα αναλογικά πολύ λιγότεροι. Αυτό το τονίζουμε διότι δείχνει την αδυναμία του συστήματος στην ελληνική κοινωνία να παραγάγει υψηλότερου επιπέδου ανθρώπινο δυναμικό, γεγονός που τονίζει περισσότερο την ανάγκη ύπαρξης συστημάτων Διά Βίου Εκπαίδευσης.

Συγχρόνως το εγχώριο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον έχει χειροτερεύσει δραματικά με κύρια αιχμή την αγορά εργασίας. Συνεπώς έχουν επιταχυνθεί οι διαδικασίες επαγγελματικής κινητικότητας και επαγγελματικού επαναπροσανατολισμού. Σύμφωνα, λοιπόν, με όλα τα παραπάνω απαιτείται πολύ ισχυρή ανάπτυξη των δομών Διά Βίου Εκπαίδευσης έτσι, ώστε να καλυφθούν τα πολύ μεγάλα κενά του ελληνικού συστήματος εκπαίδευσης. Με αυτή την έννοια είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσα η συμβολή του ΕΠ στην ελληνική κοινωνία.

Τα συστήματα Διά Βίου Εκπαίδευσης μπορούν να έχουν εναλλακτικό ή μικτό χαρακτήρα· είτε μπορούν να στοχεύουν στην απόκτηση συγκεκριμένων δεξιοτήτων είτε στη διαμόρφωση συμπληρωματικού γνωσσιακού υπόβαθρου, το οποίο διευκολύνει την επαγγελματική κινητικότητα και τον επαγγελματικό επαναπροσανατολισμό. Στη δεύτερη περίπτωση εντάσσεται το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο. Ουσιαστικά παρατηρείται στο ακροατήριο μια άθροιση ενδιαφερομένων μάλλον υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου, η οποία στοχεύει συνήθως και κατ' αποκλειστικό τρόπο

στην απορρόφηση αυτών καθαυτών των γνώσεων που γίνονται διαθέσιμες. Αξιοσημείωτη είναι η συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Έτσι διαμορφώνεται ένα απαιτητικό κοινό, το οποίο φέρει τα χαρακτηριστικά ενός ανεπτυγμένου μέσου όρου πολιτών. Συνήθως παρόμοιο κοινό θέτει σοβαρά ερωτήματα, τα οποία μπορεί να μην έχουν το βάθος των ερωτημάτων των ειδικών, έχουν όμως ουσιαστικές απαιτήσεις απάντησης. Αυτό απαιτεί σοβαρή προετοιμασία από πλευράς διδάσκοντος. Η πιθανή ετερογένεια από πλευράς εκπαιδευτικού επιπέδου του κοινού υπό τις προϋποθέσεις αυτές δεν γίνεται αισθητή. Εξάλλου, η ετερογένεια του κοινού από ηλικιακής πλευράς δεν δημιουργεί ιδιαίτερο θέμα, διότι έτσι και αλλιώς η ηλικία των ακροατών δεν ποικίλει ιδιαίτερα, αφού μάλλον βρίσκεται στην παραγωγική ηλικία τής παρακολούθησης τής Διά Βίου Εκπαίδευσης: 25-50 ετών.

Υπάρχει μεγάλη διάθεση και ενδιαφέρον από τους καθηγητές-ομιλητές και τους ακροατές. Είναι τόσο όμορφο (για την ηλικία μου) να αισθάνομαι ξανά μαθήτρια!

Ζωή Μπλάτση

Θα προτιμούσα η διάρκεια των μαθημάτων να είναι μεγαλύτερη, ώστε να μπορούμε να αφομοιώνουμε τις νέες γνώσεις.

Μέσα από τα μαθήματα βλέπεις να εξελίσσονται πνευματικά και ψυχικά και αυτό έχει απόλυτη σχέση και με το ίδιο το περιβάλλον σου. Δηλαδή τα παιδιά μου έγιναν, με τη σειρά τους, πολλές φορές αποδέκτες τής γνώσης μου αυτής.

Μαρία Βερβερίδου

Το ΕΠ εξ ορισμού είναι ένας θεσμός που φέρνει τους διδάσκοντες πλησιέστερα στην κοινωνία και μάλιστα πολύ περισσότερο από όσο η εκπαιδευτική διαδικασία στο πανεπιστήμιο. Ο λόγος είναι ότι η διαδικασία στο ΕΠ είναι απαλλοτριωμένη από το εξεταστικό άγχος (και αυτό αφορά και στους διδάσκοντες και στους διδασκόμενους). Παράλληλα όμως –και αυτό είναι σημαντικότερο–, οι διδασκόμενοι φέρουν την άμεση επικοινωνία με την καθημερινή ζωή και κατά συνέπεια είναι φορείς άμεσου προβληματισμού και ερωτημάτων.

Το κατά πόσο στους παρακολουθούντες προσφέρονται ερεθίσματα για προσωπική και πνευματική αναζήτηση αλλά και για περαιτέρω συζήτηση στο περιβάλλον τους εξαρτάται από δύο παράγοντες: α) από τον θεσμό οργάνωσης και εσωτερικής συνοχής των ενότητων των διαλέξεων και β) από τον βαθμό προετοιμασίας των ιδίων των εισηγητών. Κατά συνέπεια το ΕΠ ενδεχομένως θα έπρεπε να εξετάσει τη δυνατότητα βελτιωμένης οργανωτικής δομής των μαθημάτων εντός των ομοειδών ενότητων έτσι, ώστε να συμβάλει συστηματικότερα όχι τόσο στην προσφορά πληροφοριών αλλά στην καλλιέργεια ανεπτυγμένου

πνευματικού υποβάθρου, αφού αυτός φαίνεται ότι πρέπει να είναι ο κυρίαρχος στόχος της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Σύμφωνα λοιπόν με όλες τις ενδείξεις, το ΕΠ φαίνεται σε πρώτη φάση να στοχεύει στην κάλυψη του κενού της βελτίωσης του γνωστικού επιπέδου των παραγωγικών ηλικιών. Κατά συνέπεια αναπτύσσεται κυρίως προς την κατεύθυνση της προσφοράς ολοκληρωμένων πεδίων προβληματισμού στους χώρους των επιστημών του ανθρώπου (οικονομία, διοίκηση, κοινωνιολογία, ψυχολογία, φιλοσοφία, παιδαγωγικά κ.τ.λ.), όπως επίσης και στους χώρους αλληλεπίδρασης των επιστημών (φυσική, χημεία, μαθηματικά κ.τ.λ.) με την εξέλιξη του ανθρώπου και του ανθρώπινου πολιτισμού.

Δύο πεδία προβληματισμού γεννιούνται:

α) Σε ποιες κατευθύνσεις και με ποιες προδιαγραφές διαδικασιών μπορούν να αναπτυχθούν ελεύθερα προγράμματα σπουδών τα οποία να έχουν εσωτερική συνοχή, οδηγώντας τους ακροατές σε συστηματική βελτίωση του γνωστικού τους επιπέδου.

β) Ποιο είναι το μέρος (μέγεθος, χαρακτηριστικά) της εκπαιδευτικής ζήτησης που στοχεύει μια τέτοια προσπάθεια.

Στο τελευταίο αυτό σημείο πρέπει να επιστήσουμε την προσοχή μας περισσότερο, αφού θεωρούμε ότι όλη η προσπάθεια θα πρέπει να είναι αυτοχρηματοδοτούμενη και αυτοσυντηρούμενη για λόγους αρχής και ανεξαρτησίας επιλογών. Η παρέμβαση του Δημοσίου στον χώρο της Διά Βίου Εκπαίδευσης στην ελληνική κοινωνία έχει μέχρι σήμερα παρουσιάσει ιδιαίτερα προβληματικές επιδόσεις, γεγονός που μας κάνει –ιδίως σήμερα– εξαιρετικά επιφυλακτικούς. Για την ακρίβεια οφείλουμε να διαπιστώσουμε ότι μετά από τόσα χρόνια δημόσιας παρέμβασης στον χώρο της Διά Βίου Εκπαίδευσης παρήχθησαν εξαιρετικά αμφιβόλου αξίας αποτελέσματα. Αυτός είναι ένας πρόσθετος λόγος για τον οποίο προσπάθειες όπως του ΕΠ θα πρέπει να διατηρήσουν τον ανεξάρτητο χαρακτήρα τους.

Ο Παναγιώτης Πετράκης είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, πρόεδρος στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών της Σχολής Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών. Διδάσκει στον Τομέα Ανάπτυξης και Διεθνούς Οικονομικής. Στο ΕΠ συντόνισε και δίδαξε μαθήματα για την οικονομική κρίση, τις οικονομικές εξελίξεις και την ανάπτυξη.

Ανάσα ζωής πνευματικής. Με είχαν κυριολεκτικά πνίξει η καθημερινότητα και η ρουτίνα.

Όλα αυτά έγιναν έναυσμα για περαιτέρω συζητήσεις στον κοινωνικό μου κύκλο και ο ένας συνειρμός συνέχισε να φέρνει τον άλλον...

Αυτή είναι η επιτυχία του Ελεύθερου Πανεπιστημίου: ότι μας προσφέρονται έντονα ερεθίσματα για πνευματική αναζήτηση.

Η ΤΕΧΝΗ

ΘΕΑΤΡΟ

Κώστας Γεωργουσόπουλος:

- Ο χαρακτήρας τού πατέρα στο νεοελληνικό θέατρο
- Η ερμηνευτική εποποιία τού αρχαίου ελληνικού δράματος τον 20ό αι. Οι Έλληνες σκηνοθέτες
- Έξι γυναικείοι μονόλογοι τού Γιάννη Ρίτσου
- Διάλογοι με σύγχρονους θεατρικούς συγγραφείς
  - Ιάκωβος Καμπανέλλης
  - Γιώργος Μανιώτης
  - Παύλος Μάτεσις
  - Κώστας Μουρελίδης
  - Μάριος Ποντίκας
- Το μέλος στο αρχαίο δράμα. Συζητήσεις με σύγχρονους συνθέτες
  - Γιώργος Αναστασόπουλος
  - Θόδωρος Αντωνίου
  - Βασίλης Δημητρίου
  - Γιώργος Κουρουπός
  - Σταμάτης Κραουνάκης
  - Χρήστος Λεοντής
  - Θάνος Μικρούτσικος
  - Νίκος Ξυδάκης
  - Κορνήλιος Σελαμής
  - Μιχάλης Χριστοδουλίδης
  - Τάκης Φαραζής

ΣΤΟ Ελεύθερο Πανεπιστήμιο

Σπύρος Α. Ευαγγελιάτος:

- Αναβιώσεις κλασικών και νεότερων θεατρικών κειμένων

Πλάτων Μαυρομούστακος:

- Μαθήματα για τις παραστατικές τέχνες. Η Ελλάδα και η Ευρώπη από τον 19ο στον 20ό αι.: ιστορία, θέατρο, όπερα και εικαστικές τέχνες

– Μηνάς Ι. Αλεξιάδης
– Άννα Καρακατσούλη
– Μάνος Στεφανίδης

Γιάγκος Ανδρεάδης:

- Μαθήματα θεατρικού πολιτισμού. Από την αφήγηση στο θέατρο: μια πρόταση / πρόκληση για τη θεατρική πράξη

ΜΟΥΣΙΚΗ

Κωνσταντίνος Δ. Κακαβελάκης:

- Ο μαγικός κόσμος της όπερας στον σύγχρονο κόσμο
- Μουσική – Φύση – Μύθος – Περιβάλλον
- Όπερα και ζωή. Ποίηση και πραγματικότητα
- Μουσική και συνθέτες

– Θόδωρος Αντωνίου

– Γιώργος Κουρουπός

– Μίητος Λοιιάδης

– Παναγιώτης Μυλωνάς

– Άλκης Παναγιωτόπουλος

– Δημήτρης Παπαδημητρίου

– Γιώργος Φίλιππας

– Λεόντιος Χατζηλεοντιάδης

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Παναγιώτης Τουρνικιώτης:

- Ο λογισμός και το όνειρο: διερευνητικές τομές στη νέα ελληνική αρχιτεκτονική

Μάνος Στεφανίδης:

- Ιστορία της Αρχιτεκτονικής. Να γνωρίσουμε τα κτίσματα, να αγαπήσουμε τους ανθρώπους

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Νίκος Ζίας:

- Ιστορία της βυζαντινής τέχνης
- Ο Φώτης Κόντογλου και η επίδρασή του στην ελληνική ζωγραφική του 20ού αι.
- Η εκκλησιαστική τέχνη (αρχιτεκτονική και ζωγραφική) στη Νεότερη Ελλάδα – 18ος-20ός αι.

Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα:

- Εισαγωγή στη νεότερη ελληνική τέχνη

– Αλεξάνδρα Βουτυρά

– Μαρία Κατσανάκη

– Αφροδίτη Κούρια

– Όλγα Μεντζαφού-Πολύζου

– Νέλλη Μισιρλή

– Κατερίνα Περγινιώτη-Αγκαζίρ

– Λίνα Τσίκουτα

- Περί ζωγραφικής.

Δάσκαλοι και μαθητές μιλούν για τη σχέση τους με την τέχνη

– Χρήστος Μποκόρος

– Δημήτρης Μυταράς

– Παναγιώτης Τέσης

– Γιώργος Ρόρρης

Μάνος Στεφανίδης:

- Εισαγωγή στην ιστορία της ευρωπαϊκής ζωγραφικής
- Σχεδιάζοντας μια πατρίδα... Ελληνοκεντρισμός και κοσμοπολιτισμός στη νεοελληνική τέχνη του 19ου και του 20ού αι.

Αναστάσιος-Ιωάννης Μεταξάς:

- Τέχνη και κριτικός λόγος (από μια άλλη «πολιτική επικοινωνία»)

«Διά βίου μάθηση»: το ελιξήριο τής νεότητας

τῆς Μαρίας Λαμπράκη-Πλάκα

Πιστεύετε ότι το ΕΠ ως θεσμός ανταποκρίνεται στο αίτημα τής εποχής για «διά βίου μάθηση»;

Η «διά βίου μάθηση» δεν είναι νέα εφεύρεση. Θυμηθείτε το «γηράσκω αεί διδασκόμενος» τού Σωκράτη, που ζήτησε να πάρει μαθήματα μουσικής λίγο πριν πει το κώτειο. Η «διά βίου μάθηση» είναι μια μορφή ελιξηρίου νεότητας και σε καθαρά ιατρικό επίπεδο προφυλάσσει το μυαλό από την άνοια που είναι ο εν ζωή θάνατος.

Ποια είναι η εμπειρία σας; Τι αποκομίσατε από την επαφή σας με ανθρώπους διαφορετικής ηλικίας, με διαφορετικά ενδιαφέροντα, που παρακολουθούσαν το μάθημά σας για διαφορετικούς λόγους ο καθένας;

Το ΕΠ χαρίζει στον δάσκαλο στιγμές μεγάλης ικανοποίησης γιατί το ποικίλο και ανομοιογενές ακροατήριο είναι ενθουσιώδες, προσεκτικό και επιδεικνύει μεγάλη φιλομάθεια. Αυτή η ανομοιογένεια επιβάλλει στον αθητικό Δάσκαλο, που σέβεται το ακροατήριό του, να απλοποιήσει τις έννοιες και τον λόγο του, για να γίνει κατανοητός από όλους και, ει δυνατόν, να τους συνεπάρε και να δημιουργήσει εκείνος έναν ενιαίο ορίζοντα υποδοχής. Εγώ προσωπικά έζησα και απήλαυσα αυτή την εμπειρία.

Πιστεύετε ότι στους παρακολουθούντες προσφέρονται ερεθίσματα για προσωπική πνευματική αναζήτηση αλλά και για περαιτέρω συζήτηση στο περιβάλλον τους;

Χωρίς αμφιβολία το ΕΠ δεν είναι επωφελές μόνο για τους συμμετέχοντες αλλά και για το άμεσο περιβάλλον τους και τα παιδιά τους.

Η συμμετοχή μας με ερωτήσεις είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς μέσω του λόγου και κατά συνέπεια του διαλόγου το μάθημα μπορεί να πάρει άλλη μορφή και να υπάρχουν ανταλλαγές απόψεων, συμφωνίες, διαφωνίες, πάντα σε πολιτισμένο ύφος, οι οποίες γίνονται οικοδομικές. Εξάλλου με τον διάλογο χτίζονται οι γερές ανθρώπινες σχέσεις και ομαδοποιούνται οι άνθρωποι. Βγαίνουν για λίγο από την ερήμωση τής ψυχής τους, την απομόνωση ίσως από το περιβάλλον τους, τις βασανιστικές και ψυχαναγκαστικές τους σκέψεις και χτίζουν την επικοινωνία.

Μαρίνα Βενεκά

Ποια είναι η εκτίμησή σας για τη συμμετοχή τους;

Παρακολουθούν πολύ προσεκτικά και συμμετέχουν σε ανώτερο βαθμό από ένα πανεπιστημιακό ακροατήριο.

Τι καινούργιο φέρνει ένα πρόγραμμα σαν αυτό τού ΕΠ;

Έναν μεγάλο πλούτο προγραμμάτων με εξαιρετικούς ομιλητές έτσι, ώστε μπορεί κάποιος να επιλέξει πολλά μαθήματα ανάλογα με τα ενδιαφέροντά του. Τα προγράμματα τού ΕΠ είναι πλούσια και κατά κανόνα έχουν πολύ άξιους δασκάλους.

Αισθάνεστε ότι είχατε την κατάλληλη διοικητικο-οργανωτική υποστήριξη για το Πρόγραμμα;

Η οργανωτική και η ανθρώπινη υποστήριξη ήταν πλήρης και θερμότατη.

Σε σχέση με την επιστήμη σας, μπορεί να αξιοποιηθεί η προσφορά τού ΕΠ;

Νομίζω ότι το ΕΠ μπορεί να δώσει τη δυνατότητα και σε ειδικούς να συμπληρώσουν τις γνώσεις τους και σε άλλα γνωστικά πεδία που δεν έτυχε να σπουδάσουν ή να γνωρίσουν.

Η Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα είναι διευθύντρια τής Εθνικής Πινακοθήκης και καθηγήτρια Ιστορίας τής Τέχνης στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών. Στο ΕΠ δίδαξε νεότερη ελληνική τέχνη και οργάνωσε ως συντονίστρια σχετικά μαθήματα.

Η εμπειρία μου είναι μικρή, έχοντας παρακολουθήσει μόνο δύο κύκλους πέντε μαθημάτων. Αυτό που για μένα ήταν λίγο αποθαρρυντικό, παρόλο που οι εισηγητές βοήθησαν στη διατύπωση ερωτήσεων ή τυχόν απόψεων, ήταν το μέγεθος τού ακροατηρίου, το οποίο θεωρώ ότι ήταν ιδιαίτερα πολυπληθές. Δεδομένου δε και τού μικρού αριθμού των μαθημάτων, τα περιθώρια στενεύουν ακόμα πιο πολύ.

Γιώργος Διαμαντόπουλος

Ουσιαστική προσφορά στη «διά βίου παιδεία»

τού Νίκου Ζία

Σε μια εποχή που η τεχνολογία απαιτεί συνεχή προσαρμογή στα επιτεύγματά της και χρειάζεται η διαρκής ενημέρωση για την αντιμετώπιση της καθημερινότητας, αλλήλ συγχρόνως σχηματοποιεί –κάποτε ασφικτικά– τη ζωή, το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο έρχεται από τη μία πλευρά να αυξήσει τη γνώση και από την άλλη να τονώσει τα στοιχεία εκείνα της προσωπικότητας που δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την έξοδο από τον εγκλωβισμό στην κυριαρχία της τεχνολογίας. Ως μέσα το ΕΠ χρησιμοποιεί την αύξηση της γνώσης αλλά και την ενίσχυση της πνευματικότητας με την ανθρωπιστική ελληνοχριστιανική παιδεία, που έχουν ως αποτέλεσμα την ευαισθητοποίηση των εσωτερικών αισθητηρίων που βαθαίνουν το νόημα της ζωής. Για τον καθηγητή το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο έχει το πλεονέκτημα οι «φοιτητές» να τον επιλέγουν ελεύθερα, αυτόν και το μάθημα, και έτσι η επικοινωνία γίνεται ευκολότερη, ενώ οι ποικίλης παιδείας ακροατές τον υποχρεώνουν να κινείται με μεγαλύτερη ευελιξία, ώστε να επικοινωνεί με το σύνολο του ακροατηρίου. Η φιλική ατμόσφαιρα που δημιουργείται επιτρέπει την ενεργό συμμετοχή των παρακολουθούντων με συχνά εύστοχες ερωτήσεις αλλά και κατάθεση των απόψεών τους. Ενδεικτικά στοιχεία της επιτυχίας του Ελεύθερου Πανεπιστημίου είναι ο μεγάλος αριθμός των ατόμων που τακτικά παρακολουθούν τα μαθήματα (ώστε να μην επαρκεί η μία αίθουσα), αλλά και η χαρά με την οποία αναφέρουν την παρακολούθησή τους όταν μετά από καιρό συνα-

ντούν τον καθηγητή και με καμάρι τονίζουν «ήμουν “φοιτητής” σας στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο». Σημαντικό ρόλο στη δημιουργία αυτής της ατμόσφαιρας παίζει και η άρτια τεχνική υποστήριξη των μαθημάτων από το προσωπικό και μάλιστα αυτών που χρειάζονται προβολές κ.λπ. Πρέπει να τονιστεί η προθυμία του προσωπικού, που συμμετέχει και αυτό με τον τρόπο του σε όλη αυτή την εκπαιδευτική διαδικασία.

Τα μαθήματα Ιστορίας της Τέχνης, από τη βυζαντινή μέχρι και τη σύγχρονη εποχή, είναι από αυτά που προσελκύουν μεγάλη μερίδα του κοινού, γιατί μαζί με τη γνώση προσφέρουν και τη χαρά που δίνει η μεγάλη τέχνη και την ψυχική και πνευματική ευφορία μέσα από την αρμονική σύνθεση των σχημάτων και των χρωμάτων, που είναι φορείς υψηλών πνευματικών μηνυμάτων.

Ένα άλλο πλεονέκτημα του Ελεύθερου Πανεπιστημίου είναι το εύρος του διδακτικού αντικειμένου, που ανταποκρίνεται στις πολλαπλές αναζητήσεις των παρακολουθούντων.

Πιστεύω –εν κατακλείδι– ότι το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο αποτελεί μια ουσιαστική προσφορά στη «διά βίου παιδεία» και εύχομαι να συνεχιστεί η πολύτιμη δραστηριότητά του, ανοίγοντας όλο και ευρύτερους ορίζοντες.

Ο Νίκος Ζίας είναι ομότιμος καθηγητής Ιστορίας της Τέχνης στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κέντρου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων. Στο ΕΠ δίδαξε βυζαντινή και σύγχρονη εκκλησιαστική τέχνη.

Στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο πράγματι προσφέρεται η δυνατότητα συμμετοχής με ερωτήσεις ή τοποθετήσεις στα μαθήματα. Θεωρώ ότι αυτό έχει μεγάλη σημασία, καθώς προάγει την ελεύθερη διακίνηση των ιδεών και της γνώσης και την ενεργό συμμετοχή όσων παρακολουθούν τα μαθήματα. Επιπροσθέτως, δημιουργείται ένα θερμό κλίμα γόνιμης συνομιλίας μεταξύ των ομιλητών και των συμμετεχόντων, ανταλλάσσοντας απόψεις, εκφράζοντας απορίες και ζητώντας διευκρινίσεις. Όλα τα παραπάνω βοηθούν τους παρευρισκόμενους στα μαθήματα να διαμορφώσουν μια πληρέστερη εικόνα για το θέμα το οποίο συζητείται.

Πηνελόπη Μουέ

Η αυτοβεβήτιση και η αγάπη μου για την τέχνη, την οποία δεν σπούδασα λόγω συνθηκών αλλά δεν σταμάτησα να μελετώ και να ενδιαφέρονται ποτέ, με ώθησαν να παρακολουθήσω τα αντίστοιχα μαθήματα του Ελεύθερου Πανεπιστημίου.

Μαρία Βερβερίδου

Κοινό που διψάει για γνώση

τού Κώστα Γεωργουσόπουλου

Ο Θεσμός του ΕΠ ήρθε να καλύψει, σε δύσκολους καιρούς που η παιδεία αναξιοπαθεί, υποβαθμίζεται και σημαντικοί τομείς της επιστήμης, κυρίως των ουμανιστικών σπουδών, λησιστούν, ένα κενό που δυστυχώς δεν καλύπτει ούτε το πανεπιστήμιο, που έχει παραδοθεί στην εξειδίκευση. Έτσι, το ΕΠ συντελεί στη μόρφωση ενός διψασμένου κοινού που έμεινε χωρίς εφόδια από την ανάπηρη στοιχειώδη και μέση εκπαίδευση.

Προσωπικά δεν εξηπάλην ούτε από τη δίψα του κοινού που προσήλθε στα μαθήματά μου ούτε από το ενδιαφέρον τους να προσεγγίσουν γνωστικά πεδία που αγνοούνται και γελοιοποιούνται στη σχολική πράξη (π.χ. το θέατρο).

Ευτυχώς διαθέτω διδακτική πείρα που αντιστοιχεί σε ένα «μουσείο εκπαίδευσας», αφού έχω διδάξει στη δημόσια και την ιδιωτική μέση εκπαίδευση, στη νυχτερινή επαγγελματική, στα βόρεια αθηναϊκά προάστια και στις γειτονίες της Αθήνας και του Πειραιά, στην επαρχία, στα φροντιστήρια για τις εισαγωγικές εξετάσεις στα ΑΕΙ, στο πανεπιστήμιο αλλήλα και σε σχολές δημοσιογραφίας, δραματικής τέχνης, καθώς και σε μεταπτυχιακά σεμινάρια τέχνης. Άρα γνωρίζω τι γνωρίζουν και κυρίως τι δεν γνωρίζουν οι απόφοιτοι λυκείου και οι πτυχιούχοι ΑΕΙ και ΤΕΙ ηλικίας 18 έως 60 ετών!

Με αυτή την εμπειρία επιβεβαιώνεται πως υπάρχει ένα αξιόλογο ακροατήριο ποικίλης σύνθεσης και ηλικίας που είναι πρόθυμο να αφομοιώσει μια ύλη, αρκεί να είναι διδακτικά πρόσφορη στη δεκτικότητά του. Προσωπικά δεν είχα προβλήματα ούτε στην κατανόηση εννοιών ούτε στη μέθοδο διδασκαλίας.

Το ενδιαφέρον του ακροατηρίου μου ερεθιζόταν από τα θέματα των μαθημάτων και συχνά ζητούσε πρόσθετες πληροφορίες, βιβλιογραφία και οδηγούνταν σε ανακάλυψη πηγών.

Το πρόγραμμα του ΕΠ πέτυχε να είναι ερεθιστικό λόγω και του εύρους των γνωστικών αντικειμένων που περιέλαβε στα μαθήματά του και των διαφορετικών μεθόδων, ιδεολογικών και αισθητικών τοποθετήσεων των διδασκόντων. Πρέπει να σημειώσω πως εκτιμώ ιδιαίτερα την παντελή έλλειψη δογματικών επιλογών και σε διδακτικές ενότητες και στην επιλογή διδασκόντων.

Η οργάνωση και η όλη διοικητική μέριμνα των στελεχών του ΕΠ είναι άψογη, ευγενική και ζεστή.

Προσωπικά, επειδή διέγνωνα το ενδιαφέρον του ακροατηρίου για τα ερμηνευτικά σκηνικά προβλήματα του αρχαίου δράματος, θα ευχόμουν να μπορούσα να συνεχίσω μια σειρά μαθημάτων για τη μετάφραση, τη σκηνοθεσία, τη χορογραφία, την υποκριτι-

κή και την κριτική. Ένα κόρπους πάνω σε αυτά τα θεμελιώδη προβλήματα με καταθέσεις δημιουργών θα καλύψει ένα τεράστιο κενό και θα αποτελέσει πηγή για την έρευνα. Εξού και το ενδιαφέρον της ΕΡΤ να μαγνητοσκοπεί τα μαθήματα.

Χαίρομαι να διαπιστώνω ότι το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο συνεχίζει, στο επίπεδο πλέον της ανοιχτής κοινωνίας, μια παράδοση Παιδείας που έχω επανειλημμένα διαπιστώσει από επισκέψεις μου να διακατέχει τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές των Αρσακείων Σχολείων, μιας παιδείας βάθους, πέρα από τα στενά πλαίσια των επί-

σημων εκπαιδευτικών εγκύκλιων γνώσεων.

Ο Κώστας Γεωργουσόπουλος είναι κριτικός θεάτρου, μεταφραστής, επίτιμος διδάκτωρ Θεατρολογίας στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Στο ΕΠ δίδαξε για τον χαρακτήρα του πατέρα στο νεοελληνικό θέατρο, για τους Έλληνες σκηνοθέτες και την ερμηνευτική εποποιία του αρχαίου ελληνικού δράματος τον 20ό αι., για τους γυναικείους μονολόγους του Γιάννη Ρίτσου, για το μέλος στο αρχαίο δράμα και παρουσίασε σύγχρονους θεατρικούς συγγραφείς και συνθέτες.

Σε αυτόν τον ιδιαίτερο χώρο συναντιέσαι με ανθρώπους που αναζητούν και ψάχνουν αλήθειες, όποια και αν είναι η ηλικία τους. Ήδη εκεί έχεις τον χρόνο σου να πειραματιστείς επικοινωνώντας με τους δασκάλους αλλήλα και τους παρακολουθούντες τα σεμινάρια. Μετά το πέδιο είναι ελεύθερο. Φίλοι, συγγενείς αναρωτιούνται. Ήταν καλή; Σου άρεσε; Ποιος ήταν ο ομιλητής; Τι είπε; Και τότε η συζήτηση αρχίζει...

Μαρία Σιμισρή

Μου προσφέρονται ερεθίσματα για προσωπική αναζήτηση, έχω τη δυνατότητα να τοποθετήσω σε αντικειμενικό πλαίσιο τις αναζητήσεις και τις απορίες μου, να θρω απαντήσεις σε αυτά που με απασχολούν, να τα «κοιτάξω» από διαφορετικό πρίσμα. Όλα αυτά αποτελούν και ένα εξαιρετικό ερέθισμα και πεδίο γόνιμης συζήτησης με το περιβάλλον μου.

Μαρία Περατικού

Γονιτευτικό πνεύμα μαθητείας

τού Μάνου Στεφανίδου

Πιστεύετε ότι το ΕΠ ως θεσμός ανταποκρίνεται στο αίτημα της εποχής για «διά βίου μάθηση»;

Με δεδομένη την εργαλειακή και εκ των πραγμάτων μονοδιάστατη φύση της δημόσιας εκπαίδευσης αλλιώς και την κυριαρχία μαζικών προτύπων σε αυτήν, θεσμοί όπως το ΕΠ αποτελούν ζωτική εναλλακτική πρόταση για μια παιδεία ελεύθερη, ηλιουραλιστική, εκτός κομματικών ή συντεχνιακών σκοπιμοτήτων, μακριά από τη δεσποτεία της άνευ όρων αγοράς ή της αγυρτείας των ΜΜΕ και των «πληροφοριών» που διακονούν. Στο ΕΠ η γνώση καλλιεργείται για τη γνώση per se, σοφά ισορροπημένη ανάμεσα στην επιστήμη και την τέχνη.

Μιλήστε για την εμπειρία σας από το ΕΠ.

Κατ' αρχάς ο διδάσκων έχει στη διάθεσή του έναν εξαιρετικό χώρο, εποπτικά μέσα υψηλού επιπέδου και ένα έμπυχο δυναμικό που το διακρίνει η ευγένεια, η προθυμία και ο πολιτισμός. Από την πρώτη στιγμή με εντυπωσίασε επίσης το θερμό κοινό και η διάθεσή του να συμμετάσχει σε ένα μάθημα ανοιχτό σε πειραματισμούς και εκτός ακαδημαϊκών κλισιέ, πράγματα που θεωρώ ότι συντελούν τα μέγιστα στην επιτυχία τού θεσμού. Τέλος, οι κύκλοι των μαθημάτων και η ποιότητά τους αλλιώς και το υψηλότερο κύρος των διδασκόντων δημιουργούν εκ των πραγμάτων συνθήκες άμιλλας και επιβραβεύουν εκείνη την αξιοκρατία που δραματικά ελλείπει από τον δημόσιο βίο μας. Σκέφτομαι πως με όρους δημοσίου θα αργούσα πολύ να διδάξω στο ΕΠ.

Σε σύγκριση με το πανεπιστημιακό μάθημα, χρειάστηκε στο ΕΠ να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας για ένα ετερογενές κοινό;

Ο ανοιχτός χαρακτήρας τού ΕΠ, οι διαφορετικές ηλικίες των συμμετεχόντων και τα διαφορετικά μορφωτικά επίπεδα επιβάλλουν στον διδάσκοντα να βρει μια μέση οδό επικοινωνίας έτσι, ώστε και η γνώση να διακινείται προς πάσα κατεύθυνση αλλιώς και το κύρος τού μαθήματος να μην υπονομεύεται. Οι διάλογοι που ακολουθούν τα μαθήματα αλλιώς και η συγκινητική συμμετοχή των εγγεγραμμένων σε εκδηλώσεις εκτός Στοάς (π.χ. ξεναγήσεις σε μουσεία) με πείθουν πως grosso modo έχει επιτευχθεί η αναγκαία χρυσή τομή.

Τι αποκομίσατε ως διδάσκων από την επαφή σας με ανθρώπους διαφορετικής ηλικίας, με διαφορετικά

ενδιαφέροντα, που παρακολούθησαν το μάθημά σας για διαφορετικούς λόγους ο καθένας;

Οφείλω να ομολογήσω πως προσέρχομαι στα μαθήματα με χαρά και με συγκίνηση, πεπεισμένος ότι με αναμένει ένα κοινό διψασμένο για ουσιαστική γνώση και γόνιμο προβληματισμό. Αποκομίζω συχνά την εντύπωση πως απευθύνομαι σε μια ιδιότυπη εκκλησία τού δήμου εκτός στεγανών ή ταξικών φραγμών. Σε ανθρώπους που καταθέτουν πρόθυμα τον δυσεπίτευκτο ελεύθερο χρόνο τους ως μια πράξη αντίστασης στη γενικότερη χαμέρπεια της επο-

χής και την κυρίαρχη κατατονία. Τέλος, στις καλύτερες στιγμές των μαθημάτων –μη ξεχνάτε ότι ο διδάσκων πρέπει να είναι και περφόρμερ–, όταν βρισκόμαστε στην κορυφή ενός «καλού» κύματος, τότε η ψυχική επαφή της έδρας με την αίθουσα καθίσταται απόλυτη και η μαθητεία επιτυγχάνεται και από τις δύο πλευρές των συμβαλλομένων. Το ότι βέβαια διδάσκω τέχνη μού επιτρέπει να προτείνω «τρόπους ζωής», να υπογραμμίζω το συγκριτικό πλεονέκτημα της ποίησης απέναντι στην καθημερινότητα.

Πιστεύετε ότι στους παρακολουθούντες προσφέρονται ερεθίσματα για προσωπική πνευματική αναζήτηση αλλιώς και για περαιτέρω συζήτηση στο περιβάλλον τους;

Οπωσδήποτε και τα θετικά και τα αρνητικά που συμβαίνουν εντός τού ΕΠ διακινούνται και εκτός. Άρα από εμάς εξαρτάται ώστε να υπερτερούν οι καλές εντυπώσεις.

Τα μαθήματα μου προσέφεραν πολλή ερεθίσματα για πνευματικές αναζητήσεις. Διάβασα βιβλία φιλοσοφίας, μυθιστορήματα και ποίηση, έψαξα πληροφορίες στο διαδίκτυο και διάβασα κείμενα και σχόλια από το διαδίκτυο. Με τα μαθήματα της Ιστορίας της Τέχνης τού κ. Στεφανίδη άρχισα να βλέπω με άλλο μάτι τα έργα τέχνης κατά τις επισκέψεις μου στα μουσεία στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Και βέβαια οι συζητήσεις με άλλα πρόσωπα απόκτησαν άλλο περιεχόμενο και ενδιαφέρον.

Ειρήνη Οικονόμου

Η δυνατότητα να θέτουμε ερωτήσεις ενεργοποιεί την κριτική σκέψη και αυξάνει τη διάθεση για συμμετοχή, για την οποία θα ευχόμουν να υπήρχε η δυνατότητα να έχει και άλλες μορφές. Σε κάθε περίπτωση ευχαριστώ για αυτή τη μορφωτική ευκαιρία, που είναι πραγματικά «παρέμβαση παιδείας» στην πνευματική ζωή της πόλης.

Χριστίνα Ζουμαδάκη

Περισσότερο σημαντικές πιστεύω ότι είναι οι ερωτήσεις. Οι τοποθετήσεις μπορεί να γίνουν κουραστικές για τους υπόλοιπους αν ξεπεράσουν κάποια όρια.

Ειρήνη Οικονόμου

Αν και εκ φύσεως έχω έναν δισταγμό να εκφραστώ μέσα στην αίθουσα, πιστεύω ότι τις περισσότερες φορές κερδίζουμε από τη συζήτηση που γίνεται.

Ζωή Μπλάτση

Το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο μου προσφέρει ερεθίσματα για στοχασμό, συζήτηση αλλά και βοήθεια στην χωρίς τελειωμό προσπάθεια για αυτοπραγμάτωση.

Ελένη Γουλιέτα-Ψαρρού

Εφόσον από τον ερωτώντα ή τοποθετούμενο γίνεται προσπάθεια να τηρούνται κανόνες, π.χ. να είναι περιεκτικός αλλά πλήρης και εντός του θέματος, με σεβασμό του χρόνου και της υπομονής τόσο του εισηγητή όσο και των λοιπών παρισταμένων, τότε έχουμε επιτύχει να αποτελούμε εξαίρεση στη βαναυσότητα που επικρατεί.

Θέμης Ξανθόπουλος

Μου αρέσει να τοποθετούμαι ή και να ρωτώ όταν το νιώθω ως εσωτερική ανάγκη. Άλλωστε εκεί είναι χώρος που οι μετέχοντες έχουν κάθε είδους απορίες. Νιώθεις και εσύ όπως οι άλλοι. Θέλεις να συμπυκνώσεις όσα περισσότερα μπορείς σε λίγες μόνο ώρες. Έτσι, είναι εύλογο ότι αυτό επιτυγχάνεται με τις ερωτήσεις και καλύπτει το μεγαλύτερο ποσοστό των αποριών των συμμετεχόντων.

Μαρία Σμισιρή

Τι καινούργιο φέρνει ένα πρόγραμμα σαν αυτό του ΕΠ;

Όπως ήδη έχω τονίσει, η ελευθερία, η αξιοκρατία και ο πλουραλισμός είναι τα βασικά ατού του Προγράμματος, όπως επίσης και ο συνδυασμός ανθρωπιστικών και θετικών επιστημών, τεχνολογικής γνώσης και καλλιτεχνικής έκφρασης. Τέλος, είναι γοητευτικό αυτό το πνεύμα μαθητείας που αναπτύσσεται στο ΕΠ, εντελώς διαφορετικό από τον αλταζονικό ξερολισμό που κυριαρχεί στην κοινωνία μας.

Διατυπώστε οποιαδήποτε σκέψη σας για το Πρόγραμμα.

Η κρίση του τόπου είναι πρωτίστως κρίση παιδείας, κρίση ιδεών. Θα ήταν ευπρόσδεκτα μαθήματα σύγχρονης ιστορίας, κινηματογράφου (ως ιστορικού ντοκουμέντου) και γενικότερα κατευθύνσεις που θα ερμηνεύουν την εποχή μας (π.χ. ένας κύκλος αφιερωμένος στον 21ο αι.: κοινωνία, επιστήμη, τέχνη). Ακόμη, κοινωνική ανθρωπολογία, πολιτισμική ιστορία, πολιτική επιστήμη και οικονομία θα ήταν ευπρόσδεκτα μαθήματα παρουσιασμένα από νέους επιστήμονες. Επίσης, πειραματικά θα μπορούσε να μετακληθεί ένας μεγάλος αθηνοδιδάκτορας επιστήμονας για μία υποδειγματική διδασκαλία. Τέλος, από την έως τώρα εμπειρία, μπορούμε να πούμε πως οι κύκλοι του ΕΠ έχουν ήδη καλύψει τις ανάγκες μιας «εγκύκλιος παιδείας» σε τρόπον ώστε να είμαστε σήμερα έτοιμοι για περαιτέρω εξειδικεύσεις: λ.χ. να επιχειρήσουμε θεματικούς κύκλους όπως «Το '21 και οι ξένοι», «Φάκελος Εμφύλιος», «Η στρεβλή Μεταπολίτευση» κ.λπ.

Σε σχέση με την επιστήμη σας, μπορεί να αξιοποιηθεί η προσφορά του ΕΠ;

Αναμφισβήτητα ναι. Και μάλιστα ως συμπληρωματική των πανεπιστημιακών μαθημάτων. Επίσης, θα μπορούσαν να οργανωθούν αυτοτελή εξειδικευμένα σεμινάρια διεπιστημονικού προπτυχιακού ή μεταπτυχιακού χαρακτήρα. Γενικώς η μεγαλύτερη συμμετοχή των νέων και το ηλικιακό χαμήλωμα πρέπει να είναι οι στόχοι μας για το μέλλον.

Ο Μάνος Στεφανίδης είναι ιστορικός Τέχνης, επίκουρος καθηγητής στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Διδάσκει Ιστορία της Τέχνης. Στο ΕΠ δίδαξε ευρωπαϊκή ζωγραφική, νεοελληνική τέχνη στον 19ο και τον 20ό αι. και ζητήματα αρχιτεκτονικής.

«Διά βίου μάθηση»: το υψηλό τραγούδι της ψυχής

τού Κωνσταντίνου Δ. Κακαβελάκη

Τα μαθήματα με αντικείμενο τη μουσική στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο της Στοάς του Βιβλίου εγκαινίασαν μια πολυεπίπεδη αντίληψη και μια πολυσυλλεκτική πρακτική στον τρόπο διδασκαλίας της μουσικής, τονίζοντας τη σημασία της «διά βίου μάθησης» στον τομέα ως διαρκούς ανάγκης εμβάθυνσης στην κοινωνική σημασία και την κοινωνική λειτουργία της μουσικής έκφρασης.

Ο ενεργός πολίτης απέκτησε την άμεση δυνατότητα επαφής σε ερευνητικά ζητήματα της μουσικής, μέσα από συνεπτυγμένες παρουσιάσεις που διευκόλυναν τον συντονισμό σκέψης των πολιτών με τη σύγχρονη ερευνητική σκέψη και τη μουσική δημιουργία και τον προβληματισμό γύρω από την εξελισσόμενη μουσική πράξη και θεωρία: τη σύνθεση, τη μουσικολογία αληθιά και τη διεύθυνση ορχήστρας.

Σε αυτό τον διερευνητικό τρόπο παρουσίασης συνέδραμαν και συνεργάστηκαν σημαντικοί φορείς και επιφανείς προσωπικότητες της μουσικής ζωής της Ελλάδας.

Η αθρόα προσέλευση και η επιτυχία των μαθημάτων επιβεβαίωσαν το μεγάλο ενδιαφέρον των πολιτών για την πορεία της μουσικής στον σύγχρονο κόσμο μας και τη συνεχιζόμενη μεταμόρφωσή της σε σχέση μάλιστα με τις κοινωνικές μεταβολές και απαιτήσεις, τις σχέσεις μουσικής, ψυχής και νου, δυνατότητας και πραγματικότητας.

Σας παρακαλώ, φανταστείτε! Φτάνεις στη Στοά του Βιβλίου και αισθάνεσαι ότι μπαίνεις σε μια φωλιά, όμορφη, περίτεχνη, ζεστή. Σε διακατέχει μια έξαψη ελπίδας, διότι τέτοιοι χώροι δεν υπάρχουν πια! Στην αρχή πήγα αναγνωριστικά. Παρακολούθησα κάποια σεμινάρια κατά περιόδους και η αλήθεια είναι ότι «γέμισα». Είχα χρόνια να νιώσω έτσι. Γέμισα με γνώσεις, ένιωσα τη φλόγα των διδασκόντων να με ακουμπά. Ήθελα να μοιραστώ με όλο τον κόσμο τις νέες μου γνώσεις και να διαδώσω παντού ότι υπάρχει ένα νέο κρυφό σχολείο: το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο!

Μαρία Σιμοσιρή

Νομίζω ότι το ΕΠ ανταποκρίνεται με πολύ μεγάλη επιτυχία στο αίτημα για «διά βίου μάθηση», αφού σε κάθε κύκλο υπάρχει ποικιλία θεμάτων που μπορείς να επιλέξεις και έτσι έχεις ερεθίσματα για περαιτέρω διερεύνηση σε διάφορους τομείς.

Ολυμπία Μερσίν

Εξετάστηκαν και συζητήθηκαν πολλές συνάψεις της μουσικής και με την ερευνητική ματιά άλλων επιστημονικών κλάδων. Με τη βοήθεια πολυδραστικών εφαρμογών και προβολών προσεγγίστηκε, μέσα από διαφορετικές οπτικές γωνίες, το φαινόμενο της πρωταρχικής ανάγκης του ανθρώπου να επικοινωνήσει και να φιλοσοφήσει μέσω των ήχων.

Το ζήτημα της επικοινωνίας μέσω της μουσικής, η κοινωνική αντανάκλαση και η επενέργεια του μουσικού ύφους, η σημασία της ιστορικής εξέλιξης, η αισθητική σημασία των παραλλήλων της μορφής των μουσικών έργων και η προσωρινότητά τους, αληθιά και η ικανοποίηση ανεκπλήρωτων αναγκών μέσα από την υπερβατική διάσταση της μουσικής και της εσωτερικής της αμφιθυμίας ήταν κομβικά θέματα των συζητήσεων και των διερευνήσεων στον ελεύθερο διάλογο που αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια των μαθημάτων.

Τα συμπεράσματα που προέκυψαν ήταν πολλά και χρήσιμα. Η ύπαρξη αντίθετων τάσεων και στη μουσική επιβεβαιώνει την πλουραλιστική τάση έκφρασης του ανθρώπου στον δημιουργικό αυτόν τομέα. Οι συνεχείς ζυμώσεις που πραγματοποιούνται σε αυτόν, σε συγκινησιακό και σε ορθολογιστικό επίπεδο, σημειώνουν μια σημαντική δραστηριότητα και μας δημιουργούν ένα αίσθημα ευθύνης. Ευθύνη που θα πρέπει να έχουν οι ίδιοι οι ελεύθεροι πολίτες για την αέναη ανάληψη και εξέταση των μετασχηματισμών στο πεδίο της μουσικής έκφρασης. Μια συνεχής άσκηση ενός συνδυαστικού τρόπου σκέψης παρόντος και παρελθόντος που μας επιτρέπει να διεισδύσουμε στο μέλλον.

Παράλληλα, η επικοινωνία μεταξύ κοινού και μουσικών-συνθετών εγκαινίασε ένα σημαντικό δρόμο ανοικτού διαλόγου, αναγνωρίζοντας τον κοινωνικό χαρακτήρα της μουσικής δημιουργίας και πράξης, παραμερίζοντας τα φράγματα της απόστασης και της αποστασιοποίησής τους, τονίζοντας τη σημασία ενός συνεργαζόμενου συμφιλιωμένου κόσμου.

Ο Κωνσταντίνος Κακαβελάκης είναι συνθέτης-μουσικολόγος, διδάκτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Αμβούργου. Έχει διδάξει στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο και είναι επιστημονικός συνεργάτης στην τηλεόραση της Βουλής των Ελλήνων. Στο ΕΠ διδάξε θέματα όπερας, τη σχέση της μουσικής με το περιβάλλον και ως συντονιστής έφερε σε επαφή Έλληνες συνθέτες με το κοινό.

ΘΕΜΑΤΑ ΓΛΩΣΣΟ

ΛΟΓΙΑΣ

ΣΤΟ Ελεύθερο Πανεπιστήμιο

Γεώργιος Μπαμπινιώτης:

- Μαθήματα γλωσσολογίας με βάση την ελληνική γλώσσα
- Εισαγωγή στον πολιτισμό της γραφής.
  - Γραπτός λόγος
  - Συστήματα γραφής
  - Το πρόβλημα της ορθής γραφής
- Σταθμοί στην ιστορία της ελληνικής γλώσσας
- Η διδασκαλία της γλώσσας στο σχολείο. Θεωρία, μέθοδος, βιβλία, προβλήματα, παραδείγματα
- Ετυμολογία – Ιστορία των λέξεων της Ελληνικής. Αναφορά στην προέλευση, την εξέλιξη και στις περιπέτειες των ελληνικών λέξεων

Κύρια πηγή αυτομόρφωσης

τού Γεωργίου Μπαμινιώτη

Εχοντας μιλήσει στην οικεία θέση για τον Θεσμό του Ελεύθερου Πανεπιστημίου και τον σκοπό της ιδρύσεώς του, θα περιοριστώ εδώ σε μια σύντομη αναφορά στους κύκλους των μαθημάτων που αφορούν στη γλώσσα.

Γενικός σκοπός των 5 κύκλων μαθημάτων που διδάχθηκαν ήταν μια γενικότερη ενημέρωση των σπουδαστών για θέματα που αφορούν σε ποικίλες πλευρές της γλώσσας μας: στην ιστορία της ελληνικής γλώσσας, τη γραφή και την ορθογραφία της, την ετυμολογία των λέξεων της Ελληνικής και σε πλήθος θεμάτων που συνδέονται με τα θέματα αυτά. Βεβαίως, προη-

γήθηκε μία εισαγωγή 10 μαθημάτων για τα γενικά θέματα του πώς η σύγχρονη επιστήμη της γλωσσολογίας βλέπει και αναλύει τα θέματα της γλώσσας γενικότερα. Έγινε επίσης αναφορά στις ευρύτερες σχέσεις της γλώσσας, από την κατάκτηση της μητρικής γλώσσας μέχρι την καλλιέργεια και τη διδασκαλία της στην εκπαίδευση και, βεβαίως, στην ευρύτερη χρήση της στην επικοινωνία και την τέχνη του λόγου (λογοτεχνία).

Σε τέτοιες σειρές μαθημάτων επιδιώκεται μια ευρύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού σε γενικότερα θέματα της γλώσσας, με έμφαση πάντοτε στην ελ-

ΤΟ ΒΗΜΑ

Ενθουσιώδης η υποδοχή του Ελεύθερου Πανεπιστημίου..., τού νέου εκπαιδευτικού εγχειρήματος της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας...

(17/1/2007)

Θεσμό αποτελεί πλέον το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο της Στοάς του Βιβλίου που ξεκινά τον 3ο κύκλο του...

(23/9/2007)

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ

Μια πνευματική όαση υπάρχει στο κέντρο της Αθήνας... δύο χιλιάδες άνθρωποι, απόφοιτοι Λυκείου αλλιά και πτυχιούχοι Α.Ε.Ι. κατέκλυσαν την ιστορική Στοά στο Μέγαρο του Αρσακείου, δημιουργώντας το αδιαχώρητο και καταδεικνύοντας το εύρος της επιθυμίας της διά βίου μόρφωσης...

(17/1/2007)

Αν η ίδρυση του Ελεύθερου Πανεπιστημίου αποτέλεσε σημείο αναφοράς για τον κόσμο του πνεύματος, η συνέχεια προδιαγράφεται ακόμη πιο ενδιαφέρουσα...

(24/9/2007)

ΑΥΓΗ

Κάθε χρόνο και καλύτερο το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο της Στοάς του Βιβλίου...

(21/9/2007)

ληνική γλώσσα. Οι συζητήσεις με τους σπουδαστές του Ελεύθερου Πανεπιστημίου ανέδειξαν πλήθος θεμάτων που απασχολούν τους ομιλητές της ελληνικής γλώσσας στην καθημερινή της χρήση. Το πρόβλημα της ποιότητας των Ελληνικών που μιλάμε και γράφουμε αντιμετωπίστηκε από ποικίλες πλευρές, χωρίς αφορισμούς και προκαταλήψεις. Δοθέντος ότι τα μαθήματα της γλώσσας και γενικότερα του Ελεύθερου Πανεπιστημίου λειτουργούν συγχρόνως και ως μορφή επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών των Αρσακείων Σχολείων αλλά και του ευρύτερου σώματος των εκπαιδευτικών, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση

στη μέθοδο διδασκαλίας της γλώσσας στο σχολείο κατά τρόπο δημιουργικό και ελκυστικό για μαθητές και δασκάλους. Στο πλαίσιο αυτό δεν έλειψε η αξιοποίηση του γλωσσικού εργαλείου των λεξικών της γλώσσας μας, τόσο στη διδασκαλία όσο και στη γενικότερη κατάκτηση της ελληνικής γλώσσας.

Από τα πιο πρόσφορα αντικείμενα στη Διά Βίου Εκπαίδευση είναι εκ των πραγμάτων η συνεχής ενημέρωση και εξοικείωση του κοινού με τις δυνατότητες τις οποίες παρέχει η γλώσσα σε ποιοτικές μορφές γλωσσικής επικοινωνίας, που συμβαδίζουν αναπόσπαστα με ποιοτικές μορφές σκέψης.

Κάθε προβληματισμός, ευαισθητοποίηση και αναστοχασμός για τα θέματα της γλώσσας αποτελούν κύρια πηγή αυτομόρφωσης, που είναι βασικός στόχος της λειτουργίας του Ελεύθερου Πανεπιστημίου.

Ο Γεώργιος Μπαμπινιώτης, τ. πρόεδρος ΕΚΠΑ, είναι ομότιμος και επίτιμος καθηγητής Γλωσσολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Είναι Πρόεδρος της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας και του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού. Στο ΕΠ δίδαξε γλωσσολογία με βάση την ελληνική γλώσσα.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Μια νέα... θύρα στη γνώση ανοίγει στη Στοά του Βιβλίου...

(23/12/2006)

Η Στοά του Βιβλίου οργανώνοντας το «Ελεύθερο Πανεπιστήμιο» φιλοδοξεί να αναβιώσει το παλιό «Αθήναιον» των μεγάλων δασκάλων, του Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου, του Παπανούτσου και άλλων, που στην εποχή τους άνοιξαν τους δρόμους της γνώσης πέρα από το συμβατικό πανεπιστημιακό περιβάλλον.

(17/1/2007)

Το σημαίνουν και το σημανόμενον, τα μυστικά που κρύβουν οι λέξεις και η μαγεία της γλώσσας ένωσαν φοιτητές και συνταξιούχους στο πρώτο μάθημα του Ελεύθερου Πανεπιστημίου...

(28/1/2007)

ΕΘΝΟΣ

Στοά γνώσης από το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο... ένας νέος πυρήνας παραγωγής μάθησης πρόκειται να λειτουργήσει από τις αρχές του 2007 με πρωτοβουλία του γνωστού καθηγητή Γλωσσολογίας και προέδρου της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας κ. Γεωργίου Μπαμπινιώτη σ' έναν χώρο που κατ' εξοχήν εκφράζει την πνευματικότητα.

(27/12/2006)

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

...πρόκειται για μια ουσιαστική παρέμβαση της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας στην προοπτική της διά βίου εκπαίδευσης ...αντικατοπτρίζει την ανάγκη για ευρύτερες επιλογές στα πνευματικά ενδιαφέροντα μιας κοινωνίας που οφείλει, αφουγκράζεται ή και απαιτεί περισσότερη επαφή με τα διεθνώς τεκταινόμενα στις επιστήμες, στις τέχνες, στη διάνοηση...

(22/1/2007)

ΚΕΡΔΟΣ

Ποιος είπε ότι για τη γνώση δεν διψά πλέον κανείς; Ο θεσμός του Ελεύθερου Πανεπιστημίου αποτελεί απτή απόδειξη περί του αντιθέτου...

(29/9/2007)

ΘΕΜΑΤΑ ΘΡΗΣ

ΚΕΙΘΟΛΟΓΙΑΣ

ΣΤΟ Ελεύθερο Πανεπιστήμιο

Μάριος Μπέγζος:

- Θέματα Θρησκειολογίας
- Ψυχολογία τής Θρησκείας
- Σύγχρονη Φυσική και φιλοσοφία τής Θρησκείας
- Τέχνη και φιλοσοφία τής Θρησκείας

Μόρφωση και επιμόρφωση

του Μάριου Μπέζου

Κάτι ελπιδοφόρο έχει αρχίσει να δραματίζεται στο πολιτιστικό τοπίο της χώρας μας κατά τα τελευταία χρόνια. Η επιμόρφωση ενηλίκων ανθεί στην πρωτεύουσα των Αθηνών, το πάλλαι ποτέ «κλεινόν άστυ».

Τα αρχαιότερα και διαρκώς πρωτοποριακά εκπαιδευτήρια της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας διοργανώνουν κύκλους μαθημάτων που απευθύνονται σε ενήλικα άτομα, παρέχοντας γενική παιδεία σε τομείς ανθρωπιστικών επιστημών κυρίως. Με πρωτοβουλία του Προέδρου της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας κ. Γεωργίου Μπαμπινιώτη, εμπνευσμένου ρηξικέλευθου γλωσσολόγου, ιδρύθηκε το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο της Στοάς του Βιβλίου, στην καρδιά της πρωτεύουσας, αρχές του έτους 2007.

Εγκατεστημένο στα σπλάγχνα του κτηριακού συγκροτήματος του Αρσακείου, προσέφερε μέσα σε μία τετραετία 14 κύκλους μαθημάτων, στους οποίους δίδαξαν περίπου 200 εκπρόσωποι των γραμμάτων και των τεχνών, της πολιτικής και της οικονομίας, των θετικών και των ανθρωπιστικών επιστημών, ενώπιον ενός πολυπληθούς ακροατηρίου που με ζηλευτή συνέπεια παρακολουθούσε σειρές μαθημάτων, με την άγρυπνη μέριμνα του υπεύθυνου της Στοάς του Βιβλίου κ. Δημήτρη Κακαβελάκη.

Τα επιμορφωτικά αυτά μαθήματα βρίσκουν απρόσμενη απήχηση. Οι συμμετέχοντες επενδύουν τον χρόνο τους στην ενεργό παρακολούθησή τους, αναζητώντας την εξισορρόπηση με τη συμβατικότητα της καθημερινότητας και επιζητώντας αντίδοτο στην ανιαρή ατμόσφαιρα της τηλεοπτικής ψυχαγωγίας.

Η επιμόρφωση είναι ανώτερη από τη μόρφωση. Πρώτα από όλα η επιμόρφωση είναι υπόθεση της ώριμης ηλικίας, ενώ η μόρφωση αφορά στη μάλλον ανώριμη ηλικία της εφηβείας, που είναι επαγγελμα-

τικά προσανατολισμένη. Η βασική κατάρτιση καθενός μας είναι καρπός ανάγκης –και μάλιστα βιοποριστικής– που σχεδόν επιβάλλεται και ελάχιστα επιλέγεται, αφού η ηλικιακά πρώιμη ανάγκη εξεύρεσης βιοπορισμού είναι οπωσδήποτε φορτική χωρίς να αφήνει πολλή περιθώρια επιλογής σπουδών.

Η επιμόρφωση είναι σε κάθε περίπτωση καρπός ελευθερίας, μια και καθένας έχει τη σχετική άνεση του χρόνου και κάποια ευχέρεια χρήματος για να επενδύσει σε παραπέρα μόρφωση, χωρίς να δίνει λογαριασμό σε κανέναν εκτός από τον ίδιο τον εαυτό του. Όσο απέχει η ελευθερία από την ανάγκη τόσο ακριβώς υπερέχει η επιμόρφωση από τη μόρφωση.

Ο μονόλογος του δασκάλου στον μαθητή κυριαρχεί στη βασική μόρφωση και μάλιστα στον επαγγελματικό προσανατολισμό, που αποσκοπεί σχεδόν αγχωτικά και εσπευσμένα στον βιοπορισμό του μαθητευόμενου ατόμου. Αντιθέτως, στην επιμόρφωση ενηλίκων πρυτανεύει ο διάλογος ανάμεσα σε μαθητή και δάσκαλο όσο και μεταξύ των ίδιων των επιμορφουμένων. Το ακροατήριο μεταβάλλεται από ομάδα μαθητών σε όμιλο συζητητών που εξασκούνται στον διάλογο.

Ο μονόλογος της εισήγησης ή της διάλεξης του ομιλητή-δασκάλου είναι το «ορεκτικό» για το κυρίως «γεύμα» που είναι η διαλογική συζήτηση των συμμετεχόντων. Κατ'ι το «σωκρατικό» κυοφορείται στην επιμόρφωση ενηλίκων και είναι αυτό κυρίως το στοιχείο που έλκει τους ενήλικες ώριμους συμπολίτες μας να συνωθούνται στα σεμιναριακά μαθήματα του Ελεύθερου Πανεπιστημίου.

Ευχής έργο είναι να πολλαπλασιαστούν τέτοιες ευκαιρίες επιμόρφωσης που με τον

δικό τους δημιουργικό τρόπο καταξιώνουν τη μόρφωση. Αν η παιδεία υπηρετεί την ελευθερία, τότε η επιμόρφωση λειτουργεί προς αυτή την κατεύθυνση πολύ πιο

αποτελεσματικά από ό,τι η βασική μόρφωση. Άλλωστε ο νεότευκτος θεσμός «διά βίου μάθηση», ο τίτλος του οποίου προστίθεται στο πάλλαι ποτέ Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ως Υπουργείο Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, έρχεται ως επίσημη πλέον επιβράβευση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και της κοινωνίας πολιτών, όπως υποδειγματικά υλοποιείται από ετών στη Στοά του Βιβλίου. Ας μη λησμονείται επίσης ότι ο νεοελληνισμός έχει παλαιά και πλούσια παράδοση στην επιμόρφωση ενηλίκων και τη «διά βίου μάθηση», που εγκαινιάστηκε τον 19ο αιώνα, με τον Φιλολογικό Σύλλογο «Παρνασσός» και το «Λαϊκό Πανεπιστήμιο» της Εταιρείας των Φίλων του Λαού, ευτυχή απομίμηση του γερμανικού «Λαϊκού Πανεπιστημίου» (Volkshochschule), και συνεχίστηκε στον 20ό αιώνα, με ποικιλώνυμους τρόπους (Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Λαϊκή Επιμόρφωση κ.λπ.).

Το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο της Στοάς του Βιβλίου δικαιούται να αξιώσει για τον εαυτό του μερικές αξιοπρόσεκτες ιδιαιτερότητες και πολύτιμες διαφοροποιήσεις από άλλα προγενέστερα ή σύγχρονα επιμορφωτικά εγχειρήματα ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων της πρωτεύουσας. Το διδακτικό προσωπικό είναι ακαδημαϊκού επιπέδου με πανεπιστημιακή καταξίωση, διεθνή βιβλιογραφική παρουσία, μεταδοτικότητα γνώσεων, υπευθυνότητα και λογιοσύνη που συνδυάζει επιστημονική εγκυρότητα και διδακτική γλαφυρότητα. Επιπλέον σημειώνεται τακτική εναλλαγή προσώπων

στο επιτελείο των διδασκόντων, ώστε να μη μονοπωλείται το βήμα από κάποια –έστω καταξιωμένα– πρόσωπα πανεπιστημιακών λόγιων.

Ακόμα χρειάζεται να υπάρχει διαρκής μέριμνα ώστε να πρυτανεύει ποικιλία απόψεων, πλουραλισμός ρευμάτων, διαφοροποίηση τάσεων και ιδεώδης εκπροσώπηση όλων των σοβαρών εκδοχών που κυκλοφορούν στα νεοελληνικά γράμματα σήμερα. Το κοσμοθεωρητικό στίγμα των ομιλητών κυμαίνεται από τον φιλελευθερισμό μέχρι τη σοσιαλδημοκρατία και κινείται ανάμεσα στον ελληνοκεντρισμό και τον ευρωκεντρισμό. Καμιά ιδεολογία, θρησκεία, παράταξη ή συνιστώσα τού τύπου μας δεν μονοπωλεί το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο, το οποίο απέδειξε ότι πράγματι είναι και Ελεύθερο και Πανεπιστήμιο.

Το ακροατήριο εναλλάσσεται κατά περιόδους φυσιολογικά και από μόνο του, χωρίς κανέναν έλεγχο ή παρότρυνση. Έτσι δεν δημιουργείται από τους συμμετέχοντες καμιά ελίτ εκλεκτών, φατρία «κουλτουριάρηδων», ομάδα οπαδών ή μάζα χειροκροτητών. Οι ηλικίες ποικίλλουν εντυπωσιακά με εμφανή την παρουσία νεολαίας, και μάλιστα φοιτητών, χωρίς να μειωθούν οι εκπρόσωποι της μέσης ηλικίας που πρωταγωνιστεί στον δημόσιο βίο της χώρας.

Τελικά το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο κατά-

φερε να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα στο επονομαζόμενο «δημόσιο πανεπιστήμιο» και στο λεγόμενο «ιδιωτικό πανεπιστήμιο». Το δημόσιο πανεπιστήμιο κατέντησε κρατικό εκπαιδευτήριο για τη στελέχωση της γραφειοκρατικής δημοσιούπαλληλίας και το ιδιωτικό πανεπιστήμιο εκφυλίστηκε σε επαγγελματικό σχολείο προς ικανοποίηση αγοραίων απαιτήσεων.

Η γραφειοκρατία που μαστίζει τα δημόσια πανεπιστήμια της χώρας μας εξοντώθηκε από μian ευέλικτη ολιγάριθμη ομάδα επίλεκτων συνεργατών που στηρίζουν το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο υλικοτεχνικά και διοικητικά-διαχειριστικά. Η κερδοσκοπία που στιγματίζει τα ιδιωτικά πανεπιστήμια αποκλείστηκε με την καθιέρωση χαμηλών διδάκτρων για τους φοιτώντες και την παροχή ευπρεπούς αποζημίωσης στους διδάσκοντες.

Η επίπληστη αυθεντία της πανεπιστημιακής έδρας τού παρελθόντος και ο επαίσχυτος καιροσκοπισμός της συνδικαλιστικής συντεχνίας τού παρόντος στο δημόσιο πανεπιστήμιο μαζί με τη νομιμοφανή επιπολαιότητα και τον διαφημιστικό καιροσκοπισμό τού ιδιωτικού πανεπιστημίου αποτελούν συμπτώματα εντελώς άγνωστα στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο. Γι' αυτό άλλωστε η φιλόξενη και καλαίσθητη αίθυσά του κατακλύζεται από πλήθος ακροατών, για τέσσερα απογεύματα κάθε εβδομάδα, και το

βήμα του κοσμείται από την αφρόκρεμα της σύγχρονης νεοελληνικής λογοισύνης.

Το πανεπιστήμιο ως θεσμός της νεωτερικότητας, η περίφημη *universitas studiorum et magister*, από την ιδρυτική φάση του στην ηπειρωτική Ευρώπη μέχρι τη σύγχρονη κολεγιακή δομή του στον αγγλοσαξονικό Νέο Κόσμο, θέτει ευθέως το δίλημμα να είναι ελεύθερο για να λέγεται πανεπιστήμιο. Ο προσδιορισμός «Ελεύθερο Πανεπιστήμιο» φαντάζει πλεονασμός, αφού το πανεπιστήμιο είναι ελεύθερο ή δεν είναι πανεπιστήμιο καν: *tertium non datur!* Ωστόσο χρειάζεται αυτός ο φαινομενικός πλεονασμός «Ελεύθερο Πανεπιστήμιο», αφού πρέπει να διαβούμε αλώβητοι τις συγκαιρινές συμπληγάδες τού τύπου μας, περνώντας ανάμεσα στη Σκύληλα τού δημόσιου πανεπιστημίου και τη Χάρυβδη τού ιδιωτικού πανεπιστημίου. Κι αν δεν υπήρχε Ελεύθερο Πανεπιστήμιο της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας, οπωσδήποτε έπρεπε να εφευρεθεί.

Ο Μάριος Μπέγζος είναι καθηγητής στη Θεολογική Σχολή τού Πανεπιστημίου Αθηνών, Τομέα Συστηματικής Θεολογίας. Διδάσκει Συγκριτική Φιλοσοφία της Θρησκείας. Στο ΕΠ δίδαξε θέματα θρησκειολογίας, ψυχολογία της θρησκείας και σχέσεις της φιλοσοφίας της θρησκείας με τη Φυσική και την τέχνη.

Η ανάγκη για τη χαρά, τον πλούτο και την ψυχονευματική εγρήγορση που δίνει η συνάντηση με πολλή πρόσωπα της γνώσης, προπάντων όταν αυτή η συνάντηση είναι ελεύθερη επιλογή και με διαμεσοδαθνείς φωτεινούς δασκάλους, με οδήγησε στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο.

Ελένη Γουλέτα-Ψαρρού

Η ελευθερία που μας δίνεται για περαιτέρω συζήτηση και ερωτήσεις πάνω σε κάθε μάθημα είναι τόσο σημαντική που μας θυμίζει πως υπάρχει και το δημοκρατικό καθεστώς... Το μέλλον μας πολλές φορές το συναντάμε εκεί που δεν το περιμένουμε, όπως στο δικό μας πανεπιστήμιο!

Μαρίνα Βενεκά

Μιλώντας στον κύκλο μου για τα μαθήματα που παρακολουθώ, πολλοί είναι αυτοί που με ακολούθησαν, οπότε τώρα και περισσότερα θέματα έχουμε να συζητήσουμε, αλλά και ψάχνοντας στο διαδίκτυο ή στα βιβλιοπωλεία προχωράμε παραπάνω στα θέματα που μας ενδιαφέρουν.

Ολυμπία Μεραϊνν

ΘΕΜΑΤΑ

ΥΓΕΙΑΣ

ΣΤΟ Ελεύθερο Πανεπιστήμιο

Γεώργιος Κ. Κρεατσάς:

- Ενημέρωση και πρόληψη για τη σωματική και την ψυχική υγεία μας
  - Ελένη Παμαρέλλου
  - Δημήτρης Καλογερομήτρος
  - Νίκος Κατσιλάμπρος
  - Χρήστος Κίττας
  - Διονύσιος Κόκκινος
  - Δημήτρης Κορρές
  - Αντώνης Κουτσελίνης
  - Δημήτρης Κρεμαστινός
  - Νικόλαος Λεγάκης
  - Μαρίνα Οικονόμου-Λαλιώτη
  - Δαμιανός Σακκάς
  - Κωνσταντίνος Σολδάτος
  - Αντωνία Τριχοπούλου
  - Γεώργιος Χρούσος

Σημαντικός πόλος έλξης

τού Γεωργίου Κ. Κρεατσά

Το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο είναι ένα χρήσιμο «Σχολείο Μάθησης», το οποίο παρακολουθήσαν και παρακολουθούν συμπολίτες μας όλων των ηλικιών από ιδρύσεώς του μέχρι σήμερα. Η επιτυχία της λειτουργίας του έχει ως κύριο άξονα τη σωστή επιλογή ποικίλων, χρήσιμων, απλών και κατανοητών θεμάτων. Οι ομιλητές επιλέγονται με ιδιαίτερη προσοχή, ώστε να μεταφέρουν τις πληροφορίες προς το κοινό με απλό και κατανοητό τρόπο.

Η «διά βίου μάθηση», στη δύσκολη εποχή με τα πρωτοφανή προβλήματα που αντιμετωπίζουμε ως χώρα, αποτελεί μεν πρόκληση για όποιον την οραματίζεται και προσπαθεί να την ενδυναμώσει ως θεσμό, συνιστά όμως παράλληλα και ένα εξαιρετικό εργαλείο ενημέρωσης και απαραίτητης συμπληρωματικής εκπαίδευσης, ιδιαίτερα των νέων μας.

Ο δεύτερος παράγοντας που συντελεί στο να αποτελεί το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο σημαντικό πόλο έλξης είναι το γεγονός ότι οι παρακολουθούντες προσέρχονται «ελεύθερα» και χωρίς υποχρεώσεις, όπως άλλωστε υποδηλώνει και ο τίτλος του θεσμού. Επιπροσθέτως, ο χαρακτηρισμός «πανεπιστήμιο» απεικονίζει πλήρως την έννοια του σκοπού του, δεδομένου ότι η θεματολογία η οποία επιλέγεται καλύπτει το σύνολο των επιστημών. Αυτό οφείλεται στην καλή σύνταξη του προγράμματος, την οποία με ιδιαίτερη φροντίδα επιμελείται ο Πρόεδρος της Φ.Ε. καθηγητής κ. Γ. Μπαμπινιώτης, ο οποίος είναι και ο κυριότερος συντελεστής της επιτυχίας του.

Με την ευκαιρία διαφόρων κύκλων συμμετείχα σε παρουσιάσεις του Ελεύθερου Πανεπιστημίου ως ακροατής, ομιλητής και συντονιστής. Η αίθουσα πάντα κατάμεστη από κόσμο που παρακολου-

θεί με προσοχή και που συχνά διακόπτει τον ομιλητή για μια δραστητική συζήτηση. Πολλαπλές ερωτήσεις και σχόλια, τα οποία μάλιστα προέρχονται από άτομα που παρακολουθούν συστηματικά όλες τις εκδηλώσεις, ασχέτως γνωστικού αντικειμένου. Στο ακροατήριο βρίσκονται σπουδαστές, επιστήμονες και απλοί πολίτες, οι οποίοι απολαμβάνουν τις παρουσιάσεις, όπως τουλάχιστον προκύπτει από τα σχόλιά τους.

Η παρουσίαση των ομιλιών είναι διαφορετική από το πανεπιστημιακό μάθημα. Ο ομιλητής απευθύνεται σε διαφορετικό κοινό σε σχέση με τους φοιτητές μας. Το ακροατήριο του Ελεύθερου Πανεπιστημίου είναι ποικίλου μορφωτικού επιπέδου, γι' αυτό και ο ομιλητής προσαρμόζει τη συζήτηση ανάλογα.

Το επάγγελμα, η ηλικία, το φύλο και το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων σχετίζονται με την επιλογή των θεμάτων. Η επικαιρότητα πολλές φορές προκαλεί συζήτηση για τρέχοντα θέματα που αφορούν στην υγεία, την οικονομία, στο περιβάλλον, στην παιδεία κ.ά. Η επαφή με το κοινό είναι πάντοτε άριστη και η διαδικασία της παρουσίας γίνεται σε κλίμα φιλικό, ώστε οι παρακολουθούντες να μη διστάζουν να παρέμβουν. Επίσης, οι εικόνες

Ο λόγος που αποφάσισα (για τρίτη φορά) να συμμετάσχω είναι η ανάγκη μου να μαθαίνω, να προβληματίζομαι, να ακούω τον λόγο ανθρώπων που εκτιμώ. Σίγουρα μέσα από την παρακολούθηση των συγκεκριμένων μαθημάτων δίνονται ερεθίσματα για εσωτερική αναζήτηση αλλά και για συζήτηση με άλλους. Προσωπικά, λόγω της συστολής μου δεν θα μπορούσα να θέσω εύκολα ερωτήσεις στον εκάστοτε εισηγητή, αλλά χαίρομαι να ακούω τις ερωτήσεις άλλων συμμετεχόντων, όταν θεβαίω είναι εύστοχες.

Χριστίνα Ζογγουπούλου

Στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο διευρύνω τις γνώσεις μου και έχω την ευκαιρία να γνωρίσω και να ακούσω από κοντά απόψεις και τοποθετήσεις αξιόλογων συγγραφέων, φιλοσόφων, ιστορικών και επιστημόνων. Αναμφισβήτητα μου δίνει αρκετά ερεθίσματα και δημιουργεί θέματα προς συζήτηση με το οικογενειακό και το φιλικό περιβάλλον μου, διά μέσου των οποίων ανακαλύπτω και ορισμένες λύσεις για τη σκληρή καθημερινότητά μου, αλλά είναι και κίνητρο για να με φέρει πιο κοντά με αγαπημένα πρόσωπα.

Βασίλης Αλεξανδράκης

που παρουσιάζονται είναι τέτοιες ώστε να προκαλούν το ενδιαφέρον χωρίς να δημιουργούν αρνητικά συναισθήματα, εκτός πραγματικότητας.

Με τον τρόπο αυτό δίδεται στο κοινό η δυνατότητα να μεταφέρει μηνύματα από τις παρουσιάσεις και σε άλλα άτομα, τού συγγενικού ή τού κοινωνικο-εργασιακού περιβάλλοντός του, δημιουργώντας έτσι κίνητρα για επέκταση τής γνώσης τόσο πρωτογενώς, παρακολουθώντας δηλαδή προσωπικά τις συναντήσεις, ή με έντυπο υλικό, το οποίο συχνά διανέμεται στο κοινό.

Παρότι δεν γνωρίζω την πλήρη διοικητική υποδομή τού ΕΠ, η εντύπωση που αποκόμισα από τις παρουσιάσεις που προσέφερα στο κοινό ήταν ότι η οργάνωση πριν και κατά τη διάρκεια τού Προγράμματος ήταν άριστη.

Εντούτοις μερικές προτάσεις για το μέλλον από την εμπειρία μας σε ανάλογες περιπτώσεις είναι: η δημόσια προβολή τού έργου τού ΕΠ, η επέκταση των εκδηλώσεων στην περιφέρεια, η ενημέρωση μέσω διαδικτύου και ενδεχομένως η ταυτόχρονη ζωντανή αναμετάδοση των ομιλιών μέσω τού διαδικτύου, με τη δυνατότητα επικοινωνίας και παρέμβασης τού κοινού που δεν δύναται να παρευρεθεί στα μαθήματα. Ακόμη, η αξιολόγηση τού Προγράμματος από το κοινό, καθώς επίσης και η υποβολή προτάσεων για τις μελλοντικές θεματικές ενότητες ή κύκλους παρουσιάσεων. Καλό θα ήταν, όπως αναφέρθηκε ήδη, οι ομιλητές να προμηθεύουν το κοινό με έντυπο υλικό υπό την προϋπόθεση ότι αυτό θα διανέμεται εγκαίρως. Είναι σκόπιμο επίσης να καλούνται ομιλητές και από την περιφέρεια.

Έχω συνηθίσει να σκέφτομαι ότι η «διά βίου μάθηση» έχει να κάνει με τεχνικά χαρακτηριστικά μάθησης, με «εργαλεία» που με κάνουν χρήσιμη στην αγορά εργασίας. Προσωπικά, θεωρώ ότι το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο με εξοπλίζει όσον αφορά στην προσωπική γνωστική μου εξέλιξη περισσότερο παρά ότι μου δίνει κάποιο εφόδιο για επαγγελματική επάρκεια. Αν στο «εφόσον ζω, μαθαίνω» συμπεριλαμβάνεται και η ατομική μας ψυχική-πνευματική εξέλιξη, τότε ο θεσμός τού ΕΠ ανταποκρίνεται στο αίτημα για «διά βίου μάθηση».

Μαρία Περαικού

Το πρόγραμμα «διά βίου μάθησης» και εκπαίδευσης τού ΕΠ δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μια επιπλέον εκπαίδευση. Η ελληνική κοινωνία, και ιδιαίτερα οι νέοι μας, έχουν ανάγκη ενημέρωσης και αποκόμισης εγκυκλοπαιδικών γνώσεων σε θέματα τα οποία, δυστυχώς, ακόμα και σήμερα, το σχολείο ή και η τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν καλύπτουν.

Οι εμπειρίες μας από τη μακροχρόνια ενασχόληση με θέματα Αγωγής Υγείας για νέους δείχνει την πληθυσμιακή ενημέρωση των νέων στα ζωτικά αυτά ζητήματα. Ως εκπρόσωποι τής Β' Μαιευτικής και Γυναικολογικής Κλινικής τού Πανεπιστημίου Αθηνών και τής «Ελληνικής Εταιρείας Οικογενειακού Προγραμματισμού» –και με την άδεια τού Υπουργείου Παιδείας– επισκεπτόμεθα και μιλούμε σε παιδιά σε όλη την Ελλάδα και την Κύπρο για θέματα Αγωγής Υγείας. Κατά το έτος 2010 επισκεφθήκαμε 154 σχολεία σε ολόκληρη τη χώρα. Θεωρούμε ότι το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο μπορεί να προσφέρει τις υπηρεσίες του και στον τομέα αυτό.

Σε κάθε περίπτωση συγχαίρουμε τον Πρόεδρο και τους συνεργάτες του για το έργο που επιτελούν και τους ευχόμεθα καλή συνέχεια στην πολύ σημαντική αυτή πρωτοβουλία.

Ο Γεώργιος Κρεατσός είναι καθηγητής στην Ιατρική Σχολή τού Πανεπιστημίου Αθηνών, Τομέα Υγείας, Μπέτας-Παιδιού. Διδάσκει Μαιευτική και Γυναικολογία. Στο ΕΠ οργάνωσε ως συντονιστής και δίδαξε για τη σωματική και την ψυχική υγεία και την πρόληψη.

Πιστεύω ότι ο θεσμός τού Ελεύθερου Πανεπιστημίου ανταποκρίνεται στο αίτημα τής εποχής για «διά βίου μάθηση», αφού δίνει τη δυνατότητα σε όλους τους ανθρώπους, ανεξαρτήτως πνευματικού επιπέδου, κοινωνικής τάξης και οικονομικής κατάστασης, να αποκτήσουν ή και να διευρύνουν τις γνώσεις τους. Η μόνη προϋπόθεση για τη συμμετοχή στα προγράμματα τού ΕΠ είναι η θέληση για μάθηση και φυσικά η έγκαιρη εκδήλωση ενδιαφέροντος.

Φωτεινή Αντωνοπούλου

ΘΕΜΑΤΑ ΦΙΛΟ

ΣΟΦΙΑΣ

ΣΤΟ Ελεύθερο Πανεπιστήμιο

Χρήστος Γιανναράς:

- Αχρηστεύει σήμερα η επιστήμη τη φιλοσοφία;
- Εισαγωγή στη μεταφυσική
- Διαχρονική ελληνικότητα: Μύθος ή πραγματικό δεδομένο;
- Πολιτική φιλοσοφία: το πρόβλημα της πολιτικής στη Νεωτερικότητα
- Ύπαρξη, συνύπαρξη και το «νόημά» τους. (Ξαναδιαβάζοντας την «Κρίση της Προφητείας» σήμερα)

Επειδή η σύγχρονη ζωή μάς οδηγεί κυρίως στη μη-σκέψη, είπα να βρω ένα αντίδοτο. Μου έχει γίνει μάλιστα συνήθεια να κουβεντιάζω τα θέματα με τον περίγυρό μου.

Πολυτίμη Λυκιαρδοπούλου

Διεύρυνση της σκέψης μου, ταξίδι στη γνώση, δίψα για μάθηση πάνω σε ένα αντικείμενο που δεν είναι σχετικό με τις σπουδές μου και την επαγγελματική μου ενασχόληση είναι ο λόγος που συμμετέχω στο πρόγραμμα μαθημάτων του Ελεύθερου Πανεπιστημίου, όπου μου προσφέρονται πολλά ερεθίσματα για προσωπική πνευματική αναζήτηση.

Είναι γεγονός ότι κάποιος που θέλει να διευρύνει περαιτέρω τις γνώσεις που του παρέχει το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο έχει απεριόριστα πεδία να διερευνήσει αντιπλάτων πληροφορίες και από άλλες πηγές έτσι, ώστε οι πνευματικές του αναζητήσεις να μην περιορίζονται στις θεματικές ενότητες που του προσφέρει το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο. Με τα πνευματικά αυτά ερεθίσματα μπορούν να γίνουν πολλαπλές συζητήσεις σε οικογενειακά και κοινωνικά περιβάλλοντα ακόμα και σε κοινωνικά δίκτυα, συμβάλλοντας έτσι περαιτέρω σε μια πολλαπλαιοσυστημική ανταλλαγή απόψεων πάνω σε ποικίλα θέματα που απασχολούν τον σύγχρονο άνθρωπο.

Ελένη Μανωλοπούλου

Η ανάγκη επιμόρφωσης, η ανάγκη να ακούσω κάτι χρήσιμο (και όχι σκουπίδια), η ανάγκη προβληματισμού με ώθησαν να συμμετάσχω στο πρόγραμμα μαθημάτων του Ελεύθερου Πανεπιστημίου.

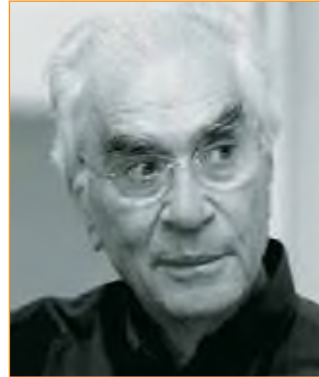
Γεωργία Καραντάση

Τα μαθήματα προσφέρουν ερεθίσματα για πνευματική αναζήτηση, αρχικά γιατί ποτέ δεν θλάπτει η νέα γνώση και επίσης γιατί, αν έχεις διάθεση να εμβαθύνεις στο θέμα που παρακολουθείς, μπορείς και να το μελετήσεις ή ερευνήσεις περαιτέρω από μόνος σου.

Καίτη Θεοδωρίδου

Η «καλλιέργεια» ως αυταξία

τού Χρήστου Γιανναρά

Πιστεύετε ότι το ΕΠ ως θεσμός ανταποκρίνεται στο αίτημα της εποχής για «διά βίου μάθηση»;

Δεν βλέπω το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο ως θεσμό ανταπόκρισης στο αίτημα της «διά βίου μάθησης». Νομίζω ότι, εκ των πραγμάτων, ο στόχος είναι τόσο σημαντικότερος όσο και η «καλλιέργεια» ως αυταξία σε σχέση με τη «μάθηση» που, ως ονομασία υπουργείου,

ου, καθιλωθήκε στη χρησιμοθηρία.

Μιλήστε για την εμπειρία σας από το ΕΠ.

Η πρόσληψη γνώσης μπορεί να είναι χρηστική (ωφέλιμη) πληροφορόρηση, μπορεί να είναι και άνοιγμα οριζόντων. Σε διάρκεια δέκα μαθημάτων η πληροφορόρηση δύσκολα μπορεί να είναι επαρκής, το άνοιγμα οριζόντων πιο σίγουρο. Αρκεί στόχος των μαθημάτων να είναι κυρίως η πρόκληση για τη διέγερση ενδιαφέροντος, τα ανοιχτά ερωτήματα, η κοινωνούμενη απορία και αναζήτηση. Όλο και περισσότερο, νομίζω, οι άνθρωποι που προσφεύγουν σε ευκαιρίες όπως αυτή του Ελεύθερου Πανεπιστημίου έχουν ανάγκη να κοινωνήσουν ανησυχίες, αναζητήσεις και ενδιαφέροντα, όχι απλώς να προσλάβουν γνώσεις. Βέβαια, για να προσφερθεί ουσιαστική ανταπόκριση στην ανάγκη αυτή, προϋποτίθεται η προσφορά των μαθημάτων να πείθει για τη σοβαρότητα και την ποιότητά της. Σημαντικό ρόλο, έχω καταλάβει, παίζει η προσφορά βιβλιογραφικών αναφορών.

Τι αποκομίσατε ως διδάσκων από την επαφή σας με ανθρώπους διαφορετικής ηλικίας, με διαφορετικά ενδιαφέροντα, που παρακολουθήσαν το μάθημά σας για διαφορετικούς λόγους ο καθένας;

Η ετερογένεια των μετεχόντων είναι ένα δύσκολο κάπως πρόβλημα: διαφοροποιείται σαφώς η δυνατότητα παρακολούθησης, με αποτέλεσμα τη διαφορά και του επιπέδου των ερωτήσεων. Ο κίνδυνος είναι οι σοβαροί και καλλιεργημένοι να σιωπούν, οπότε μονοπωλούν τη συζήτηση όσοι δυσκολότερα προβληματίζονται. Αν μπορούσε να μεθοδευτεί στις εγγραφές μια κάποια προτίμηση για τις νεότερες ηλικίες θα βοηθούσε στη δημιουργία απαιτητικότερου κλίματος.

Ποια είναι η εκτίμησή σας για τη συμμετοχή τους;

Ίσως πρέπει να πειραματιστούμε, να δοκιμάσουμε διαφορετικές πρακτικές: π.χ. να ζητάμε να έχει μελετηθεί ένα βιβλίο ή δύο-τρία συγκεκριμένα κείμενα λίγων σελίδων. Ή την υποβολή γραπτών ερωτημάτων μετά τα δύο-τρία πρώτα μαθήματα. Μια χρονιά ανέλαβαν και παρουσίασαν γραπτή εργασία ορισμένοι από τους μετέχοντες. Συνέπεσε να κινήσουν πολύ το ενδιαφέρον. Την επόμενη χρονιά το πείραμα δεν πέτυχε.

Δεν ξέρω αν θα ήταν γόνιμο να παραμένει ο διδάσκων ακόμα μία ώρα, μετά το μάθημα, στη διάθεση όσων από τους μετέχοντες θα ζητούσαν γραπτώς προσωπική συνάντηση για βιβλιογραφική ενημέρωση ή για πολύ συγκεκριμένες απορίες.

Ο Χρήστος Γιανναράς είναι καθηγητής Φιλοσοφίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο. Στο ΕΠ δίδαξε επιστήμη και φιλοσοφία, μεταφυσική, πολιτική φιλοσοφία.

Ο καθηγητής Χρήστος Γιανναράς
διδάσκει στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο.

Το ζητούμενο είναι η ελευθερία. Δάσκαλος και μαθητής προχωρούν θεληματικά μαζί σε κοινό στόχο. Ίσως στην κοινή πορεία να αποκαλυφθεί το ζητούμενο.

Προσωπικά έχω την ψυχολογία τού αιώνιου μαθητή. Μέσα από τους πολλούς καλούς δασκάλους ψάχνω να ανακαλύψω τον εαυτό μου και τον δάσκαλό μου (μόνο που ο τελευταίος δεν ανακαλύπτεται, μόνο αποκαλύπτεται).

Οι περιπληνήσεις μου στην πολιτική και κοινωνική σκέψη και η ζωντανή επαφή με τον καθηγητή κ. Χρ. Γιανναρά, εκ των επιφανών διανοητών αυτού τού χώρου, με ώθησαν να παρακολουθήσω μαθήματα στο ΕΠ.

Θέμης Ξανθοπούλος

Καζαντζάκης – Γιανναράς: ένα παράταιρο, «ανορθόδοξο», δημιουργικό δίδυμο, που σε δύσβατα μονοπάτια, σκοτεινά σταυροδρόμια τούς βρήκα δίπλα μου. Στην ανηφορική πορεία προς τον α-Άηλλον.

Πολλές φορές έχω βοηθηθεί από τις ερωτήσεις – τοποθετήσεις για πράγματα που δεν είχα κατανοήσει κατά τη διάρκεια της εισήγησης. Επίσης, έχει τύχει να μου δώσουν ερέθισμα να ψάξω κάποια βιβλία που είχαν αναφερθεί από ερωτώντες.

Ολυμπία Μεροϊνί

Ένας από τους λόγους που δήλωσα συμμετοχή στα συγκεκριμένα προγράμματα ήταν το ερέθισμα για προσωπική πνευματική αναζήτηση. Πολύ συχνά τα θέματα που αναπτύσσονται στη διάρκεια τού μαθήματος από τους καθηγητές γίνονται η αφορμή μιας μεγάλης και εποικοδομητικής συζήτησης με ανθρώπους τού οικείου περιβάλλοντός μου! Προσωπικά πιστεύω ότι η γνώση πρέπει να μεταδίδεται από αυτούς που την έχουν σε αυτούς που την αναζητούν!

Φωτεινή Αντωνοπούλου

ΨΥΧΟΠΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕ

ΔΑΓΩΓΙΚΑ ΚΑΙ ΥΠΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΟ Ελεύθερο Πανεπιστήμιο

Ηλίας Μπεζεβέγκης –
Χρυσή Χατζηχρήστου:

- Η ανάπτυξη τού παιδιού και τού εφήβου στην οικογένεια και στο σχολείο

Ιωάννης Ν. Παρασκευόπουλος:

- Ψυχοπαιδαγωγικά θέματα για εκπαιδευτικούς και γονείς
  - Σωτήρης Γκλαβός
  - Αναστασία Ευκλείδη-Κωσταρίδου
  - Αναστασία Καλαντζή-Αζίσι
  - Μανόλης Κολιάδης

– Βασίλειος Κουλαϊδής
– Ηλίας Ματσαγγούρας
– Δανάη Παπαδάτου
– Κωνσταντίνος Πόρποδας

- Η φύση, η αξιολόγηση και η καλλιέργεια τής δημιουργικής σκέψης στο σχολείο και στην οικογένεια: πρακτικές εφαρμογές
  - Κωνσταντίνος Γ. Μαγνήσαλης

Φωτεινή Τσαλίκογλου:

- Η περιπέτεια τού ανθρώπινου ψυχισμού εν μέσω κρίσεων

Αθανάσιος Μαρκόπουλος:

- Η εκπαίδευση στον βυζαντινό κόσμο. Συνέχειες και τομές

Αλέξης Δημαράς:

- Ιστορία τής εκπαίδευσης. Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις (1889-1982): Προτάσεις – Εφαρμογές – Προοπτική
  - Δαυίδ Αντωνίου
  - Νίκη Μαρωνίτη
  - Σήφης Μπουζάκης

Εσωτερικά κίνητρα για μάθηση

τού Ιωάννη Ν. Παρασκευόπουλου

Πλήθουσα η αγορά! Εσωτερικά τα κίνητρα για μάθηση! Εμπλουτιστικός παράγοντας η ανομοιογένεια τού ακροατηρίου! Άγχος και πιεστική αναζήτηση πρακτικών λύσεων για τη διαχείριση καθημερινών προβλημάτων αγωγής τού σημερινού παιδιού! «Βροχή» οι ερωτήσεις και οι παρεμβάσεις! Πρωτόγνωρη αλληλεπίδραση διδασκόντων και διδασκόμενων! «Δίψα» για μάθηση. Επίμονο το αίτημα: περισσότερες ώρες διδασκαλίας!

Με τους παραπάνω υπότιτλους θα περιέγραφα τις εντυπώσεις και τις εμπειρίες μου από τη συμμετοχή μου ως συντονιστή και ως διδάσκοντος ψυχοπαιδαγωγικών μαθημάτων στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο της Στοάς τού Βιβλίου της Φιλεκαπαιδευτικής Εταιρείας.

Ως πανεπιστημιακός δάσκαλος επί τριάντα και πλέον συναπτά χρόνια, δίδαξα, πάμπολλες φορές, σε πολυπληθή ακροατήρια συνδιδασκόμενων φοιτητών από διάφορα πανεπιστημιακά τμήματα. Έτσι, όταν μπήκα την πρώτη ημέρα τού Προγράμματος στις δύο κατάμεστες με εκατοντάδες κόσμο όλων των ηλικιών αίθουσες Λόγου και Τέχνης, ένιωσα μια γλυκιά ευχαρίστηση: θα ξαναζούσα, έστω και για λίγο, τις παλιές καλές ημέρες στα αμφιθέατρα της Φιλοσοφικής Σχολής. Προχώρησα προς το βήμα, νιώθοντας την άνεση και τη σιγουριά τού πολυπείρου δασκάλου· θεωρώντας ότι το

«έργο», αφού και τα προς διαπραγμάτευση θέματα ήταν από τα πιο προσφιλή μου, θα διεκπεραιωνόταν δίκην «αυτόματου πιλότου»· ότι η «δουλειά» θα ήταν μία ακόμη εύκολη διεκπεραίωση οικείου διδακτικού-μαθησιακού εγχειρήματος.

Η ανατροπή και η έκπληξη όμως δεν άργησαν να έρθουν! Η έκδηλη σιγουριά και η εύκαιρη άνεση έγιναν αδιάλειπτη εγρήγορση και συντελεστικό δέος! Την απόλυτη ψυχία και την προσήληψη για την κατανόηση των διδακτέων διαδέχονταν συχνές ζωηρές παρεμβολές με καίριες ερωτήσεις και εύλογες απορίες για διευκρίνιση· με εμπλουτιστικές αναφορές σε σχετικά με το συζητούμενο θέμα προσωπικά βιώματα και εμπειρίες· με τη διατύπωση δημιουργικών ιδεών και πολύτροπων λύσεων για πρακτική αξιοποίηση των διδακτέων στο παρόν και το μέλλον.

Από την πρώτη έως την τελευταία ώρα τού Προγράμματος το ενδιαφέρον ήταν αδιάπτωτο, η συμμετοχή εναργής, το μαθησιακό αποτέλεσμα πλούσιο! Αναμφισβήτητο, ότι θα ήθελε κάθε συμμετέχων –διδάσκων και διδασκόμενος– στο Πρόγραμμα.

Ο εμπνευστής τού θεσμού και η οργανωτική επιτροπή που έχει αναλάβει τη διεκπεραίωση της διαδικασίας πρέπει να νιώθουν ικανοποίηση και υπερηφάνεια για την πνευματική τους αυτή προσφορά στο ελληνικό κοινό.

Δύο σκέψεις-προτάσεις:

- α) Να συνεχιστεί το πρόγραμμα με την παρούσα δομή. Πρόκειται για ένα καλά σχεδιασμένο και επιτυχώς πραγματοποιούμενο πρόγραμμα Διά Βίου Εκπαίδευσης με έμφαση στην **προσωπική ανάπτυξη** των συμμετεχόντων. Δυστυχώς, αυτού τού είδους τα προγράμματα σπανίζουν στη χώρα μας, γιατί ο διακηρυγμένος σκοπός της Διά Βίου Εκπαίδευσης δίνει **μονομερώς** έμφαση στην επαγγελματική βελτίωση και επανακατάρτιση των εργαζομένων.
- β) Να διευρυνθεί το έργο τού Ελεύθερου Πανεπιστημίου με ταχύρρυθμα προγράμματα εστιασμένα στους δύο βασικούς ενδιαφερόμενους-εμπλεκόμενους στην αγωγή των παιδιών και των εφήβων: τους **γονείς** και τους **εκπαιδευτικούς**.

Ο Ιωάννης Παρασκευόπουλος είναι ομότιμος καθηγητής Ψυχολογίας τού Πανεπιστημίου Αθηνών. Στο ΕΠ ήταν συντονιστής και διδάσκων ψυχοπαιδαγωγικών μαθημάτων.

Κατ' αρχάς το ΕΠ ανταποκρίνεται στην αισθητική της καρδιάς και τού μυαλού μου. Αν αυτό σημαίνει κάτι σε σας, τότε, ναι, σίγουρα ανταποκρίνεται σε μένα και σε πολλούς άλλους ως θεσμός στη «διά βίου μάθηση».

Μαρία Σιμισρή

Πάντα μου άρεσε, πάντα ήθελα να σπουδάσω Ψυχολογία. Η βαθύτερη ανάγκη μου όμως αυτόν τον καιρό ήταν να μοιραστώ κάτι κοινό με άλλους και, μέσα από κάτι που αγαπώ, να νιώσω μέρος ενός συνόλου, την αίσθηση της «κοινότητας».

Μαρία Περατικού

Οι ερωτήσεις αλλήλ συχνά και οι τοποθετήσεις που έπονται των εισηγήσεων επιβεβαιώνουν τη δίψα για πνευματική αναζήτηση· αλλήλ και οι εναντιώσεις συνιστούν σημαντικό παράγοντα περαιτέρω διερεύνησης των θεμάτων.

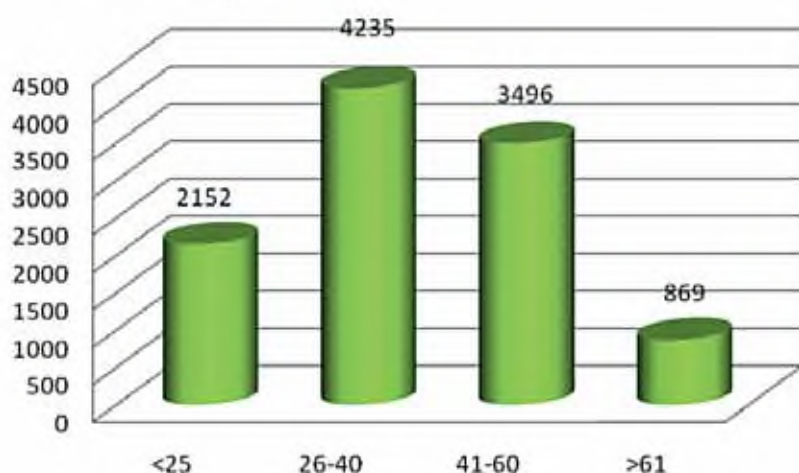
Αντωνία Καψοπούλου

Στατιστικά στοιχεία

(ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2007 – ΜΑΪΟΣ 2011)

Σύνολο δηλώσεων ενδιαφέροντος: 11.012

Ηλικίες

Εύρος ηλικιών:

έως 25:	2.152 (19,54%)
26-40:	4.235 (38,45%)
41-60:	3.496 (31,74%)
61+:	869 (7,89%)
Δεν δήλωσαν:	260 (2,36%)

Φοιτητές-Σπουδαστές δημοσίων πανεπιστημίων: 2.309 (20,96%)

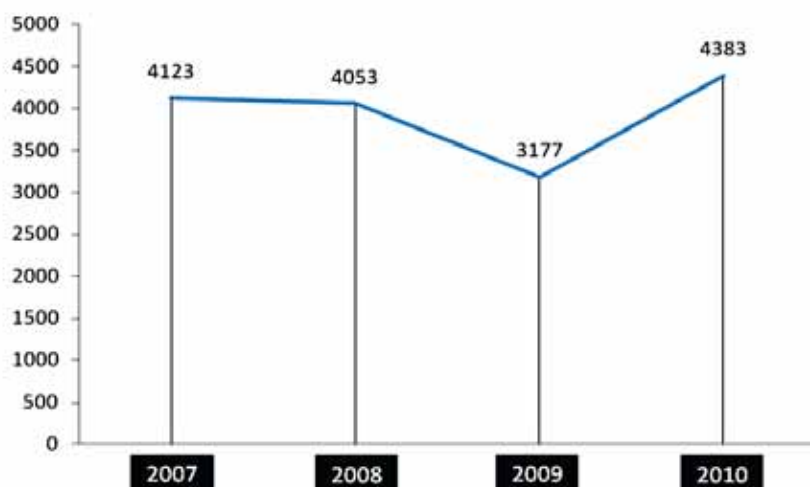
Εγγραφές ανά έτος:

ΕΤΟΣ	ΕΓΓΡΑΦΕΣ
2007	4.123
2008	4.053
2009	3.177
2010	4.383
2011	2.519 (για τους 2 από τους 3 κύκλους)

Από τους 11.012 που εκδήλωσαν ενδιαφέρον οι:

- **6.354** (57,70%) συμμετείχαν σε έναν κύκλο
- **1.260** (11,44%) σε δύο κύκλους
- **518** (4,7%) σε τρεις κύκλους και
- **611** (5,55%) σε περισσότερους από τέσσερεις κύκλους.

Εγγραφές

Στατιστικά στοιχεία

(ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2007 – ΜΑΪΟΣ 2011)

Σύνολο δηλώσεων ενδιαφέροντος: 11.012

Εκδήλωσαν ενδιαφέρον ανά επάγγελμα-απασχόληση:

Εκπαιδευτικοί: 1.839 (16,69%)
 Ιδιωτικοί υπάλληλοι: 1.576 (14,31%)
 Φοιτητές – Σπουδαστές – Μαθητές:
 1.293 (11,74%)
 Συνταξιούχοι: 845 (7,67%)
 Δημόσιοι υπάλληλοι: 690 (6,27%)
 Μηχανικοί: 476 (4,32%)
 Δικηγόροι – Νομικοί – Συμβολαιογρά-
 φοι: 338 (3,07%)
 Τραπεζικοί: 300 (2,72%)
 Ιατροί: 231 (2,1%)
 Ελεύθεροι επαγγελματίες: 156 (1,42%)
 Οικιακά: 147 (1,33%)
 Οικονομολόγοι: 135 (1,23%)
 Δημοσιογράφοι: 133 (1,21%)
 Αρχιτέκτονες: 133 (1,21%)
 Στρατιωτικοί – Σώματα ασφαλείας: 112
 (1,02%)
 Λοιπά επαγγέλματα: 1.741 (15,81%)
 Αρχαιολόγοι: 96
 Λογιστές: 90

Πληροφορικοί: 78
 Μεταφραστές: 66
 Έμποροι: 68
 Ζωγράφοι – Εικαστικοί: 60
 Επιχειρηματίες: 58
 Σύμβουλοι επιχειρήσεων: 55
 Ψυχολόγοι: 53
 Φαρμακοποιοί: 44
 Δικαστικοί: 40
 Συγγραφείς – Κειμενογράφοι: 36
 Ηθοποιοί: 34
 Νοσηλεύτες: 34
 Συντηρητές αρχαιοτήτων
 – έργων τέχνης: 34
 Κοινωνιολόγοι: 33
 Γραφίστες: 33
 Μουσικοί: 32
 Δικαστικοί υπάλληλοι – Δικαστικοί επι-
 μελητές: 30
 Εκδόσεις: 30
 Βιβλιοθηκονόμοι: 62

Γεωπόνοι: 27
 Σχεδιαστές: 27
 Διακοσμητές: 26
 Βιολόγοι: 26
 Ιστορικοί: 25
 Σκηνοθέτες: 23
 Ξενοδοχοϋπάλληλοι
 – Τουριστικές επιχειρήσεις: 19
 Ασφαλιστές: 13
 Φωτογράφοι: 12
 Θεατρολόγοι: 11
 Ξεναγοί: 11
 Φυσιοθεραπευτές: 10
 Αγρότες: 6
 Διάφορα: 439
 Άνεργοι: 99 (0,98%)
 Δεν δήλωσαν: 768 (7,25%)

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
2007 – 2011

ΕΠ

Ε λ ε ύ θ ε ρ ο
Πανεπιστήμιο
Στοάς τού Βιβλίου

1ος ΚΥΚΛΟΣ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΜΑΡΤΙΟΣ 2007

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ

Καθηγητής Γλωσσολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Ο κόσμος μας είναι η γλώσσα μας (Wittgenstein) κόσμος – νόηση – γλώσσα

22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Η γραμματικοσυντακτική οργάνωση των γλωσσικών πληροφοριών: λέξεις – γραμματικές δομές – συντακτικές λειτουργίες

29 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Κοινωνία και επι-κοινωνία: Ο κόσμος των γλωσσικών μηνυμάτων

5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Βασικές έννοιες προσέγγισης της γλώσσας: γλωσσικό σύστημα – γλωσσικό σημείο – συγχρονία / διαχρονία – γλωσσικά επίπεδα (από τον Saussure στον Chomsky)

12 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο κόσμος μας είναι τα κείμενά μας (R. Barthes): Από τη λέξη στο κείμενο

24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Πώς γράφεται η Γραμματική μιας γλώσσας: από τη σχολική στην επικοινωνιακή γραμματική

26 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Πώς γράφεται το Λεξικό μιας γλώσσας: ο κόσμος των σημασιών

5 ΜΑΡΤΙΟΥ

Πώς πρέπει να διδάσκεται η γλώσσα στο σχολείο σήμερα;

12 ΜΑΡΤΙΟΥ

Γλώσσα και Λογοτεχνία: από την τεχνική στην τέχνη του λόγου

19 ΜΑΡΤΙΟΥ

«Ομιλούμε Ελληνικά»;: προς μια ποιοτική χρήση της γλώσσας

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ Οδοιπορικό από την αρχαία ελληνική τέχνη στη σύγχρονη ζωή

ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΑΜΠΡΙΝΟΥΔΑΚΗΣ

Καθηγητής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

16 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Πόσο είναι σύγχρονο το αρχαίο; Η σημασία της πολιτισμικής κληρονομιάς για τη ζωή μας

23 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Αρχαιολογία και Ιστορία της Τέχνης. Το ωραίο και το παλιό. Η πορεία προς τη σύγχρονη, ιστορική Αρχαιολογία

30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Η ανακάλυψη του μηνύματος του αρχαίου. Η κατανόηση των υλικών καταλοίπων παλαιότερων εποχών ως ιστορικών τεκμηρίων

6 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Η ανακάλυψη του δημιουργού. Η γλώσσα της μορφής ενός έργου τέχνης, η προσωπικότητα του δημιουργού και η εποχή του

13 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Αρχαιο-λογία και αρχαιο-πλησία. Τα όρια της αποκατάστασης / συμπλήρωσης αποσπασματικών καταλοίπων, η ταύτιση και η χρονολόγηση του αρχαίου έργου, «αρχαιο-λογικοί μύθοι», κίβδηλα έργα

20 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Αρχαία ελληνική τέχνη: Η ολοκληρωμένη ανθρώπινη εμπειρία με τη γλώσσα των μνημείων. Η αρχιτεκτονική

27 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Αρχαία ελληνική τέχνη: Η ολοκληρωμένη ανθρώπινη εμπειρία με τη γλώσσα των μνημείων. Η πλαστική, η ζωγραφική και η μικροτεχνία

6 ΜΑΡΤΙΟΥ

Η αρχαία ελληνική μυθολογία στην τέχνη. Απλή μυθική διήγηση ή βαθύτερος θρησκευτικός υπαινιγμός;

13 ΜΑΡΤΙΟΥ

Η διαχείριση της υλικής πολιτισμικής μας κληρονομιάς. Μνημεία και κοινωνία. Οι κοινωνικές αξίες που αντιπροσωπεύουν σήμερα τα μνημεία. Η ολοκληρωμένη προστασία των μνημείων

20 ΜΑΡΤΙΟΥ

Η διαχείριση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς. Η ανάγκη εκτίμησης, κατανόησης και αποδοχής των μνημείων από την κοινωνία. Τρόποι με τους οποίους μπορούν να ικανοποιηθούν παράλληλα η επιταγή της προστασίας και οι ανάγκες της σύγχρονης ζωής

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ Αχρηστεύει σήμερα η επιστήμη τη φιλοσοφία;

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΝΝΑΡΑΣ

Καθηγητής Φιλοσοφίας του Παντείου Πανεπιστημίου

18 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Οι ως τώρα οριοθετήσεις της φιλοσοφίας και της επιστήμης. Οι πρόσφατες φιλοσοφικές εκδηλώσεις της επιστήμης: κοσμολογία της τυχαιότητας, δαρβινική ανθρωπολογία, ιστορική-υλιστική κοινωνιολογία

25 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Το φαινόμενο ιδεολογικοποίησης επιστήμης και φιλοσοφίας. Κρίσιμα για τη «διαμάχη» πεδία: η γνωσιοθεωρία: ανάγκη για έγκυρη γνώση

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο παράγων «πολιτισμός». Σχέση πολιτισμού και φιλοσοφίας, πολιτισμού και επιστήμης. Το σημερινό καταναλωτικό «παράδειγμα» και οι επιπτώσεις του στη φιλοσοφία και στην επιστήμη

8 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Η άρνηση (παράκαμψη) της οντολογίας στη νεωτερικότητα. Λόγοι-αιτίες. Η εξαίρεση του Heidegger και ο συνεπής μηδενισμός του

15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Είναι δυνατή η διάζευξη επιστήμης και οντολογίας; Ανεδαφικά αναπληρώματα της οντολογίας ή τυχαιότητα ή λειτουργική χρησιμότητα ή «επιστημονική» ηθική

22 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο γόνιμος αγνωστικισμός: μια κριτική οντολογία. Ρεαλισμός, εμπειρισμός και η επικαιρότητα «κοινωνικής επαλήθευσης της γνώσης»

1 ΜΑΡΤΙΟΥ

Οι φιλοσοφικές προκλήσεις της θεωρίας της Σχετικότητας και της Κβαντομηχανικής

8 ΜΑΡΤΙΟΥ

Οι φιλοσοφικές προκλήσεις των «επιστημών» του εγκεφάλου: συνείδηση – ασυνείδητο – αυτεπίγνωση του εγώ. Υπαρκτική ετερότητα

15 ΜΑΡΤΙΟΥ

Η νευροτική αποϊέρωση της ψυχοσωματικής συγκρότησης του υποκειμένου. Τα άλυτα πρόβλημα του «κακού»

22 ΜΑΡΤΙΟΥ

Η φιλοσοφική πρόκληση του «τέλους της πολιτικής»

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΡΑΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

Ο χαρακτήρας του πατέρα στο νεοελληνικό θέατρο

ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

Κριτικός θεάτρου – μεταφραστής – επίτιμος διδάκτωρ Θεατρολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

19 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Κρητικό θέατρο (Θυσία του Αβραάμ, Ερωφίλη)

26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Επτανησιακό θέατρο (Χάσος, Βασιλικός)

2 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ρομαντισμός (Φαύστα, Μαρία Δοξαπατρή)

9 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Δραματικό ειδύλλιο, κωμειδύλλιο (Η τύχη της Μαρούλλας, Μπαρμπα-Λινάρδος, Γενικός Γραμματέας)

16 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Θέατρο ιδεών – συμβολισμός (Στέλλα Βιολάχτη, Κόκκινο πουκάμισο κ.τ.λ.)

23 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ηθογραφία (Φυντανάκι, Τ' αρραβωνιάσματα)

2 ΜΑΡΤΙΟΥ

Κωμωδία ηθών (Ο μπαμπάς εκπαιδεύεται, Τιμόνι στον έρωτα, Πρωτεύουσιάνος)

9 ΜΑΡΤΙΟΥ

Σάτιρα (Αν δουλέψεις θα φας, Φον Δημητράκης)

16 ΜΑΡΤΙΟΥ

Κοινωνικός ρεαλισμός (Η ηλικία της νύχτας, Το ματς, Οι έφηβοι)

23 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ποιητικός ρεαλισμός (Ο πρόγονος, Προς Ελευσίνα, Μπέλλα Βενέτσια)

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Από τον Ρομαντισμό στον Μεταμοντερνισμό: οι περιπέτειες του λογοτεχνικού θεσμού

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΡΟΥΛΗΣ

Καθηγητής Τμήματος Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου

20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Τι είναι λογοτεχνία; Το πρόβλημα του ορισμού και ο ιστορικός ορίζοντας

27 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Ιστορία και θεωρία της λογοτεχνίας. Βασικές έννοιες και προσεγγίσεις

3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Κλασική λογοτεχνία και κλασικό έργο. Η διαμόρφωση του κανόνα και το μέλλον του

10 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Λογοτεχνικά είδη και λογοτεχνικά κινήματα. Η μελέτη της λογοτεχνίας μέσω των διαφορετικών θεσμικών «παραδειγμάτων»

17 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο ρομαντισμός. Κύρια χαρακτηριστικά. Οι σπουδαιότεροι Ευρωπαίοι ρομαντικοί. Το παράδειγμα του Σολωμού

24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο μοντερνισμός. Κύρια χαρακτηριστικά. Οι σπουδαιότεροι Ευρωπαίοι μοντερνιστές. Το παράδειγμα του Καβάφη

3 ΜΑΡΤΙΟΥ

Τι είναι το μεταμοντέρνο; Η ιστορία μιας παρεξήγησης. Το παράδειγμα του Thomas Pynchon

10 ΜΑΡΤΙΟΥ

Λογοτεχνία και ιστορία του βιβλίου. Οι μεταφορές του βιβλίου. Η εξέλιξη της γραφής και της ανάγνωσης

17 ΜΑΡΤΙΟΥ

Λογοτεχνία και διαδίκτυο. Υπερκειμενική γραφή. Τα νέα μέσα και το μέλλον του βιβλίου

24 ΜΑΡΤΙΟΥ

Το «σχήμα» της ελληνικής λογοτεχνίας. Κορυφώσεις, ρήξεις και εξαιρέσεις

2ος ΚΥΚΛΟΣ ΜΑΪΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ 2007

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΝΙΚΟΣ ΖΙΑΣ

*Καθηγητής Ιστορίας τής Τέχνης
τού Πανεπιστημίου Αθηνών*

7 ΜΑΪΟΥ

Εισαγωγικά

Η «ανακάλυψη» τής βυζαντινής τέχνης. Τα ειδικά αισθητικά και πνευματικά χαρακτηριστικά της. Η ορθόδοξη θεολογία εκφρασμένη με αρχιτεκτονικές και εικαστικές αισθητικές μορφές. Η θέση τής βυζαντινής τέχνης στην ιστορία τού πολιτισμού

14 ΜΑΪΟΥ

Παλαιοχριστιανική περίοδος

Το ξεκίνημα τής χριστιανικής τέχνης. Ο ρυθμός τής βασιλικής, τα ψηφιδωτά, τα χειρόγραφα, η κορύφωση τής αρχιτεκτονικής με την ανέγερση τής Αγίας Σοφίας

21 ΜΑΪΟΥ

Μεσοβυζαντινή περίοδος

Η εικονομαχία – μοναδικό ιστορικό φαινόμενο – και η σημασία της για την κατανόηση τού ρόλου τής βυζαντινής ζωγραφικής. Η ακμή τής αρχιτεκτονικής με τον σταυροειδή εγγεγραμμένο ναό και τη ζωγραφική των ψηφιδωτών

4 ΙΟΥΝΙΟΥ

Παλαιολόγεια περίοδος

Η άνθηση τής τέχνης και ιδίως τής ζωγραφικής, παρά τη βαθμιαία συρρίκνωση τής Αυτοκρατορίας (Μανουήλ Πανσέληνος, φορητές εικόνες, Μυστράς)

11 ΙΟΥΝΙΟΥ

Μεταβυζαντινή περίοδος. Επιλεγόμενα

Η αντίσταση των μορφών στην περίοδο τής ξένης κυριαρχίας και ο διάλογος με την τέχνη τής Δυτικής Ευρώπης (Κρητική Σχολή, Δομήνικος Θεοτοκόπουλος).

Οι βυζαντινές μνήμες και ο καθοριστικός ρόλος τους στις αναζητήσεις τής γενιάς τού '30 (Φώτης Κόντογλου)

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΑΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Β. ΝΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ακαδημαϊκός – καθηγητής τού Texas A & M University – πρόεδρος τού Εθνικού Συμβουλίου Έρευνας και Τεχνολογίας

7 ΜΑΪΟΥ

Οι θεμελιώδεις φυσικοί νόμοι και οι αρχές που διέπουν το Σύμπαν

21 ΜΑΪΟΥ

Οι ακρογωνιαίοι λίθοι τής σύγχρονης Κοσμολογίας

Α) «Κοσμική Ακτινοβολία Υποβάθρου» (Cosmic Background Radiation)

4 ΙΟΥΝΙΟΥ

Το Κοσμικό Πληθωριστικό Πρότυπο (Cosmic Inflationary Model).

Προβλέψεις και επιβεβαιώσεις

9 ΙΟΥΝΙΟΥ

Η σκοτεινή μεριά τού Σύμπαντος: σκοτεινή ύλη και σκοτεινή ενέργεια

11 ΙΟΥΝΙΟΥ

Η κβαντική εμφάνιση τού Σύμπαντος:

μια εφαρμογή τής Θεωρίας Υπερχορδών – Μ-Θεωρίας.

Προβλέψεις και επιβεβαιώσεις (,)

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Αντιπρύτανης – καθηγητής Φυσικής Περιβάλλοντος τού Πανεπιστημίου Αθηνών

8 ΜΑΪΟΥ

Ιστορική αναφορά στις επιστήμες τής Φυσικής Περιβάλλοντος

15 ΜΑΪΟΥ

Εισαγωγή στο κλίμα και τη φυσική ατμόσφαιρα

22 ΜΑΪΟΥ

Οι πλανητικές αλληλαγές στο ατμοσφαιρικό περιβάλλον

29 ΜΑΪΟΥ

Ατμοσφαιρική ρύπανση

5 ΙΟΥΝΙΟΥ

Το ατμοσφαιρικό περιβάλλον στις πόλεις σήμερα και αύριο

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΘΕΑΤΡΟΛΟΓΙΑΣ Αναβιώσεις κλασικών και νεότερων θεατρικών κειμένων

ΣΠΥΡΟΣ Α. ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΣ

Ακαδημαϊκός – καθηγητής Θεατρολογίας τού Πανεπιστημίου Αθηνών – σκηνοθέτης

8 ΜΑΪΟΥ

Αισχύλος – Σοφοκλής

15 ΜΑΪΟΥ

Ευριπίδης – Αριστοφάνης

22 ΜΑΪΟΥ

Ο Σαίξπηρ και η εποχή του

29 ΜΑΪΟΥ

Το νεοελληνικό θέατρο, τέλη 16ου-τέλη 18ου αι.

5 ΙΟΥΝΙΟΥ

Γκαίτε – Μπύχνερ – Στρίντμπεργκ

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΑΣ Ο μαγικός κόσμος τής όπερας στον σύγχρονο κόσμο

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΚΑΚΑΒΕΛΑΚΗΣ

Συνθέτης – μουσικολόγος – διδάκτωρ Φιλοσοφικής Σχολής τού Πανεπιστημίου τού Αμβούργου – διδάσκων Πανεπιστημίου Αθηνών

10 ΜΑΪΟΥ

Η αρχαία τραγωδία, η μυθολογία και η νεομυθολογία στην όπερα

17 ΜΑΪΟΥ

Φωνή – ποίηση και αιώνια αναζήτηση. Η αποστολή τού μουσικού δράματος

24 ΜΑΪΟΥ

Η μεταμόρφωση τού ανθρώπου μέσα στην όπερα. Η επιταγή τής συνεχούς ανανέωσης

31 ΜΑΪΟΥ

Η όπερα γέφυρα των εθνών

7 ΙΟΥΝΙΟΥ

Η αναγκαιότητα τής όπερας σήμερα. Η ανθρώπινη σημασία της

3ος ΚΥΚΛΟΣ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2007

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ

Εισαγωγή στον πολιτισμό της γραφής.
Γραπτός λόγος – Συστήματα γραφής –
Το πρόβλημα της ορθής γραφής

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ

Καθηγητής Γλωσσολογίας του Πανεπιστημίου
Αθηνών

12 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Προφορικός και γραπτός λόγος

Από την αμεσότητα του προφορικού λόγου
στον επεξεργασμένο λόγο των κειμένων

19 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Τα συστήματα γραφής της ελληνικής
γλώσσας

Από την κρητομυκηναϊκή συλλαβογραφική
γραφή Β στο ελληνικό αλφάβητο και στο
δυτικό ελληνικό (ιταλικό) αλφάβητο

26 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Το πρόβλημα της ορθής γραφής

Ετυμολογική / ιστορική – φωνητική – σχολι-
κή – απλοποιημένη ορθογραφία

3 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Γραφή και προφορά

Ζητήματα εκφοράς του λόγου – Ορθοφωνία

8 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Η γραπτή απεικόνιση των λέξεων ως έκ-
φραση του πολιτισμού της γλώσσας

Από το **είμι** στο **δν** και στην **ουσία**: από το
είμι στο **προ-σι-τὸς** και το **εἰς-ι-τήριον**: από
το **ἐλευσις** και το **ἤλθον** στην **ἐλευθερία**: από
το **εὐκτήριον** στο **κτήριο**: από το **κυριακόν**
(δῶμα) στο αγγλ. church και στο γερμ.
Kirche

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Τέχνη και κριτικός λόγος
(από μια άλλη «πολιτική επικοινωνία»)

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ-ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑΣ

Καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστη-
μίου Αθηνών

8 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Η πολιτική ομιλία της ζωγραφικής

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Η πεζογραφική ποίηση ως κριτικός λόγος

22 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Υπάρχει πολιτική αρχιτεκτονική;

29 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Η μουσική παρέκκλιση ως πολιτική αμφι-
σβήτηση

5 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Το δοκίμιο, ένας ελλειπτικός λόγος σχετικό-
ποίησης των ρηματικών βεβαιωτήτων

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΟΓΝΩΣΙΑΣ

Οι Έλληνες: ελληνική γη, προέλευση,
δημόσιος και ιδιωτικός βίος

Συντονιστής της ενότητας: Βασίλης Λαμπρινου-
δάκης, καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας του
Πανεπιστημίου Αθηνών

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ

Καθηγητής Γεωλογίας – Παλαιοοντολογίας του
Πανεπιστημίου Αθηνών

Η Ελλάδα πριν από τους Έλληνες

9 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Κλιματικές αλλαγές και μαζικές εξαφανίσεις
στον γεωλογικό χρόνο. Το παρελθόν οδη-
γός για το παρόν και το μέλλον

16 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Η Ελλάδα πριν από τους Έλληνες

23 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Άνθρωπος και Ελλάδα: από την Προϊστορία
στην Ιστορία

ΧΡΗΣΤΟΣ ΝΤΟΥΜΑΣ

Καθηγητής Προϊστορικής Αρχαιολογίας του Πα-
νεπιστημίου Αθηνών

Πρώιμες πληθυσμιακές μετακινήσεις
στο Αιγαίο: μύθος και πραγματικότητα

30 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Οι Ινδοευρωπαίοι. Ποια η υποτιθέμενη κοιτί-
δα τους και ποιες οι αρχαιολογικές μαρτυ-
ρίες ή ενδείξεις για τη διαδρομή που τους
αποδίδεται;

6 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Οι Έλληνες. Πότε και από πού ήλθαν οι
Έλληνες; Ποια τα στοιχεία του πολιτισμού
που πρέπει να έφεραν μαζί τους;

13 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

α) Οι «Λαοί της Θαλάσσης». Ποιες οι μαρτυ-
ρίες για την ύπαρξή τους; Ποια τα χαρα-
κτηριστικά γνωρίσματα του πολιτισμού
τους; Σχετίζονται με το τέλος του μυκηναϊ-
κού κόσμου;

β) Η «Κάθοδος των Δωριέων». Ποιες οι
μαρτυρίες για την ύπαρξη των Δωριέων;
Ποια και πού εντοπίζονται τα χαρακτηρι-
στικά του πολιτισμού τους; Υπάρχει άλλη
ερμηνεία της «Καθόδου»;

ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΑΜΠΡΙΝΟΥΔΑΚΗΣ

Σελίδες από τον δημόσιο και τον ιδιωτι-
κό βίο στην αρχαία Ελλάδα: ενδιαφέ-
ρους εμπειρίες ζωής

20 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Η πόλη ως χώρος κατοίκησης: συγκρότηση,
δημόσιοι και ιδιωτικοί χώροι, οχύρωση, λι-
μάνια, ύδρευση, ανεφοδιασμός

27 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Πολιτειακοί και κοινωνικοί θεσμοί: μοναρ-
χία, δημοκρατία, συνασπισμοί, δικαιοσύνη,
τάξεις, εταιρείες κ.λπ. Πόλεμος και διπλω-
ματία

4 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Αγροτική και ποιμενική ζωή: κεντρική σημα-
σία για τις πόλεις-κράτη της αρχαίας Ελλά-
δας, εγκαταστάσεις και πρακτικές

11 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Βιοτεχνία, εμπόριο, ναυσιπλοΐα, λοιπά επαγ-
γέλματα, χρήμα και τράπεζες

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΩΜΑΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΜΑΣ

Ενημέρωση – Πρόληψη

Συντονιστής της ενότητας: Γεώργιος Κ. Κρεατσάς,
αντιπρύτανης – καθηγητής της Ιατρικής Σχολής
του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΚΡΕΑΤΣΑΣ

9 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Οικογενειακός προγραμματισμός – Σεξουα-
λικά μεταδιδόμενα νοσήματα

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΟΥΤΣΕΛΙΝΗΣ

Καθηγητής Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας του
Πανεπιστημίου Αθηνών

16 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Το πρόβλημα των εξαρτησιογόνων ουσιών

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΚΟΚΚΙΝΟΣ

Καθηγητής Καρδιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

23 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Προσέχουμε την καρδιά μας

ΕΛΕΝΗ ΓΙΑΜΑΡΕΛΛΟΥ

Καθηγήτρια Παθολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

30 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Γρίπη και κρυολογήματα του χειμώνα

ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΣΑΚΚΑΣ

Καθηγητής Νευροχειρουργικής του Πανεπιστημίου Αθηνών

6 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Χειρουργική θεραπεία νόσου Parkinson και άλλων κινητικών διαταραχών

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΟΛΔΑΤΟΣ

Καθηγητής Ψυχιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών

13 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Κατάθλιψη: ένα πρόβλημα της σύγχρονης εποχής

ΑΝΤΩΝΙΑ ΤΡΙΧΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγήτρια της Βιολογικής Χημείας της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

20 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Καλή διατροφή και υγεία

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΙΤΤΑΣ

Πρύτανης – καθηγητής Ιστολογίας και Εμβρυολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

27 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Η σύνθετη και πολυφασική διεργασία της καρκινογένεσης

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΜΗΤΡΟΣ

Αναπληρωτής καθηγητής Αλλεργιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

4 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Περιβάλλον και αλλεργίες

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΚΡΕΑΤΣΑΣ

11 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Εμμνόνηπωση – Οστεοπόρωση

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Από τον Διονύσιο Σολωμό μέχρι τη γενιά του '30

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΡΟΥΛΗΣ

Καθηγητής Τμήματος Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου

10 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Το ποιητικό αρχείο του Διονυσίου Σολωμού

17 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Εis Κάληβον

24 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Η αιρετική γραφή του Εμμανουήλ Ροΐδη

31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Το σκάνδαλο της Πάπισσας Ιωάννας

7 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ο Παλαμάς – Ο Σικελιανός

14 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Η καθαφική παρέκκλιση

21 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Το φαινόμενο Καζαντζάκης

28 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ο ελληνικός μοντερνισμός και η γενιά του '30

5 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Ο ποιητικός «ανθρωπισμός» του Σεφέρη

12 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Ο υπερρεαλισμός όπως τον προσοικειώθηκαν οι Ελύτης, Εμπειρίκος και Εγγονόπουλος

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ Ο λογισμός και το όνειρο: διερευνητικές τομές στη νέα ελληνική αρχιτεκτονική

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΟΥΡΝΙΚΙΩΤΗΣ

Αναπληρωτής καθηγητής της Θεωρίας της Αρχιτεκτονικής στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Η Ακρόπολη και το όραμα της νέας Αθήνας

Ο νεοκλασικισμός ως εθνική ταυτότητα και ως διεθνής πρωτοπορία

18 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Πολεοδομικός σχεδιασμός και αρχιτεκτονική από το 1830 ως τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο

Η κατασκευή της νέας πρωτεύουσας. Η Ελλάδα ως τα όρια της Μεγάλης Ιδέας

25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Η μοντέρνα αρχιτεκτονική στην περίοδο του Μεσοπολέμου

Κοινωνία και ιδεολογία του σύγχρονου τρόπου ζωής. Κατοικίες, πολυκατοικίες

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Το δημόσιο ενδιαφέρον για τη μοντέρνα αρχιτεκτονική

Κτήρια κοινωνικής πρόνοιας και παιδείας στη δεκαετία του 1930

8 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Η ελληνικότητα ως το άλλο μοντέρνο

Η αυθεντία της παράδοσης και η αλήθεια της γης ως πρότυπα υπέρβασης του νεωτερισμού

15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Η κατασκευή των αρχαιολογικών χώρων γύρω από την Ακρόπολη

Το διαχρονικό αίτημα της ενοποίησης και η αισθητική της ιστορικής διαστρωμάτωσης

22 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Η αισιοδοξία της μεταπολεμικής εποχής

Η σύζευξη διεθνούς και τοπικής αρχιτεκτονικής. Οικονομική ανάπτυξη, τουρισμός, πολιτισμός

29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Η επιστροφή της ιστορίας

Ιστορικά κέντρα, διατηρητέα και παραδοσιακοί οικισμοί. Το αναδρομικό παρελθόν και το μεταμοντέρνο παρόν

6 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Το μοντέρνο πνεύμα και ο τόπος

Η συνάντηση οικοδομικού ορθολογισμού και κριτικού τοπικισμού στα τελευταία τριάντα χρόνια του 20ού αι.

13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Η ελληνική αρχιτεκτονική στην εποχή της παγκοσμιοποίησης

Ο επαναπροσδιορισμός του τόπου. Παρελθόν και μέλλον στην αρχή της τρίτης χιλιετίας

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗΣ

Εισαγωγή στη νεότερη ελληνική τέχνη

Συντονίστρια της ενότητας: Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα – διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης

ΜΑΡΙΝΑ ΛΑΜΠΡΑΚΗ-ΠΛΑΚΑ

11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Εισαγωγή στη νεότερη ελληνική τέχνη

ΝΕΛΛΗ ΜΙΣΙΡΛΗ

Διδάκτωρ Ιστορίας της Τέχνης του Πανεπιστημίου του Μονάχου

22 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Νικηφόρος Λύτρας. Ο θεμελιωτής της Σχολής του Μονάχου

25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Νικόλαος Γύζης. Από την ηθογραφία στον συμβολισμό

ΟΛΓΑ ΜΕΝΤΖΑΦΟΥ-ΠΟΛΥΖΟΥ

Διευθύντρια Συλλογών και Μουσειολογικού Προγραμματισμού της Εθνικής Πινακοθήκης

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Γεώργιος Ιακωβίδης. Ο ζωγράφος της παιδικής ηλικίας

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΒΟΥΤΥΡΑ

Καθηγήτρια Ιστορίας της Τέχνης της Σχολής Καλών Τεχνών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

8 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Γιαννούλης Χαλεπάς

ΜΑΡΙΑ ΚΑΤΣΑΝΑΚΗ

Διδάκτωρ, επιμελήτρια της Εθνικής Πινακοθήκης

15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Έλληνες ζωγράφοι στο Παρίσι στο β' μισό του 19ου αι. Θεόδωρος Ράλλης

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΠΕΡΠΙΝΙΩΤΗ-ΑΓΚΑΖΙΡ

Διδάκτωρ Ιστορίας της Τέχνης του Πανεπιστημίου της Σορβόνης

22 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

«Η Ομάδα Τέχνη»

ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΚΟΥΡΙΑ

Διδάκτωρ Ιστορίας της Τέχνης

29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Προς έναν ελληνικό μοντερνισμό: η στροφή από το Μόναχο στο Παρίσι

ΛΙΝΑ ΤΣΙΚΟΥΤΑ

Διδάκτωρ – επιμελήτρια της Εθνικής Πινακοθήκης

6 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Έλληνες ζωγράφοι στο Παρίσι μετά τον Πόλεμο

ΜΑΡΙΝΑ ΛΑΜΠΡΑΚΗ-ΠΛΑΚΑ

13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Δομήνικος Θεοτοκόπουλος. Ανάμεσα στην Ανατολή, τη Δύση και τον σύγχρονο κόσμο

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΔΡΑΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

Η ερμηνευτική εποποιία του αρχαίου ελληνικού δράματος τον 20ό αι.

Οι Έλληνες σκηνοθέτες

ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

Κριτικός θεάτρου – μεταφραστής – επίτιμος διδάκτωρ Θεατρολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

12 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Κωνσταντίνος Χρηστομάνος – Θωμάς Οικονόμου

19 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Οι Σικελιανοί – Φώτος Πολίτης

26 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Δημήτρης Ροντήρης – Κωστής Μιχαηλίδης

2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Αλέξης Μινωτής – Τάκης Μουζενίδης

9 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Κάρολος Κουν – Κώστας Μπάκας – Γιώργος Λαζάνης – Μίμης Κουγιουμτζής – Γιώργος Αρμένης

16 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Αλέξης Σολομός – Σπύρος Ευαγγελιάτος

23 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Σωκράτης Καραντίνος – Λίνος Καρζής

30 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Μίνως Βοθανάκης – Ανδρέας Βουτσινάς – Ασπασία Παπαθανασίου

7 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Γιώργος Μιχαηλίδης – Εύης Γαβριηλίδης – Νίκος Χαραλάμπους – Κανέλλος Αποστόλου – Κώστας Τσιάνος

14 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Λευτέρης Βογιατζής – Λυδία Κονιόρδου – Νικαίτη Κοντούρη – Γιώργος Κιμούλης – Διαγόρας Χρονόπουλος. Οι μεταμοντέρνοι

4ος ΚΥΚΛΟΣ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΜΑΡΤΙΟΣ 2008

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΒΙΟΧΗΜΕΙΑΣ Μοριακή προσέγγιση τής ζωής

Συντονιστής τής ενότητας: Εμμανουήλ Γ. Φραγκούλης, καθηγητής Βιοχημείας τού Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Γ. ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ

21 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Πώς γεννήθηκε η ζωή; Τι κρύβεται μέσα στη ζωντανή ύλη; Περιήγηση στον κόσμο των βιομορίων

28 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Από το γονίδιο στην πρωτεΐνη

ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΣΙΔΕΡΗΣ

Επίκουρος καθηγητής Βιοχημείας τού Πανεπιστημίου Αθηνών

4 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Μεταλλάξεις – Δημιουργία – Επιδιόρθωση – Παθογένεση

ΔΙΔΩ ΒΑΣΙΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Επίκουρη καθηγήτρια τού Πανεπιστημίου Αθηνών

11 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Βλαστικά κύτταρα

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Γ. ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ

18 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Βιοτεχνολογία, το σύγχρονο «κουτί τής Πανδώρας»;

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΙΚΗ Νεοελληνικά παράλληλα και αντανakλάσεις

ΓΙΩΡΓΗΣ ΓΙΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας τού Πανεπιστημίου Αθηνών

22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Μούσα και μίμηση, μνήμη και έμπνευση. Πλάτωνική και αριστοτελική θεωρία ποιήσεως

29 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Ομηρική Μούσα / νσιόδειες Μούσες

5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ανάδυσση τού ποιητικού εγωκεντρισμού: Μούσα ερωτική (Σαπφώ, Αρχίλοχος, Αλκμάν, Ίβυκος)

12 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Μούσα πολιτική και ηθική (Σόλων, Θέογνις)

19 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Πίνδαρος. Μούσα επαινετική και «ασημαμένη»

26 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Μίμησις πράξεως. Μούσα δραματική (Αισχύλος, Σοφοκλής)

4 ΜΑΡΤΙΟΥ

Αριστοφάνης και Ευριπίδης

11 ΜΑΡΤΙΟΥ

Θεόκριτος, Λυκόφρων, Καλλίμαχος και Απολλωνίος Ρόδιος

18 ΜΑΡΤΙΟΥ

Επίγραμμα και Μούσα παιδική

29 ΜΑΡΤΙΟΥ

Αντανakλάσεις τής αρχαίας ελληνικής ποιήσεως σε Νεοελληνες ποιητές

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Η ανάπτυξη τού παιδιού και τού εφήβου στην οικογένεια και στο σχολείο

ΗΛΙΑΣ ΜΠΕΖΕΒΕΓΚΗΣ

Καθηγητής Εξεληκτικής Ψυχολογίας τού Πανεπιστημίου Αθηνών

Ανάπτυξη τού παιδιού: αναπτυξιακά ορόσημα – επιτεύγματα

23 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Η ανάπτυξη τού ανθρώπου: έννοιες και θεωρίες

30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Βρεφική ηλικία: το νεογνό γίνεται «άνθρωπος»

6 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Νηπιακή ηλικία: τα πρώτα βήματα προς την ανεξαρτητοποίηση

13 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Σχολική ηλικία: το «καλό παιδί» που μαθαίνει

20 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Εφηβική ηλικία: είναι πράγματι μια περίοδος θύελλας;

ΧΡΥΣΗ ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ

Καθηγήτρια Σχολικής Ψυχολογίας τού Πανεπιστημίου Αθηνών

Ανάπτυξη τού παιδιού: προσαρμογή και στήριξη

27 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Επικοινωνία στην οικογένεια και στο σχολείο

5 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ανάπτυξη των παιδιών: παράγοντες επικινδυνότητας και προστατευτικοί παράγοντες

12 ΜΑΡΤΙΟΥ

Συναισθηματική ανάπτυξη και συναισθηματική αγωγή

19 ΜΑΡΤΙΟΥ

Στήριξη των παιδιών σε μεταβατικά στάδια και κρίσεις

26 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ένα διαφορετικό σχολείο: το σχολείο ως κοινότητα που νοιάζεται και φροντίζει

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Ελληνική Ιστορία: μέθοδος και προβληματισμοί

Συντονιστής τής ενότητας: Κωνσταντίνος Σβολόπουλος, ακαδημαϊκός – ομότιμος καθηγητής Ιστορίας τού Νεότερου Ελληνισμού τού Πανεπιστημίου Αθηνών

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

23 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Η Ελλάδα και ο Ελληνισμός από τη σύσταση τού ελληνικού κράτους έως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΟΥΡΑΖΕΛΗΣ

Καθηγητής τής Αρχαίας Ιστορίας τού Πανεπιστημίου Αθηνών

30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Η σχετικότητα τής απόστασης και τής εγγύτητας. Η ιστορία τής ελληνορωμαϊκής αρχαιότητας στο ξεκίνημα τού 21ου αι.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΧΡΥΣΟΣ

Ομότιμος καθηγητής της Ιστορίας του Βυζαντινού Κράτους του Πανεπιστημίου Αθηνών

6 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Το παράδειγμα του Βυζαντίου

ΧΡΥΣΑ ΜΑΛΤΕΖΟΥ

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών – διευθύντρια του Ελληνικού Ινστιτούτου της Βενετίας

13 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Η Βενετοκρατία στην Ελλάδα. Προβλήματα έρευνας και προοπτικές

ΟΛΓΑ ΚΑΤΣΙΑΡΔΗ-HERING

Καθηγήτρια Ιστορίας του Νέου Ελληνισμού του Πανεπιστημίου Αθηνών

20 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο νέος Ελληνισμός: αρχές, μορφές διοικητικής και κοινωνικής οργάνωσης εντός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και στη Διασπορά

ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗΣ

Καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Αθηνών

27 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Από τον Διαφωτισμό στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας: η παράμετρος των πολιτικών ιδεών

ΧΑΡΗΣ Ν. ΜΕΛΕΤΙΑΔΗΣ

Καθηγητής Ιστορίας της Παιδείας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

5 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ιστορία της παιδείας του νέου Ελληνισμού

ΕΥΑΝΘΗΣ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Επίκουρος καθηγητής Ιστορίας του Μεταπολεμικού Κόσμου του Πανεπιστημίου Αθηνών

12 ΜΑΡΤΙΟΥ

Διλήμματα της σύγχρονης Ιστορίας

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΑΠΟΥΛΙΑ

Ομότιμη καθηγήτρια της Ιστορίας των Κρατών της Χερσονήσου του Αίμου του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

19 ΜΑΡΤΙΟΥ

Οι Έλληνες και οι γείτονές τους

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ

Ομότιμος καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

26 ΜΑΡΤΙΟΥ

Με τον τρόπο της οικονομικής Ιστορίας

5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

Κράτος και κοινωνία:

η γενεαλογία μιας δυσανεκτικής συνύπαρξης

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ

Καθηγητής Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

24 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Ατομική ελευθερία και πολιτική εξουσία. Οι ρίζες της ιστορικά πρωτόγνωρης αξιακής αντίφασης της φιλελεύθερης νεωτερικότητας

31 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Οι νέοι μεγάλοι «πρώτοι πληθυντικοί». Λαός, Κράτος, Έθνος, Κοινωνία

7 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Η κατάτμηση της κοινωνίας σε χωριστές «σφαίρες» και η εκπόνηση διαφοροποιημένων κανονιστικών κωδίκων. Η συναλλακτική τιμιότητα του homo economicus και η δημόσια αρετή του homo politicus

14 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Η ενοχλητική εμμονή των ακατάτακτων υβριδικών καταστάσεων και συμπεριφορών. Πελατειακές σχέσεις, διαπλοκή και διαφθορά

21 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Οι εξελίξεις στον σημερινό παγκοσμιοποιημένο κόσμο. Η αποδυνάμωση του καθεκτοκρατικού κράτους και ο καθαγιασμός της συμφεροντοκρατικής κοινωνίας των πολιτών

10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Εισαγωγή στη μεταφυσική

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΝΝΑΡΑΣ

Καθηγητής Φιλοσοφίας του Παντείου Πανεπιστημίου

24 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Μεταφυσική: ποια η σημασία της λέξης. Το ὄν ἢ ὄν. Είναι και μη είναι. Διαφορά στη γνωστική προσέγγιση της πραγματικότητας από τη Φυσική, τη Βιολογία, την Ανθρωπολογία, την Ψυχολογία

31 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Είναι και φαίνεται. Αλήθεια. Το φαινόμενο ως λόγος, ο λόγος ως φανέρωση. Το τόδε τι και το καθόλου. Ιδέα, έννοια, φάντασμα, εικόνα. Καθολικές έννοιες

7 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο λόγος – τρόπος. Ύπαρξη, ο τρόπος του είναι, τρόπος μετοχής, ουσία. Νοεῖν τε και είναι. Ο κίνδυνος σύγχυσης σημαίνοντων και σημανομένων: τα νοντά είδωλα

14 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο χρόνος ως «ορίζοντας» του είναι. Η έκταση από τη χρονικότητα, ο εκ-στατικός χαρακτήρας της ανθρώπινης ύπαρξης. Η συνείδηση, δηλαδή ο χρόνος ως **σχέση**, το είναι ως γίνεσθαι. Το γίνεσθαι ως δέον: αιτία και σκοπός του υπαρκτού

21 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ουσία, υπόσταση, συμβεβηκότα. Ενυπόστατη και ανυπόστατη φύση. Η εμπειρία του τροπικά απείρου, η εμπειρία του ιδιωτικού απολύτου

28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Απόρριψη και παράκαμψη της μεταφυσικής. Ο Καντ και η νεωτερική εκδοχή της μεταφυσικής. Η φυσιοκρατία ως μεταφυσική, η φύση ως μετα-φύση. Η ιστορική περιπέτεια της μεταφυσικής: από τον αριστοτελικό ορθολογισμό στη βαρβαρική νομισαρχία

6 ΜΑΡΤΙΟΥ

Το κτιστό και το άκτιστο, αναγκαιότητα και ελευθερία. Η εβραϊκή μεταφυσική της **σχέσης**. Ο χριστιανικός εμπειρισμός. Συνάντηση ελληνικής γνωσιοθεωρίας και χριστιανικής οντολογίας. Οντολογία του **προσώπου**, οντολογία της **σχέσης**, κριτική οντολογία

13 ΜΑΡΤΙΟΥ

Διαφορά μεταφυσικής και θρησκείας. Θρησκείες χωρίς μεταφυσική και άθρησκη μεταφυσική. Οι έννοιες **αποκάλυψη**, **δόγμα**, **αυθεντία**, **θεοπνευστία**. Η αλλοτρίωση της μεταφυσικής σε ιδεολογία

20 ΜΑΡΤΙΟΥ

Το καλὸς και το κακὸ

27 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ο θάνατος. Ποια υπόσταση όταν εκλείπει η **φύση**. Η αγωνία μπροστά στο μηδέν, η αγωνία μπροστά στο «αεί»

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΑΣ Μουσική – Φύση – Μύθος – Περιβάλλον

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΚΑΚΑΒΕΛΑΚΗΣ

Συνθέτης – μουσικολόγος – διδάκτωρ Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Αμβούργου – διδάσκων Πανεπιστημίου Αθηνών

25 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Η καταγωγή της μουσικής

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Νάρκισσος – Ηχώ – Κοσμολογία

8 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Η ανθρώπινη πρωτογλώσσα και η μουσική (οι διάφορες θεωρήσεις)

15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο ήχος της φύσης – Η πηλασματική φύση

22 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο γερμανικός ιδεαλισμός και η μουσική

29 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Η αστική αλληλοτρίωση – Ο αποκλεισμός από τη φύση

7 ΜΑΡΤΙΟΥ

Οι σύγχρονες θεωρήσεις για την ηχώσφαιρα – Εισαγωγή στη σκέψη του Murray Schafer

14 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ηχορρύπανση και οι συμβολικές προεκτάσεις της

21 ΜΑΡΤΙΟΥ

Νοόσφαιρα – Βιόσφαιρα – Ηχώσφαιρα και σημείο ωμέγα (η σημασία της βουκολικής μουσικής)

28 ΜΑΡΤΙΟΥ

Η χαμένη Αρκαδία και οι νέοι προσανατολισμοί της μουσικής επικοινωνίας

Η δυνατότητα συμμετοχής με ερωτήσεις-τοποθετήσεις είναι πολύ σημαντική, για τον λόγο ότι δίνεται έτσι η ευκαιρία σε όσους έχουν γκρίζα σημεία, μη ξεκάθαρα, να τα διαλευκάνουν, ενώ ταυτόχρονα κάποιοι άλλοι να προσθέσουν δικές τους διαφορετικές, ωστόσο εξίσου σημαντικές, απόψεις επί του θέματος, δίνοντας με αυτό τον τρόπο μια πολύχρωμη διάσταση. Χαίρομαι ιδιαίτερα που είμαι ανάμεσα στους «τυχερούς» που έγκαιρα δήλωσαν συμμετοχή στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο, διότι έτσι μου δόθηκε η πολύτιμη ευκαιρία να γνωρίσω από κοντά αξιόλογους ανθρώπους των οποίων η γνώση είναι τόσο σημαντική για μένα όσο η βρώση για τον ανθρώπινο οργανισμό! Ευχαριστώ τη Στοά του Βιβλίου και τη Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία για το αξιόλογο έργο που ανέλαβαν, τη διάδοση της γνώσης, κάτι που τόσο πολύ όλοι οι άνθρωποι έχουμε ανάγκη!

Φωτεινή Αντωνοπούλου

5ος ΚΥΚΛΟΣ

ΜΑΪΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ 2008

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΟΓΝΩΣΙΑΣ

Συντονιστής τής ενότητας: Βασίλης Λαμπρινουδάκης, καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΑΜΠΡΙΝΟΥΔΑΚΗΣ

Σελίδες από τον ιδιωτικό βίο στην αρχαία Ελλάδα

12 ΜΑΪΟΥ

Τα στάδια τής ζωής: ήθη και έθιμα σχετικά με τη γέννηση και την παιδική ηλικία, την ενηλικίωση και τον γάμο, τα γηρατειά και τον θάνατο

19 ΜΑΪΟΥ

Παιδεία, αθλητισμός, διανόηση, επιστήμη, ελεύθερος χρόνος (κυνήγι, ψάρεμα κ.λπ.)

26 ΜΑΪΟΥ

Υγεία και ασθένεια: αρρώστιες, θρησκευτική και επιστημονική ιατρική, γιατροί, ιατρικά εργαλεία, θεραπευτικά κέντρα

2 ΙΟΥΝΙΟΥ

Θρησκευτικές και λοιπές εορτές ως βιώματα πίστης, κοινωνικής συνοχής και πολιτικής πράξης

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Αντιπρόεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους

9 ΙΟΥΝΙΟΥ

Προστασία και ανάδειξη τής πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο νόμος του 2002

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
Αρχαία Μακεδονία

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ

Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης – πρόεδρος του Οργανισμού Ανέγερσης του Νέου Μουσείου Ακροπόλεως

12 ΜΑΪΟΥ

Τα βασίλεια των Μακεδόνων

19 ΜΑΪΟΥ

Ιερά και ιλαρείες στην αρχαία Μακεδονία

26 ΜΑΪΟΥ

Δημόσιος και ιδιωτικός βίος των αρχαίων Μακεδόνων

2 ΙΟΥΝΙΟΥ

Μακεδονικοί τάφοι I

9 ΙΟΥΝΙΟΥ

Μακεδονικοί τάφοι II

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
Ο Φώτης Κόντογλου και η επίδρασή του στην ελληνική ζωγραφική του 20ού αι.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΙΑΣ

Καθηγητής Ιστορίας τής Τέχνης του Πανεπιστημίου Αθηνών

13 ΜΑΪΟΥ

Διάγραμμα τής πορείας του Φ. Κόντογλου (1895-1965). Ο ζωγράφος, ο λογοτέχνης. Το ζωγραφικό έργο μέχρι το 1930

20 ΜΑΪΟΥ

Η ελληνική τέχνη κατά τη δεκαετία του 1930. «Η γενιά του '30». Οι τοιχογραφίες του σπιτιού (1932)

27 ΜΑΪΟΥ

Οι μνημειακές συνθέσεις του Δημαρχείου Αθηνών (1937-1939). Φορητές εικόνες και κοσμικά ζωγραφικά έργα

3 ΙΟΥΝΙΟΥ

Οι τοιχογραφίες στα παρεκκλήσια Αγ. Λουκάς (1935) και Αγ. Ειρήνης (1938). Τα μετά το 1940 έργα: Καπνικαρέα, Ζωοδόχος Πηγή Παιανίας κ.ά.

10 ΙΟΥΝΙΟΥ

Η όψιμη εκκλησιαστική (ναοί Αγ. Ανδρέα, Αγ. Χαραλάμπους, Αγ. Γεωργίου κ.ά.) και κοσμική ζωγραφική του. Οι άμεσοι και έμμεσοι μαθητές του. Η επίδρασή του στη νεοελληνική τέχνη

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
Η εκπαίδευση στον βυζαντινό κόσμο.
Συνέχειες και τομές

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

Καθηγητής Βυζαντινής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

14 ΜΑΪΟΥ

Το ελληνοβυζαντινό παρελθόν, η κρίση του 4ου αι. στο Βυζάντιο και η επικράτηση του «παραδοσιακού» σχολείου

21 ΜΑΪΟΥ

Η κυριαρχία τής ελληνικής γλώσσας, η απώλεια των εδαφών και η εσωτερική αναδιπλωση του Βυζαντίου (Εικονομαχία). Η εκπαιδευτική κρίση

28 ΜΑΪΟΥ

Τα εκπαιδευτικά πράγματα από τη λήξη τής Εικονομαχίας (842) έως τα χρόνια τής Αλωσης. Τα πρώτα γράμματα στο σχολείο του γραμματιστή

4 ΙΟΥΝΙΟΥ

Ο γραμματικός και η ανάπτυξη του μέσου βυζαντινού σχολείου. Πρόγραμμα, διδάσκοντες, έκκριτοι σχολών, εξετάσεις, δίδακτρα, ανταγωνισμοί

11 ΙΟΥΝΙΟΥ

Η «ανώτατη» εκπαίδευση στο Βυζάντιο. Από το «αυτοκρατορικό Πανεπιστήμιο» του Θεοδοσίου Β' (425) στη σχολή τής Μαγναύρας, στο *Διδασκαλείον των νόμων* (1047) και στον *ύπατο των φιλοσόφων* Μιχαήλ Ψελλό. Συμπεράσματα

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟ ΜΑΓΙΚ(Ο) ΣΥΜΠΛΗΝ /
THE MAGIC UNIVERSE

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Β. ΝΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ακαδημαϊκός – καθηγητής Texas A & M University – πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Έρευνας και Τεχνολογίας

14 ΜΑΪΟΥ

Φυσικές – κοσμικές αρχές

21 ΜΑΪΟΥ

Θεμελιώδης σύγχρονη Κοσμολογία

28 ΜΑΪΟΥ

«Πληθωριστικό» Πρότυπο (Inflationary Model)

4 ΙΟΥΝΙΟΥ

Επιστροφή στη βάση: Σχετικότητα και η ταχύτητα του φωτός

10 ΙΟΥΝΙΟΥ

Το κβαντικό Σύμπαν

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Η ποίηση και η ποιητική του Κ. Π. Καβάφη

Συντονιστής της ενότητας: Δημήτρης Δασκαλόπουλος, βιβλιογράφος – ποιητής – επίτιμος διδάκτωρ Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

15 ΜΑΪΟΥ

Εισαγωγή στον Καβάφη

Χ. Λ. ΚΑΡΑΟΓΛΟΥ

Καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

22 ΜΑΪΟΥ

Ο Καβάφης και η κριτική

DIANA HAAS

Καθηγήτρια Νεοελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών

29 ΜΑΪΟΥ

Τα αυτοσχόλια του Καβάφη

ΝΙΚΗΤΑΣ ΠΑΡΙΣΗΣ

Φιλολόγος – κριτικός

5 ΙΟΥΝΙΟΥ

Η γλώσσα του Καβάφη

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Επίκουρος καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

12 ΙΟΥΝΙΟΥ

Καβάφης και Ιστορία

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΘΡΗΣΚΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΜΑΡΙΟΣ ΜΠΕΓΖΟΣ

Καθηγητής Συγκριτικής Φιλοσοφίας της Θρησκείας του Πανεπιστημίου Αθηνών

15 ΜΑΪΟΥ

Η θρησκεία και το ιερό. Ορισμός της θρησκείας. Δομικά στοιχεία της θρησκευτικότητας. Η εμπειρία του ιερού (αγίου) και η θεσμοποίηση του θρησκευτικού φαινομένου

22 ΜΑΪΟΥ

Οι θρησκείες: πολυθεϊσμοί και μονοθεϊσμοί. Η θεμελιώδης διάκριση των θρησκειών της ανθρωπότητας. Η διαμεσολάβηση της θρησκείας στη σχέση του ανθρώπου με τη φύση

29 ΜΑΪΟΥ

Η θρησκεία και ο θάνατος. Η διττή αντιμετώπιση του θανάτου από τη θρησκεία (αθανασία της ψυχής – ανάσταση των νεκρών). Αυτοκτονία και ευθανασία ως ζητήματα θρησκευτικής ηθικής

5 ΙΟΥΝΙΟΥ

Η θρησκεία και η θεραπεία. Η ιαματική λειτουργία του θρησκευτικού φαινομένου. Ελπίδες και φόβοι του ανθρώπου ενώπιον του θρησκευτικού φαινομένου

12 ΙΟΥΝΙΟΥ

Θρησκεία, φανατισμός και φονταμενταλισμός. Ο κοινωνικός προβληματισμός του θρησκευτικού φαινομένου στην εποχή της παγκοσμιοποίησης

6ος ΚΥΚΛΟΣ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Σταθμοί στην ιστορία
της Ελληνικής Γλώσσας

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ

Ομότιμος και επίτιμος καθηγητής Γλωσσολογίας
– τ. πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών

10 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Η καταγωγή της ελληνικής γλώσσας

- Πώς ήταν η πρωταρχική μορφή της Ελληνικής («Πρωτογλώσσας» ή «Προϊστορικής Κοινής»)
- Συγγένεια με άλλες ευρωπαϊκές και ανατολικές γλώσσες
- Αποκατάσταση (reconstruction) της αρχικής μορφής των λέξεων: ετυμολογία

22 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Αρχαία ελληνική γλώσσα

- Υπάρχει Κοινή Αρχαία Ελληνική;
- Προφορά – Γραμματική και συντακτική δομή της Αρχαίας Ελληνικής – Γραφή
- Πώς, τι και πόσο γνωρίζουμε την Αρχαία Ελληνική
- Αρχαία Μακεδονική

24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Αλεξανδρινή Κοινή: η δημιουργία της
Νέας Ελληνικής

- Οι μεγάλες αλλαγές στη δομή της Ελληνικής
- Αλεξανδρινοί Γραμματικοί: τόνοι και πνεύματα
- Η γλώσσα του Ευαγγελίου
- Δημιουργία νεοελληνικών διαλέκτων και ιδιωμάτων

1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Το γλωσσικό ζήτημα

- Αττικισμός – Νεοαττικισμός – Αρχαϊζουσα
- Διμορφία ή διγλωσσία;
- Η επίδραση στο γλωσσικό της γλώσσας των Πατέρων της Εκκλησίας
- Η ανοχή της διμορφίας και η έκρηξη του γλωσσικού
- Επισημοποίηση της Νεοελληνικής Κοινής (Δημοτικής)

6 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Η νέα ελληνική γλώσσα

- Κοινή Νέα Ελληνική – Διάλεκτοι
- Φωνολογική, γραμματική και συντακτική δομή
- Το λεξιλόγιο της Νέας Ελληνικής
- Προβλήματα – Προοπτικές

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΖΩΗΣ
Η Ελλάδα και οι γείτονές της:
τα σημεία τριβής

Συντονιστής της ενότητας: Κωνσταντίνος Σβολόπουλος, ακαδημαϊκός – ομότιμος καθηγητής Ιστορίας του Νεότερου Ελληνισμού του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΚΩΦΟΣ

τ. πρεσβευτής – εμπειρογνώμων για βαλκανικά θέματα του Υπουργείου Εξωτερικών

6 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Μακεδονικό: από πρόβλημα ασφάλειας σε πρόβλημα ταυτοτήτων

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΕΩΡΓΗΣ

Αναπληρωτής καθηγητής του Πανεπιστημίου Κύπρου

13 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Τουρκία – Κύπρος: από την πρώτη στη δεύτερη κατάκτηση

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΟΝΤΗΣ

Ομότιμος καθηγητής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Οι ελληνοαλβανικές σχέσεις: ευαίσθητες ισορροπίες

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΥΡΙΓΟΣ

Επίκουρος καθηγητής Διεθνούς Δικαίου του Παντείου Πανεπιστημίου

3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Το καθεστώς του Αιγαίου: η νομική διάσταση

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

10 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Το καθεστώς του Αιγαίου: οι ιστορικές συνθήκες που το διαμόρφωσαν

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΑΓΙΚΟ ΗΡΩΑ:

εξελίξεις και παραλλαγές

ΓΙΩΡΓΗΣ ΓΙΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Τραγωδία, τραγική πράξη και τραγικός ήρωας. Οὐδὲν πρὸς Διόνυσον και μυθικοί Οἴκοι. Αριστοτελικά χαρακτηριστικά του τραγικού ήρωα. Οι τρεις τραγικοί

14 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ορέστης: Α. Πεπρωμένο και εκδίκηση (Ορέστεια, σοφοκλεία και ευριπίδεια Ηλέκτρα)

21 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ορέστης: Β. Η μεταμόρφωση του ήρωα εκδικητή (Ανδρομάχη, Ιφιγένεια η εν Ταύροις, Ορέστης)

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ηλέκτρα: τρεις ρόλοι, ένα πρόσωπο (Χοηφόροι, σοφοκλεία και ευριπίδεια Ηλέκτρα)

4 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ο ανυπότακτος ήρωας: Προμηθέας και Αίας

11 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Οιδίποδας: τραγικός ηρωισμός, γνώση και αποκάλυψη (Οιδίπους Τύραννος, Οιδίπους επί Κορώνω)

18 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Αντιγόνη και Κρέων: συμφιλιών και συνέχθιν

25 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Μήτηρ ἀμήτωρ: Κλυταιμνήστρα, Μήδεια, Αγαύη

2 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Γυναίκες του έρωτα: Διάνειρα, Φαίδρα, Ελένη

9 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Νεοέλληνες ποιητές και τραγικοί ήρωες

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΜΑΣ

Συντονιστής της ενότητας: Γεώργιος Κ. Κρεατσάς, καθηγητής Μαιευτικής και Γυναικολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΚΡΕΑΤΣΑΣ

7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Οστεοπόρωση

ΝΙΚΟΣ ΚΑΤΣΙΛΑΜΠΡΟΣ

Καθηγητής Παθολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

14 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ο σακχαρώδης διαβήτης. Πρόληψη και αντιμετώπιση

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΡΕΜΑΣΤΙΝΟΣ

Καθηγητής Καρδιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

21 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Προσέχουμε την καρδιά μας

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΡΡΕΣ

Καθηγητής Ορθοπαιδικής του Πανεπιστημίου Αθηνών

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Κατάγματα: πρόληψη και αντιμετώπισή τους

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΕΓΑΚΗΣ

Καθηγητής Ενδοκρινολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

4 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Προληπτικός εργαστηριακός έλεγχος

ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ-ΛΑΛΙΩΤΗ

Καθηγήτρια Ψυχιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών

11 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ψυχική υγεία

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΟΥΤΣΕΛΙΝΗΣ

Καθηγητής Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

18 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Τροχαία ατυχήματα (παθολογία, φάρμακα και οδήγηση)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡΟΥΣΟΣ

Καθηγητής Παιδιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών

25 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Η υγεία των παιδιών μας

ΑΝΤΩΝΙΑ ΤΡΙΧΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγήτρια της Βιολογικής Χημείας της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

2 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Μεσογειακή διατροφή

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΚΡΕΑΤΣΑΣ

9 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Η υγεία των γυναικών στην εμμηνόπαυση

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Διαδρομές στην πεζογραφία

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΡΟΥΛΗΣ

Καθηγητής Τμήματος Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου

8 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Εισαγωγή στην πεζογραφία

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Το μυθιστόρημα στην Ελλάδα του 19ου αι.

22 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Το μυθιστόρημα στην Ευρώπη του 19ου αι.

29 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Παπαδιαμάντης: άγιος των γραμμάτων ή αμαρτωλός της τέχνης;

5 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Βιζυνός: το θολό ποτάμι της αφήγησης

12 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Οι πεζογράφοι της γενιάς του '30 και ο ευρωπαϊκός μοντερνισμός

19 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Γιάννης Σκαρίμπας – Μέληψ Αξιώτη – Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης

26 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Οι Ακυβέρνητες Πολιτείες του Στρατή Τσίρκα

3 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Το Διπλό Βιβλίο του Δημήτρη Χατζή – Το Κιβώτιο του Άρη Αλεξάνδρου

10 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Γιώργος Ιωάννου – Μάριος Χάκκας

► 10 ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΓΟΝΕΙΣ

Συντονιστής της ενότητας: Ιωάννης Ν. Παρασκευόπουλος, ομότιμος καθηγητής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

8 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Η εφηβική «κρίση»: οι εκφάνσεις της και η ψυχοπαιδαγωγική διαχείρισή της στο σχολείο και στην οικογένεια

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΕΥΚΛΕΙΔΗ-ΚΩΣΤΑΡΙΔΟΥ

Καθηγήτρια Ψυχολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ο καλός μαθητής γεννιέται ή γίνεται; Ο ρόλος της αυτο-ρυθμιζόμενης μάθησης

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΟΡΠΟΔΑΣ

Καθηγητής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών

22 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Μαθησιακές δυσκολίες – Δυσlexia

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΚΑΛΑΝΤΖΗ-AZIZI

Καθηγήτρια Κλινικής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

29 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Άγχος και στρες των μαθητών: η διαχείρισή τους στο σχολείο και στην οικογένεια

ΜΑΝΟΛΗΣ ΚΟΛΙΑΔΗΣ

Ομότιμος καθηγητής Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

5 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Προβλήματα συμπεριφοράς των παιδιών και η αντιμετώπισή τους στο σχολείο και στην οικογένεια

ΔΑΝΑΗ ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ

Καθηγήτρια Κλινικής Ψυχολογίας τού Πανεπιστημίου Αθηνών

12 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Στηρίζοντας το παιδί που βιώνει την απώλεια αγαπημένου προσώπου

ΗΛΙΑΣ ΜΑΤΣΑΓΓΟΥΡΑΣ

Καθηγητής Παιδαγωγικής τού Πανεπιστημίου Αθηνών

19 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Παιδιά υψηλών ικανοτήτων μάθησης: διαπιστώσεις και προτάσεις

ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΓΚΛΑΒΑΣ

Αντιπρόεδρος τού Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

26 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Μαθητές: αιχμάλωτοι τού σχολικού χρόνου

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΟΥΛΑΪΔΗΣ

Καθηγητής Παιδαγωγικής τού Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

3 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Άτυπες μορφές εκπαίδευσης: διαχείριση τού ελεύθερου χρόνου

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

10 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Δημιουργική σκέψη: καλλιεργώντας την στο σχολείο και στην οικογένεια

Είναι μια πολύ θετική προσπάθεια που ενισχύει την κοινωνική συμμετοχή, διευρύνει τη σκέψη, προβληματίζει και ανεβάζει το επίπεδο των συμμετεχόντων.

Σταυρούλα Παπαθανασίου

Πιστεύω πως το ΕΠ ανταποκρίνεται στο αίτημα της εποχής για «διά βίου μάθηση», αλλά θα μπορούσε να γίνει και ουσιαστικότερο στους τομείς και στη βαθύτερη μελέτη πάνω σε κάθε τομέα, έστω και με μακρύτερη διάρκεια, 1 ή 2 εξάμηνα για παράδειγμα. Να γίνει π.χ. ένα πιο συγκεκριμένο και αναλυτικό εργαστήριο δημιουργικής γραφής και όχι μια γενική παρουσίαση μερικές φορές και από μερικούς ομιλητές τού δικού τους μοντέλου. Αυτά είναι αρκετά για μια πρώτη επαφή με τον κύκλο. Αν όμως συνεχίσεις περιμένεις να μάθεις και περισσότερα ή να έρθεις πιο κοντά στο θέμα που σε απασχολεί και να το ερευνήσεις. Αντίθετα, παρακολούθησα κύκλους τού κ. Μπαμπινιώτη σχετικά με την ελληνική γλώσσα, που ήταν κυριολεκτικά πανεπιστημιακό μάθημα και μάθημα εύληπτο και κατανοητό για ανθρώπους που ίσως δεν είχαν παρακολουθήσει Πανεπιστήμιο. Προφανώς εξαρτάται και από την μεταδοτικότητα και την εκπαιδευτική ικανότητα τού ομιλητή.

Καίτη Θεοδωρίδου

7ος ΚΥΚΛΟΣ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΜΑΡΤΙΟΣ 2009

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΠΕΡΑ Όπερα και ζωή. Ποίηση και πραγματικότητα

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΚΑΚΑΒΕΛΑΚΗΣ

Συνθέτης – μουσικολόγος – διδάκτωρ Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Αμβούργου – διδάσκων του Πανεπιστημίου Αθηνών

19 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

W. A. Mozart – Απόλλων και Υάκινθος

Ο αρχαιοελληνικός μύθος σε μια μοναδική μουσική ερμηνεία όπου μέσα από την ομιλούσα μουσική αναδύεται η δύναμη της ελληνικής συμβολικότητας

26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

W. A. Mozart – Ο βασιλιάς ως βοσκός

Η αποκάλυψη του αληθινού προσώπου του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην αναζήτηση της δικαιοσύνης, η ανάμειξή του με τον λαό και ο σεβασμός του στον έρωτα

2 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Carl Maria von Weber – Ελεύθερος σκοπευτής

Η συνομολογία με το ανεξέλεγκτο για την κατάκτηση της επιτυχίας και η κατάληξη του ήρωα

9 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Alban Berg – Wozzeck

Η καταρράκωση του ανθρώπου μέσα από την ασφυκτική κοινωνική πραγματικότητα και η ώθηση προς το έγκλημα

16 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο Προμηθέας στον Μπετόβεν, τον Λιστ, τον Σκριάμπιν και τον Λουίτζι Νόνο

Πώς ο μύθος του Προμηθέα διαγράφεται στο όραμα μεγάλων συνθετών μέσα από μια συνεχή ηχητική αναδιατύπωση του κόσμου μας;

Η πρωταρχική σημασία της μουσικής και η αποστολή της

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

ΜΑΡΙΟΣ ΜΠΕΓΖΟΣ

Καθηγητής Συγκριτικής Φιλοσοφίας της Θρησκείας του Πανεπιστημίου Αθηνών

19 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Ψυχολογία και ανθρωπολογία

Γιατί ενδιαφερόμαστε για την ψυχή και τον άνθρωπο ιδίως σήμερα; Η υπαρξιακή αναζήτηση στη συγκαιρινή μετανεωτερικότητα και η συνύφανση της παγκοσμιοποίησης με την πνευματικότητα

26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Ψυχολογία και θρησκεία

Τι είναι η θρησκεία; Συνεχίζει να θεραπεύει η θρησκεία τον σύγχρονο άνθρωπο; Προσανατολισμός στο θρησκευτικό φαινόμενο και την ψυχοθεραπευτική λειτουργία του στην εποχή μας

2 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ψυχανάλυση και θρησκεία

Με ποιο τρόπο ασκεί κριτική στη θρησκεία η ψυχανάλυση; Συνοπτική εισαγωγή στην ψυχαναλυτική θεωρία και επισκόπηση της φροϋδικής κριτικής στο θρησκευτικό φαινόμενο

9 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Θάνατος και άνθρωπος

Οι δύο τύποι θρησκειών ως διαφορετικές απαντήσεις στην απορία του θανάτου. Η πολυθεϊστική «μητριαρχία» της ενδοκοσμικότητας και η μονοθεϊστική «πατριαρχία» της υπερβατικότητας

16 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Αθανασία και ανάσταση

Οι δύο θρησκευτικές αποκρίσεις στην απορία της μεταθανάτιας ζωής του ανθρώπου. Γέννηση και αναγέννηση ή θάνατος και ανάσταση; Αθανασία της ψυχής ή ανάσταση των νεκρών;

23 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Αμαρτία και ενοχή

Οι δύο εκδοχές της σωτηρίας («νομική» και «ιατρική») στον μονοθεϊσμό. Η αμαρτία είναι παράβαση του θείου νόμου ή ασθένεια της ανθρώπινης φύσης; Ο αμαρτωλός τιμωρείται ή θεραπεύεται;

7 ΜΑΡΤΙΟΥ

Αγιότητα και τελειότητα

Οι δύο μορφές της εμπιστοσύνης του ανθρώπου στο θείο (θεσμική ένταξη – προσωπική εμπιστοσύνη). Δικαίωση ή θέωση του ανθρώπου; Η ενανθρώπιση του Θεού και η θέωση του ανθρώπου

9 ΜΑΡΤΙΟΥ

Έρως και βία

Τα δύο θεμελιώδη στοιχεία του ανθρώπινου ψυχισμού και η λειτουργία τους μέσα στη θρησκεία. Φανατισμός και μυστικισμός ως σύγχρονες εκφάνσεις της παγκοσμιοποιημένης θρησκευτικότητας

16 ΜΑΡΤΙΟΥ

Αγάπη και αλήθεια

Οι δύο τύποι αλήθειας (προσωπική βίωση και απρόσωπη ιδέα) μέσα στη θρησκεία. «Τι εστίν αλήθεια;» ή «τις εστίν η αλήθεια;». Ο άνθρωπος ως πρόσωπο στη χριστιανική παράδοση

23 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ελευθερία και ζωή

Η διαλεκτική σχέση αγάπης και ελευθερίας στον άνθρωπο: ανελεύθερη αγάπη ή ανέραστη ελευθερία; Πώς ο άνθρωπος μπορεί να είναι μοναδικός χωρίς να καταντά μοναχικός; Υπάρχει ζωή με δεσμούς χωρίς δεσμά;

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

**Από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό βίο στην αρχαία Ελλάδα.
Ενδιαφέρουσες εμπειρίες ζωής**

Συντονιστής της ενότητας: Βασίλης Λαμπρινουδάκης, καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΑΜΠΡΙΝΟΥΔΑΚΗΣ

20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Ο βιοπορισμός: εμπόριο, ναυσιπλοΐα, συναλλαγές

27 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Υγεία και ασθένεια, Α'

Αρρώστιες, θρησκευτική και επιστημονική ιατρική

3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Υγεία και ασθένεια, Β'

Γιατροί, ιατρικά εργαλεία, θεραπευτικά κέντρα

10 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Παιδεία, αθλητισμός (γυμνάσια, παλαίστρες, στάδια, θέατρα, τοπικοί και πανελλήνιοι αγώνες), διανόηση, επιστήμη

17 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Θρησκευτικές και λοιπές εορτές ως βιώματα πίστης, κοινωνικής συνοχής και πολιτικής πράξης, Α'

24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Θρησκευτικές και λοιπές εορτές ως βιώματα πίστης, κοινωνικής συνοχής και πολιτικής πράξης, Β'

δρ ΛΙΝΑ ΜΕΝΔΩΝΗ

Κύρια ερευνήτρια του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών

3 ΜΑΡΤΙΟΥ

Από τη δημόσια σφαίρα στις ιδιωτικές δραστηριότητες, στιγμές καθημερινής συμπεριφοράς: η μαρτυρία των επιγραφών

10 ΜΑΡΤΙΟΥ

Θρησκευτικές συμπεριφορές και σχέσεις με τον θάνατο: η μαρτυρία των επιγραφών

ΚΑΤΕΡΙΝΗ ΛΙΑΜΠΗ

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

17 ΜΑΡΤΙΟΥ

Το νόμισμα στις καθημερινές συναλλαγές των ανθρώπων

ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΑΜΠΡΙΝΟΥΔΑΚΗΣ

24 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ταυτότητα και ετερότητα: πολίτες, αστοί, γένη, ξένοι, δούλοι, απελευθερωμένοι

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ**Νεωτερικότητα.****Κρίση της γραφής – Γραφή της κρίσης****ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΛΤΣΟΣ**

Καθηγητής Θεωρίας της Επικοινωνίας του Παντείου Πανεπιστημίου

20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Η μεταστροφή: από την Κοινωνιολογία στην Ποίηση

27 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Το Υψηλό – το μη αναπαραστάσιμο (από τον Ε. Καντ στον Ζ. Φ. Λυοτάρ)

3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Η διαφορά – το ουδέτερο (από τον Ζ. Ντερριντά στον Ρ. Μπαρτ)

10 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Η ικανότητα του κρίνειν – το μη αποφάνσιμο

17 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

«Τι να κάνουμε;» (από τον Ζ. Μπωντριγκάρ στον Κ. Μαρξ)

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ**Θεωρία και πράξη****ΕΛΕΝΗ ΠΟΛΙΤΟΥ-ΜΑΡΜΑΡΙΝΟΥ**

Καθηγήτρια Νεοελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

Α. Εισαγωγικά

22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Συγκριτική Φιλολογία: ένας γόνιμος κλάδος της επιστήμης της Λογοτεχνίας

Η Συγκριτική Φιλολογία ως αυτόνομος κλάδος της επιστήμης της Λογοτεχνίας. Επιστημολογικές και μεθοδολογικές προϋποθέσεις. Το φάσμα των δυνατών συγκρίσεων. Το δίπολο *ταυτότητα / ετερότητα*. Η Συγκριτική Φιλολογία ως δεξαμενή για την ανάπτυξη νέων κλάδων στον χώρο των επιστημών του ανθρώπου (Θεωρία της Λογοτεχνίας, πολιτισμικές σπουδές, σπουδές για το φύλο)

29 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Η Νεοελληνική Λογοτεχνία από τη σκοπιά της Συγκριτικής Φιλολογίας

Η ταυτότητα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας: επιβιώσεις αρχαιοελληνικές, ρίζες βυζαντινές, συμπάθειες ανατολικές, επιδράσεις δυτικοευρωπαϊκές

Β. Νεοέλληνες λογοτέχνες και ξένοι ομότεχνοι

5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ανδρέας Κάλβος ο Ζακύνθιος και Ανδρέας ο Θραξ

Σύγκριση των Ωδών του Ανδρέα Κάλβου (1792-1869) με το έργο του Γάλλου ποιητή André Chénier (1762-1794), με την οποία οι συγκριτικές καλβικές σπουδές, προσανατολισμένες ως τώρα σχεδόν αποκλειστικά προς την ιταλική νεοκλασική ποίηση, επεκτείνονται και προς τον χώρο της γαλλικής ποίησης της εποχής

12 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Παπαδιαμάντης, Μωπασσάν και Τσέχωφ

Σύγκριση της διηγηματογραφίας του Παπαδιαμάντη με το έργο των δύο κορυφαίων ξένων διηγηματογράφων. Συγκρίσεις και αποκρίσεις

19 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο Παρνασσισμός του Κ. Π. Καβάφη

Η σύγκριση της ποίησης του Καβάφη με τον Παρνασσισμό –όπως ονομάστηκε η γαλλική σχολή η οποία πραγμάτωσε στην ποίηση τις αρχές του ρεαλισμού– δείχνει αφενός ότι ο ρεαλισμός του Καβάφη συνδέεται άμεσα με την ποιητική αυτή σχολή και αφετέρου ότι ο Παρνασσισμός του δεν περιορίζεται στην πρώτη περίοδο της δημιουργίας του αλλά, ως θεωρία για την ποίηση, ως φιλοσοφικό υπόβαθρο, ως θεματική, ανιχνεύεται σε όλη τη διάρκεια της

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ**Διαχρονική ελληνικότητα: μύθος ή πραγματικό δεδομένο;****ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΝΝΑΡΑΣ**

Καθηγητής Φιλοσοφίας του Παντείου Πανεπιστημίου

22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Ελληνικότητα: ορισμός – στοιχεία ιδιαιτερότητας που τη συνιστούν

– Νοο-τροπία, ιδιοσυγκρασία, γλώσσα, γραμματεία, τέχνη, θεσμοί

29 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Διαχρονικότητα: πώς πιστοποιείται;

– Εξελιχσόμενη με συνεχώς καινούργιες εκφάνσεις ιδιαιτερότητα. Όχι μιμητική αναπαραγωγή – επανάληψη

5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Μυθοποίηση: υποκατάσταση του πραγματικού από το φαντασιώδες επιθυμητό

– Γιατί επιθυμητή η διαχρονική ελληνικότητα;

- Μειονεξία για το παρόν, καύχηση για το παρελθόν. Γιατί μειονεξία;
- Τουρκοκρατία: ο Ελληνισμός εκτός ιστορίας
- Σύγκριση με τη Δύση. Η ακαταμάχητη δυναμική του πολιτισμού της Δύσης
- Απαιδευσία των Ελλήνων, δηλαδή αδυναμία κατάδειξης της συνέχειας του Ελληνισμού στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Αδυναμία πιστοποίησης της αλληλοτήτων του αρχαιοελληνικού κληροδοτήματος στη μεσαιωνική Δύση

12 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Τα ιστορικά δεδομένα: ποιος ο μύθος, ποια η πραγματικότητα;

- Η μετα-ρωμαϊκή Δύση, ο εκβαρβαρισμός της
- «Καρολίγεια αναγέννηση»: φιλοδοξία αυτοκρατορίας
- Η ως τότε μοναδικότητα της Αυτοκρατορίας. Ρώμη – Νέα Ρώμη
- Καινούργια αυτοκρατορία: καινούργια Religio Imperii

19 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο αναγκαίος καταγωγικός ανθελληνισμός της βαρβαρικής Ευρώπης

- Ιστορικές ηλιαστογραφίες: Ψευδοϊσίδωριες διατάξεις, Ψευδοκωνσταντίνειος δωρεά
- Το νέο περιεχόμενο της λέξης **Γραικός**
- Κατάληξη: η ψευδωνυμία «Βυζάντιο»

26 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Πώς αντέδρασε ο Ελληνισμός στον ανθελληνισμό της Δύσης

- Άνισα όπλα: ανίσχυρος ο ελληνικός εμπειρισμός απέναντι στο καινοφανές εφεύρημα της Δύσης, την **ιδεολογία**
- Οι αφελείς ενωτικές προσπάθειες
- Ο θαυμασμός των Ελλήνων για τη Δύση μετά το 1204. Τα αίτια

5 ΜΑΡΤΙΟΥ

Αποδοχή προπαγανδιστικής οριοθέτησης της ιστορίας του Ελληνισμού

- Απώλεια της συνείδησης πού και πώς συνεχίζεται η αρχαία Ελλάδα
- «Μετακένωση» της ελληνικότητας από τη Δύση

12 ΜΑΡΤΙΟΥ

Τι διαχρονικά επιβιώνει από την ελληνικότητα – και ως πότε;

- Αποφατική γνωσιοθεωρία
- Προσωποκεντρική οντολογία
- Τροπική (όχι γεωγραφική) καθολικότητα
- Η «διάβασις επί το πρωτότυπον» στην αρχαιοελληνική γλυπτική και στην εκκλησιαστική ζωγραφική

19 ΜΑΡΤΙΟΥ

- Η αρχιτεκτονική ως κοσμολογία
- Εόρτιος κύκλος κοινωνικής συνοχής
- Ο χορός
- Θεσμοί: τι «θεσμίζει» τη συλλογικότητα
- Μεταφυσική αναζήτηση, όχι θρησκευτικός ατομοκεντρισμός

26 ΜΑΡΤΙΟΥ

Το σεφερικό «Ελλάδεξ» σήμερα

8ος ΚΥΚΛΟΣ ΜΑΪΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ 2009

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ Νεωτερικότητα, μετανεωτερικότητα, παγκοσμιοποίηση

ΝΙΚΟΣ ΜΟΥΖΕΛΗΣ

Ομότιμος καθηγητής Κοινωνιολογίας,
London School of Economics

12 ΜΑΪΟΥ

Από την πρόωπη στην ύστερη Νεωτερικότητα

19 ΜΑΪΟΥ

Παγκοσμιοποίηση I:
μύθοι και πραγματικότητες

ΝΙΚΟΣ ΔΕΜΕΡΤΖΗΣ

Καθηγητής Πολιτικής Κοινωνιολογίας και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

26 ΜΑΪΟΥ

Παγκοσμιοποίηση II:
η κρυφή στζέντα

2 ΙΟΥΝΙΟΥ

Παγκοσμιοποίηση III:
πολιτικοπολιτισμικότητα

ΝΙΚΟΣ ΜΟΥΖΕΛΗΣ

και ΝΙΚΟΣ ΔΕΜΕΡΤΖΗΣ

9 ΙΟΥΝΙΟΥ

Μετανεωτερικότητα:
ο νέος ατομισμός

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Αυτο-βιογραφία (Η συγγραφική πρόθεση και ο θάνατος)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΛΤΣΟΣ

Καθηγητής Θεωρίας της Επικοινωνίας
του Παντείου Πανεπιστημίου

12 ΜΑΪΟΥ

Οι εξομολογήσεις του Ζ. Ζ. Ρουσσώ
(Ζαν Σταρομπίνσκι: Η διαφάνεια και το εμπόδιο)

19 ΜΑΪΟΥ

Φρίντριχ Νίτσε: *Ecce Homo*
(Η πολιτική του κυρίου ονόματος)

26 ΜΑΪΟΥ

Ζακ Ντερριντά: *Circonfession*
(Η αλληλο-θανατογραφία)

2 ΙΟΥΝΙΟΥ

Ρολάν Μπαρτ: *Ο Ρολάν Μπαρτ από τον Ρολάν Μπαρτ* και το Ημερολόγιο του πένθους

9 ΙΟΥΝΙΟΥ

Λουί Αλτουσέρ: *Το μέλλον διαρκεί πολύ*
(Η βούληση για αλήθεια)

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗΣ

Περί ζωγραφικής.
Δάσκαλοι και μαθητές μιλούν
για τη σχέση τους με την τέχνη

Συντονίστρια της ενότητας: Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα, διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης

ΜΑΡΙΝΑ ΛΑΜΠΡΑΚΗ-ΠΛΑΚΑ

13 ΜΑΪΟΥ

Περί ζωγραφικής

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΕΤΣΗΣ

Ζωγράφος – καθηγητής της Ανωτάτης Σχολής
Καλών Τεχνών – ακαδημαϊκός

20 ΜΑΪΟΥ

Περί ζωγραφικής

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΚΟΡΟΣ

Ζωγράφος

27 ΜΑΪΟΥ

Περί ζωγραφικής

ΓΙΩΡΓΟΣ ΡΟΡΡΗΣ

Ζωγράφος

3 ΙΟΥΝΙΟΥ

Περί ζωγραφικής

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΥΤΑΡΑΣ

Ζωγράφος – καθηγητής της Ανωτάτης Σχολής
Καλών Τεχνών – ακαδημαϊκός

10 ΙΟΥΝΙΟΥ

Περί ζωγραφικής

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Γράμματα και Τέχνες στη Βυζαντινή Αυλή, 10ος-11ος αι.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

Καθηγητής Βυζαντινής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

14 ΜΑΪΟΥ

Σύνδεση με το παρελθόν: η Μακεδονική

δυναστεία κατά τον 9ο-10ο αι.

Βασίλειος Α' (867-886), Λέων ΣΤ' ο Σοφός (886-912) και Ρωμανός Λακαπνός (920-944). Νέες τάσεις

21 ΜΑΪΟΥ

Ο Κωνσταντίνος Ζ' Πορφυρογέννητος (945-959) και οι νέοι ιδεολογικοί προσανατολισμοί της Αυτοκρατορίας. Η ανάπτυξη της παιδείας. Αυλική ιστοριογραφία: ένα βυζαντινό ιστορικό μυθιστόρημα *Ο Βίος του Βασίλειου Α'*

28 ΜΑΪΟΥ

Οι μεγάλες «εγκυκλοπαιδικές» συνθέσεις που αποδίδονται στον Πορφυρογέννητο (*Προς τον Ίδιον υιόν Ρωμανόν, Περὶ βασιλείου τάξεως* κ.ά.). Ένας Βυζαντινός συλλέκτης έργων τέχνης και χορηγός: Βασίλειος Λακαπνός

4 ΙΟΥΝΙΟΥ

Οι νέοι προσανατολισμοί της Αυτοκρατορίας κατά τον 11ο αι. Ο Κωνσταντίνος Θ' Μονομάχος (1042-1055) και τα αυτοκρατορικά οικοδομήματα (Νέα Μονή). Η εμφάνιση στο προσκήνιο του Μιχαήλ Ψελλού

11 ΙΟΥΝΙΟΥ

Η ανώτατη εκπαίδευση στην Κωνσταντινούπολη και ο ρόλος του Ψελλού. Κράτος και διανοούμενοι, από τη σύμπραξη στη διαφωνία. Οι Δούκες και οι Κομνηνοί. Συμπεράσματα

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΘΕΑΤΡΟΛΟΓΙΑΣ Έξι γυναικείοι μονόλογοι του Γιάννη Ρίτσου

ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

Κριτικός θεάτρου – μεταφραστής – επίτιμος διδάκτωρ Θεατρολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

15 ΜΑΪΟΥ

Σονάτα του Σεληνόφωτος

22 ΜΑΪΟΥ

Φαίδρα

29 ΜΑΪΟΥ

Ισμήνη

5 ΙΟΥΝΙΟΥ

Χρυσόθεμις – Ιφιγένεια

12 ΙΟΥΝΙΟΥ

Ελένη

9ος ΚΥΚΛΟΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2009

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ Η διδασκαλία της γλώσσας στο σχολείο. Θεωρία, μέθοδος, βιβλία, προβλήματα, παραδείγματα

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ

Ομότιμος και επίτιμος καθηγητής Γλωσσολογίας – τ. πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών

12 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Εισαγωγή στη διδασκαλία της γλώσσας στο σχολείο

Γιατί διδάσκουμε τη γλώσσα στο σχολείο; – Πώς μαθαίνουμε τη γλώσσα; – Γλώσσα και σκέψη – Γλώσσα και παιδεία – Το πρόγραμμα PISA – Τρόποι εξέτασης των γλωσσικών γνώσεων – Το μάθημα της έκθεσης

19 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Επικοινωνιακή μέθοδος

Από τη λέξη στο κείμενο – Παραγωγή και πρόσληψη της γλώσσας – Η γλώσσα στις πρακτικές εφαρμογές της – Δημιουργία κειμένων – Γλωσσική ανάλυση και αξιολόγηση κειμένου

26 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Χρειάζεται η διδασκαλία της γραμματικής και του συντακτικού στο σχολείο;

Δομολειτουργική προσέγγιση – Τα τρία ρω της γλώσσας – Μέρη του λόγου (ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα κ.λπ.) και επικοινωνία

31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Τα βιβλία διδασκαλίας της γλώσσας

Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (δημοτικό σχολείο) – «Σκέπτομαι και γράφω» – Η διδασκαλία της γραμματικής και της σύνταξης – Καλλιέργεια προφορικού λόγου – Εμπλουτισμός λεξιλογίου – Τα σχολικά βιβλία της γλώσσας

7 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Τα βιβλία διδασκαλίας της γλώσσας

Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (γυμνάσιο-λύκειο) – Γραμματικοσυντακτική διδασκαλία – Λεξιλόγιο – Σημασιολογικό – Ετυμολογικό – Επεξεργασία κειμένου – Επικοινωνιακή ανάλυση – Χρήση βιβλίων αναφοράς (λεξικών, γραμματικών) – Τα σχολικά βιβλία γλώσσας γυμνασίου – λύκειου

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Οδυσσέας Ελύτης:

η ποίηση, η γλώσσα, η τέχνη του

Συντονιστής της ενότητας: Γεώργιος Μπαμπινιώτης, ομότιμος και επίτιμος καθηγητής Γλωσσολογίας – τ. πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ

13 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Η γλώσσα στην ποίηση του Οδυσσέα Ελύτη

ΜΑΡΙΝΑ ΛΑΜΠΡΑΚΗ-ΠΛΑΚΑ

Διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης

20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Η εικαστική δημιουργία του Οδυσσέα Ελύτη

ΙΟΥΛΙΤΑ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Συγγραφέας

27 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Το νόημα και οι βασικές αρχές της ποίησης του Οδυσσέα Ελύτη

ΑΝΤΡΕΑΣ ΜΠΕΛΕΖΙΝΗΣ

Φιλολόγος – κριτικός λογοτεχνίας

3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

«Άγρα φωτός»: προβλήματα ποιητικής του Οδυσσέα Ελύτη

ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ

Καθηγητής Κλασικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

10 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

«Της Δικαιοσύνης Ήλιε»: μια άλλη ερμηνεία

ΝΤΕΙΒΙΝΤ ΚΟΝΟΛΙ

Μεταφραστής – καθηγητής Θεωρίας και Μεθοδολογίας της Μετάφρασης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

21 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

«Κάποια βίδα στο τέλος θα σε μπερδέψει...» Ο Ελύτης μεταφρασεολόγος και ο επίδοξος μεταφραστής του

ΓΙΩΡΓΗΣ ΠΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Μεταποίηση και μεταμόρφωση στον Ελύτη

ΑΡΗΣ ΜΠΕΡΛΗΣ

Κριτικός λογοτεχνίας – μεταφραστής

1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Δημόσιο και ιδιωτικό, λυρικός και προτρεπτικός λόγος στο έργο του Οδυσσέα Ελύτη

ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

Κριτικός θεάτρου – μεταφραστής – επίτιμος διδάκτωρ Θεατρολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

8 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Οι φιλοσοφικές ρίζες του Οδυσσέα Ελύτη

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΟΣ

Συνθέτης

15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Μελοποιώντας την ποίηση του Οδυσσέα Ελύτη

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Το βιβλίο και οι βιβλιοθήκες: ιστορική – πολιτισμική – βιβλιολογική προσέγγιση

Συντονιστής της ενότητας: Κώστας Σταΐκος, ιστορικός του βιβλίου – αρχιτέκτων εσωτερικών χώρων

ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΑΪΚΟΣ

13 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Το βιβλίο και η βιβλιοθήκη στον ελληνικό κόσμο

Δημόσιες, ακαδημαϊκές και προσωπικές βιβλιοθήκες και συλλογές βιβλίων από την εποχή των Φυσικών φιλοσόφων, του Πυθαγόρα και του Φερεκύδη ως τους Αλεξανδρινούς χρόνους. Οι μνημειακές βιβλιοθήκες της Περγάμου και της Αλεξανδρείας

20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Το βιβλίο και η βιβλιοθήκη στον ρωμαϊκό κόσμο

Προσωπικές συλλογές ανθρώπων των γραμμάτων, όπως του Κικέρωνα, του Αττικού και του Οράτιου, και η καθιέρωση της δίδυμης βιβλιοθήκης, με ανεξάρτητο ελληνικό και λατινικό τμήμα, σε όλη την Αυτοκρατορία

27 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Το βιβλίο και η βιβλιοθήκη στον βυζαντινό κόσμο

Η έκδοση κοσμικών βιβλίων μετά την επικράτηση της χριστιανικής γραμματείας. Οι νέες βιβλιοθήκες και ο ρόλος των μοναστηριακών κέντρων ως σχολικών και βιβλιολογικών κέντρων

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ Ε. ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ*Ιστορικός – διευθυντής Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών***3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ****Ιστορία της τυπογραφίας**

Η γέννηση της τυπογραφικής τέχνης. Τα πρώτα βήματα της ελληνικής τυπογραφίας στην Ιταλία. Ο θεματικός προσανατολισμός του αρχέτυπου ελληνικού βιβλίου

10 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ**Ιστορία του ελληνικού βιβλίου**

Η διάδοση της ελληνικής τυπογραφίας. Τα τυπογραφικά κέντρα του βιβλίου για τον ελληνικό κόσμο από τη Δύση ως την Ανατολή. Οι πρωτεργάτες της παραγωγής και της διακίνησης του βιβλίου και ο ρόλος τους στη διατήρηση της ταυτότητας του Γένους

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ**Πώς ζουν τα μνημεία στα χέρια του σημερινού ανθρώπου;**

Συντονιστές της ενότητας:

Βασίλης Λαμπρινουδάκης, καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών
Μανόλης Κορρές, καθηγητής Ιστορίας της Αρχιτεκτονικής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου

ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΑΜΠΡΙΝΟΥΔΑΚΗΣ**14 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ**

Τα μνημεία της πολιτιστικής κληρονομιάς στη ζωή μας

21 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Χαρακτηριστικά παραδείγματα ανάδειξης μνημειακών χώρων και λειτουργίας τους

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΝΤΗΣ*Έφορος Αρχαιοτήτων της Ακρόπολης των Αθηνών***31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ**

Η ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων της Αθήνας

ΘΕΟΔΟΣΗΣ Π. ΤΑΣΙΟΣ*Ομότιμος καθηγητής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου – μέλος Ακαδημίας Επιστημών Torino***4 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ**

Αξιολογικά προβλήματα κατά τη δομτική αποκατάσταση μνημείων

ΜΑΝΟΛΗΣ ΚΟΡΡΕΣ**11 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ**

Η ιστορία της έρευνας των μνημείων στην Ελλάδα

18 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Η θεωρία και οι θεωρίες των αναστηλώσεων

25 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Χαρακτηριστικά παραδείγματα της τεχνικής των αναστηλώσεων (το παράδειγμα της Ακρόπολης των Αθηνών)

ΠΕΤΡΟΣ Μ. ΚΟΥΦΟΠΟΥΛΟΣ*Αναπληρωτής καθηγητής του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πατρών***2 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ**

Η αποκατάσταση των βυζαντινών μνημείων

ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΑΜΑΛΟΥΚΟΣ*Επίκουρος καθηγητής της Αρχιτεκτονικής του Πανεπιστημίου Πατρών***9 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ**

Η αναστήλωση των βυζαντινών και των μεταβυζαντινών μνημείων

16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Χαρακτηριστικά παραδείγματα αναστήλωσης βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ**για τη φύση, την αξιολόγηση και την καλλιέργεια της δημιουργικής σκέψης στο σχολείο και στην οικογένεια: πρακτικές εφαρμογές**

Συντονιστής της ενότητας: Ιωάννης Ν. Παρασκευόπουλος, ομότιμος καθηγητής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ**14 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ****Δημιουργική σκέψη:**

έννοια, χαρακτηριστικά και πορίσματα της έρευνας για παιδιά και ενήλικους

21 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Τρόποι – τεχνικές καλλιέργειας της δημιουργικής σκέψης στο σχολείο και στην οικογένεια

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΑΓΝΗΣΑΛΗΣ*Δρ Εφαρμοσμένης Οικονομικής***4 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ****Δημιουργική σκέψη:**

Εφαρμογές στην επαγγελματική και την κοινωνική ζωή

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ**11 & 18 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ**

Πρακτική άσκηση στους τρόπους, στις τεχνικές και τις μεθόδους καλλιέργειας της δημιουργικής σκέψης με βάση τη θεματική του συγγράμματος Δαίδαλος, όπως είναι: Οι 70 Ερωτήσεις SCAMPER δημιουργικής παραγωγής, ο κατιδεασμός (brainstorming), η πλάγια σκέψη (lateral thinking), η βιονική μέθοδος, οι συμβολικές αναλογίες, το πρότυπο δημιουργικής επίλυσης προβλημάτων

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις****(1889-1982): προτάσεις – εφαρμογές – προοπτική**

Συντονιστής της ενότητας: Αλέξης Δημαράς, ιστορικός της Εκπαίδευσης – επίτιμος διδάκτωρ των Πανεπιστημίων Αθηνών και Πατρών

ΑΛΕΞΗΣ ΔΗΜΑΡΑΣ**15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ****Εισαγωγικά**

Τα πλαίσια της σειράς (χρονολογικά – εκπαιδευτικές βαθμίδες) – Τα πλαίσια του θέματος (κοινωνία – ιδεολογία – οράματα / στόχοι) – Οι έννοιες (μεταρρύθμιση – εκσυγχρονισμός – συγκεντρωτισμός κ.λπ.) – Σύμβαση και κοινή νομοθεσία – Τα μεγάλα διαχρονικά θέματα (σχέση δευτεροβάθμιας – τριτοβάθμιας – κατάρτιση / μόρφωση εκπαιδευτικών – ομοιομορφία – η «διπλή πυραμίδα» – το γλωσσικό – αρχαιογνωσία / αρχαιολογία – τα περί το σχολικό βιβλίο)

ΔΑΥΙΔ ΑΝΤΩΝΙΟΥ*Φιλόλογος – επίτιμος διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων***22 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ****Οι βάσεις – Τι χρειάζεται μεταρρύθμιση; (1821-1889)**

Από τα αιτήματα του Αγώνα στα μέτρα του Ι. Καποδίστρια και ύστερα στην οικοδόμηση

τού συστήματος (1834-1837) – Τα πρώτα 50 χρόνια (εφαρμογές, τροποποιήσεις, αποτυχίες – εκφράσεις δυσφορίας)

ΝΙΚΗ ΜΑΡΩΝΙΤΗ

Ιστορικός – ερευνήτρια στο Ιστορικό Αρχείο του Πανεπιστημίου Αθηνών

29 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Το ανικανοποίητο αίτημα για μεταρρύθμιση (1889, 1899, 1913)

Νέο εθνικο-οικονομικο-κοινωνικό πλαίσιο – Η αστική τάξη και τα αιτήματά της για την εκπαίδευση – Οι πρώτες συγκροτημένες μεταρρυθμιστικές προτάσεις (Θεοτόκης [1889], Ευταξίας [1899], Τσιριμώκος [1913]) – Αντιστάσεις και πιασχυρίσματα

ΣΗΦΗΣ ΜΠΟΥΖΑΚΗΣ

Καθηγητής Ιστορίας της Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Πατρών

5 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Δύο μεταρρυθμίσεις «που έγιναν» (1929 και 1964)

Ο βραχύς βίος τους: 1932-1936 και 1965-1967. Κύρια χαρακτηριστικά. Ομοιότητες και διαφορές. Ο Γεώργιος Παπανδρέου και ο ρόλος του. Σχέση (συμπτώσεις και ασύμπτωτα) κοινωνικής και εκπαιδευτικής πολιτικής

ΑΛΕΞΗΣ ΔΗΜΑΡΑΣ

12 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Επιδηλογικά – Αλληλαγές και επανεκτιμήσεις

Οι μεταδικτατορικές φάσεις (1976 και 1982) – Αριθμητικά μεγέθη (ζήτηση – προσφορά – διαθέσιμα μέσα) – Ακόμη 25 χρόνια αναζητήσεων – Επί της ουσίας: τι άλλαξε και τι δεν άλλαξε – Στάσεις και αντιλήψεις της κοινωνίας – Αύξηση και όξυνση της κοινωνικής δυσφορίας – Τα αδιέξοδα – Ιστορία και μελλοντολογία

Αυτό που συναρπάζει κάθε φορά κάποιον που συμμετέχει στα μαθήματα του Ελεύθερου Πανεπιστημίου είναι το γεγονός ότι έχει τη μοναδική ευκαιρία να παρακολουθήσει έγκυρο επιστημονικό λόγο από ανθρώπους που έχουν αναλώσει τη ζωή τους στην έρευνα και είναι –στις περισσότερες περιπτώσεις– διεθνώς καταξιωμένοι. Εδώ όλα χωρούν: μεστή γνώση, εμπειρία, αμφισβήτηση, πρωτοπορία, προβληματισμός. Και η ευθύνη μεγάλη για συνέχεια αντάξια του ξεκινήματος.

Γ. Π.

Η συμμετοχή των παρακολουθούντων με ερωτήσεις είναι λιγότερο σημαντική από όσο θα περίμενα, μιας και κάποιες ερωτήσεις άλλων συμμετεχόντων συχνά σε αποδιοργανώνουν ή και απογοτεύουν. Σε γενικές γραμμές πολλές από τις απαντήσεις ήταν σαφείς και ενημερωτικές.

Καίτη Θεοδωρίδου

10ος ΚΥΚΛΟΣ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΜΑΡΤΙΟΣ 2010

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ Εισαγωγή στην ιστορία της ευρωπαϊκής ζωγραφικής

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Επίκουρος καθηγητής του Τμήματος Θεατρικών
Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών

18 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Από τον Giotto στον Michelangelo: άνθρωποι σε ρόλους Τιτάνων

25 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Greco και Caravaggio: εκδοχές του Τρομερού

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Κρύβεται ο Θεός στις λεπτομέρειες;
Rembrandt και Vermeer

8 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο χαρούμενος κόσμος μερικών μελαγχολικών ανθρώπων: ιμπρεσιονιστές και Van Gogh

22 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Δύο για τον αιώνα τους: αινίγματα και αντιφάσεις στον Picasso και τον Duchamp

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ Σύγχρονη Φυσική και φιλοσοφία της θρησκείας

ΜΑΡΙΟΣ ΜΠΕΓΖΟΣ

Καθηγητής Συγκριτικής Φιλοσοφίας της Θρησκείας του Πανεπιστημίου Αθηνών

18 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Τεχνολογία και φιλοσοφία της θρησκείας
Το ανθρώπινο πρόβλημα μέσα σε έναν κόσμο τεχνοκρατούμενο και αθεολόγητο με τη σύγχρονη αιώρηση μεταξύ μονοδιάστατης κοσμικότητας και πολυδιάστατης πνευματικότητας

25 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Φυσική επιστήμη

Πώς κατανοείται η φύση στον Νεύτωνα και στον Αϊνστάιν; Η μετάβαση από την κλασική Φυσική (μηχανικισμός) στη σύγχρονη Φυσική (Σχετικότητα, Κβαντοθεωρία, Ενιαία Πεδιακή Θεωρία)

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Μεταφυσική της Φυσικής

Πώς είναι η φύση στον Ντεκάρτ και στον Χάιζενμπεργκ; Οι φιλοσοφικές προϋποθέσεις και οι οντολογικές συνέπειες της δυαλιστικής μεταφυσικής του 17ου αι. και της διαλεκτικής οντολογίας του 20ού αι.

8 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Λογική της Φυσικής

Πώς γνωρίζεται η φύση; Η «κτητική» γνωσιολογία της κλασικής Φυσικής («γνωρίζω = κατέχω») και η «μετοχική» λογική της σύγχρονης Φυσικής («γνωρίζω = μετέχω»). Αιτιότητα, αντικειμενικότητα, εποπτικότητα

22 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ηθική της Φυσικής

Πώς (συμπερι)φερόμαστε στη φύση; Η «χρηστική» ηθική του μηχανικισμού στον 17ο αι. («χρήσιμο άρα αληθινό») και η «προσωπική» ηθική στον 20ό αι. («αληθινό άρα χρήσιμο»)

27 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Θρησκεία και επιστήμη

Από τον νεωτερικό αντίλογο στον μετανεωτερικό διάλογο πίστης – επιστήμης. Η «δίκη του Γαλιλαίου» σε αναθεώρηση και η «αντεκδίκηση του Δαρβίνου» στο φως της περιβαλλοντικής κρίσης

1 ΜΑΡΤΙΟΥ

Απολογητική θεολογία

Η εκκρεμότητα του άκριτου αντιλόγου θρησκείας – επιστήμης και η αναθεώρηση της σύγχρονης πρωτοποριακής θεολογίας απέναντι στον αμυντικό δογματισμό της παλαιότερης χριστιανικής απολογητικής

8 ΜΑΡΤΙΟΥ

Αποκαλυπτική θεολογία

Η επικαιρότητα του κριτικού διαλόγου πίστης – επιστήμης στη συγκαιρινή μετανεωτερικότητα και στο πλαίσιο του σημερινού προβληματισμού (οικολογία, πληροφορική, βιοηθική)

15 ΜΑΡΤΙΟΥ

Σχάση και σχέση

Το ανθρωπολογικό πρόβλημα μιας κοινωνίας άνευ επικοινωνίας σήμερα. Πώς περνάμε από τις άγονες ατομικότητες της νεωτερικότητας σε μια βιώσιμη νέα συλλογικότητα;

22 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ανάγκη και αγάπη

Η ελευθερία του ανθρώπου στη θεολογία και στην επιστημολογία. Ο άνθρωπος μπορεί να είναι μοναδικός αλλήλ όχι μοναχικός, ζώντας με δεσμούς χωρίς δεσμά μέσα σε έναν κύκλο που δεν καταντά κλοιός;

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Συντονιστής της ενότητας: Κώστας Μουρσελάς,
θεατρικός συγγραφέας – πεζογράφος

ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΥΡΣΕΛΑΣ

20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΑΜΠΑΡΔΩΝΗΣ

27 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΚΑΡΗΣ

3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΝΙΚΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ

10 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΜΕΝΗΣ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ

17 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ

24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΘΑΝΑΣΗΣ ΒΑΛΤΙΝΟΣ

3 ΜΑΡΤΙΟΥ

ΤΑΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ

10 ΜΑΡΤΙΟΥ

ΠΕΤΡΟΣ ΤΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

17 ΜΑΡΤΙΟΥ

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ

24 ΜΑΡΤΙΟΥ

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ Πολιτική Φιλοσοφία: το πρόβλημα της πολιτικής στη Νεωτερικότητα

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΝΝΑΡΑΣ

Καθηγητής Φιλοσοφίας του Παντείου Πανεπιστημίου

21 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Οι νεωτερικές αρχές συνοχής της συλλογικότητας: φυσιοκρατία, ατομοκρατία – Οι πρακτικές της κοινωνικής συνοχής: ορθολογισμός κανονιστικών αρχών, φυσικό δίκαιο, κοινωνικό συμβόλαιο – Ποιες οι εγγυήσεις ορθότητας της λογικής και πιστότητας στη σύμβαση

28 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Αναιρετική της πολιτικής ή θεσμοποίηση της ιδιοτέλειας: συνδικαλισμός, επαγγελματισμός της εξουσίας, κομματοκρατία – Η ανορθόλογη ισχύς των δυναμικών μειοψηφιών – Ο εκβιασμός των πολλών ως «μορφή πάλης»

4 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Η διαχειριστική εκδοχή της πολιτικής: συγκεντρωτισμός, εξειδίκευση, αποτελεσματικότητα – Χωρισμός της κοινωνίας από το κράτος, αυτονόμηση της πολιτικής – απαξίωση της κοινότητας, τα «αγαθά» του απρόσωπου βίου

11 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Προτεραιότητα της οικονομίας έναντι της πολιτικής – Υποταγή της πολιτικής στο σχήμα: Αριστερά, Κέντρο, Δεξιά – Διαστολή της εργασίας από τη δημιουργία, της ευζωίας από την ικανότητα – Κοινωνίες κυνηγτού της «ευκαιρίας» – «Παγκοσμιοποίηση» συμφερόντων, όχι της οικονομίας

18 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Το νεωτερικό μόρφωμα του «έθνους-κράτους», η διαστολή του από την «πατρίδα» – Ο διεθνισμός της «πάλης των τάξεων», ο άπατρις βίος, η απώλεια του «ιερού» – Παλινδρόμηση από την «κοινωνίαν του αθηθούς» στην «κοινωνίαν της χρείας» – Ο πρώτος στην ιστορία καταναλωτικός πολιτισμός – Το α-νόητο της άμυνας-υπεράσπισης εδαφών και ιστορίας

25 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Το φαινόμενο εμπορευματοποίησης της πολιτικής: υιοθέτηση των μεθόδων της αγοράς. Οι νόμοι της διαφήμισης: νομιμοποίηση υποκλοπής της ψήφου – Διαπλοκή, διαφθορά,

προτεραιότητα των εντυπώσεων, απώλεια της επαφής με την πραγματικότητα – «Πολιτισμικά» κόμματα, τέλος των ιδεολογιών, τέλος του αντιπροσωπευτικού συστήματος

4 ΜΑΡΤΙΟΥ

Πολιτισμός, πολιτική διαχείριση: μουσειακή συντήρηση, φοιτητορική εκδοχή, τουριστική «αξιοποίηση», το κράτος-μεικτής – Συνάρτηση και ο πολιτισμός της οικονομίας – Διεθνική ομοιομορφοποίηση του τρόπου του βίου, της αισθητικής, εξάλειψη των τοπικών (κοινωνικών) παραδόσεων – Τα εγκλήματα της χρησιμοθηρικής εκπαιδευτικής πολιτικής, αghλωσία, ασκεψία, ακρισία – Η περίπου εξαφάνιση της κλασικής παιδείας

11 ΜΑΡΤΙΟΥ

Οι παιδαγωγικές αρχές της Νεωτερικότητας – Ατομοκεντρική ή ομαδική αγωγή, επιφύλαξη για την ασκητική του μετέχειν-κοινωνείν, αποσύνδεση της ελευθερίας από την ασκητική – Παιδαγωγική των δικαιωμάτων, δηλαδή του ανέραστου βίου – Αθλοτρίωση του διδακτικού λειτουργήματος – Ειδωλοποίηση της παιδικής ηλικίας

18 ΜΑΡΤΙΟΥ

Η διεθνής πολιτική: επιδίωξη πλανητικού κοινωνικού συμβολαίου – Οργανισμοί εποπτείας για την εφαρμογή πανανθρώπινου (κοινού) δικαίου – Ουτοπική ανθρωπολογία, ιδεολογικοποίηση της ηθικής – Ποιες οι δυνατότες αντιπροτάσεις – Γιατί συνεχίζονται θρησκευτικοί πόλεμοι – Η πυρηνική απειλή – Η φενάκη της οικολογίας

20 ΜΑΡΤΙΟΥ

Μια μετα-νεωτερική φιλοσοφία της πολιτικής – Η κοινωνία όχι άθροισμα ατόμων αλλά γίνεσθαι ενεργούμενων σχέσεων – Απροσδιοριστία και σχετικότητα ως αρχές «προστασίας» της προσωπικής ετερότητας: η κοινωνία άθλημα, η πολιτική ελευθερία αυθυπέμβασης, η εξουσία διακονία – Πώς η φιλοσοφική νοηματοδότηση παραπέμπει σε σχεδιασμό θεσμών

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Συντονιστής της ενότητας: Κώστας Κακαβελάκης, Συνθέτης – μουσικολόγος

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΚΑΒΕΛΑΚΗΣ

22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Τι είναι μουσική

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΟΣ

Συνθέτης

29 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Σύγχρονη μουσική δημιουργία και ελληνικότητα

ΘΟΔΩΡΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Συνθέτης

5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Σύγχρονη μουσική του 20ού και του 21ου αι.

ΜΙΛΤΟΣ ΛΟΓΙΑΔΗΣ

Αρχιμουσικός

12 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Εισαγωγή στη διεύθυνση ορχήστρας

ΑΛΚΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Συνθέτης – αρχιμουσικός

19 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο συνθέτης ως μάεστρος

ΓΙΩΡΓΟΣ ΦΙΛΙΑΣ

Καθηγητής Θεολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

26 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο θρησκευτικός ύμνος ως επικοινωνία μεταξύ του θείου και του ανθρώπου

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΚΑΒΕΛΑΚΗΣ

5 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ήχος – Σύμπαν – Επικοινωνία. *Η Αρκαδική Συμφωνία* του Μάλερ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΥΛΩΝΑΣ

Μουσικολόγος – λισογράφος

12 ΜΑΡΤΙΟΥ

Η δημοτική μας μουσική παράδοση

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Συνθέτης

19 ΜΑΡΤΙΟΥ

Η μελοποίηση της νεοελληνικής ποίησης μέσα από μια σύγχρονη ματιά

ΛΕΟΝΤΙΟΣ ΧΑΤΖΗΛΕΟΝΤΙΑΔΗΣ

Αναπληρωτής καθηγητής του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

26 ΜΑΡΤΙΟΥ

Μουσική και τεχνολογία

11ος ΚΥΚΛΟΣ ΜΑΪΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ 2010

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ Και εγένετο φως...

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Β. ΝΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ακαδημαϊκός – καθηγητής Texas A & M University
– πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Έρευνας
και Τεχνολογίας

11 ΜΑΪΟΥ

Εισαγωγή στα στοιχειώδη συστατικά της
«ύλης» και τις δυνάμεις τους:
Άτομα – Πυρήνες – Quarks / leptons – Ισχυρές
– Ηλεκτρομαγνητικές – Ασθενείς – Βαρυτικές

25 ΜΑΪΟΥ

Εισαγωγή στο Standard Μοντέλο (Καθιε-
ρωμένο Πρότυπο):
Ηλεκτρο-ασθενείς αλληλεπιδράσεις – Ισχυ-
ρές αλληλεπιδράσεις
Πέρα από το Standard Μοντέλο:
Υπερσυμμετρία – Μεγάλη Ενοποίηση

1 ΙΟΥΝΙΟΥ

Large Hadron Collider (LHC), ο μεγαλύτε-
ρος επιταχυντής που χτίστηκε ποτέ...
Τι χρειάζεται; – Δομή και λειτουργία – Τι πε-
ριμένουμε να βρούμε;

8 ΙΟΥΝΙΟΥ

Η σκοτεινή πλευρά του Σύμπαντος
Σκοτεινή ύλη και LHC – Σκοτεινή ενέργεια

15 ΙΟΥΝΙΟΥ

Υπερχορδές: η Θεωρία του Παντός;
Μια πολύ απαλή εισαγωγή...

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ Κρίση και ανάπτυξη στην ελληνική οικονομία

Συντονιστής της ενότητας: Παναγιώτης Ε. Πετρά-
κης, καθηγητής – πρόεδρος του Τμήματος Οικο-
νομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ε. ΠΕΤΡΑΚΗΣ

10 ΜΑΪΟΥ

Η κρίση του 2008 και οι προοπτικές της οι-
κονομίας

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΣ

Αναπληρωτής καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης
στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών
Σπουδών του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθη-
νών

17 ΜΑΪΟΥ

Ελλάδα – Ευρώπη – Κρίση

ΣΤΑΥΡΟΣ ΘΩΜΑΔΑΚΗΣ

Καθηγητής Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστη-
μίου Αθηνών

31 ΜΑΪΟΥ

Η κρίση και οι προοπτικές των αγορών και
του χρηματοπιστωτικού συστήματος

ΑΝΔΡΕΑΣ Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Επίκουρος καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας του
Πανεπιστημίου Αθηνών

7 ΙΟΥΝΙΟΥ

Κρίση και πράσινη ανάπτυξη

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ

Καθηγητής Τμήματος Οικονομικών Επιστημών
του Πανεπιστημίου Αθηνών

14 ΙΟΥΝΙΟΥ

Η δημοσιονομική προσαρμογή και η διαρ-
θρωτική αναδιοργάνωση της οικονομίας

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Συντονιστής της ενότητας: Κώστας Μουρσελίδας,
θεατρικός συγγραφέας – πεζογράφος

ΖΥΡΑΝΝΑ ΖΑΤΕΛΗ

12 ΜΑΪΟΥ

ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΡΥΣΤΙΑΝΗ

19 ΜΑΪΟΥ

ΡΕΑ ΓΑΛΑΝΑΚΗ

26 ΜΑΪΟΥ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΗΤΣΟΥ

2 ΙΟΥΝΙΟΥ

ΜΑΝΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

9 ΙΟΥΝΙΟΥ

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ Διάλογοι με σύγχρονους θεατρικούς συγγραφείς

Συντονιστής της ενότητας: Κώστας Γεωργουσό-
πουλος, κριτικός θεάτρου – μεταφραστής – επίτι-
μος διδάκτωρ Θεατρολογίας του Πανεπιστημίου
Αθηνών

Ο ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ
συνομιλεί με:

τον ΙΑΚΩΒΟ ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΗ

14 ΜΑΪΟΥ

τον ΚΩΣΤΑ ΜΟΥΡΣΕΛΑ

21 ΜΑΪΟΥ

τον ΜΑΡΙΟ ΠΟΝΤΙΚΑ

28 ΜΑΪΟΥ

τον ΠΑΥΛΟ ΜΑΤΕΣΙ

4 ΙΟΥΝΙΟΥ

τον ΓΙΩΡΓΟ ΜΑΝΙΩΤΗ

11 ΙΟΥΝΙΟΥ

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ Η εκκλησιαστική τέχνη (αρχιτεκτονική και ζωγραφική) στη Νεώτερη Ελλάδα. 18ος-20ός αι.

ΝΙΚΟΣ ΖΙΑΣ

Καθηγητής Ιστορίας της Τέχνης του Πανεπιστη-
μίου Αθηνών

10 ΜΑΪΟΥ

Η εκκλησιαστική τέχνη κατά τον 18ο αι.
και τις πρώτες δεκαετίες του 19ου αι.

i. Αρχιτεκτονική – Η επάνοδος του ρυθμού
της βασιλικής με ευτελέστερα υλικά

ii. Η ζωγραφική στην ηπειρωτική Ελλάδα:
Διονύσιος ο εκ Φουρνά, Γεώργιος Μάρ-
κου. Καπεσοβίτες και Χιοναδίτες ζωγρά-
φοι

iii. Η Επτανησιακή Σχολή: Παναγιώτης Δοξα-
ράς, η τεχνική της ελαιογραφίας.
Το «Περί Ζωγραφίας». Νικόλαος Δοξα-
ράς, Ν. Κουτούζης, Ν. Καντούνης

17 ΜΑΪΟΥ

Η εκκλησιαστική αρχιτεκτονική και ζω-
γραφική του Νέου Ελληνικού Κράτους

i. Η προσπάθεια δημιουργίας μιας αρχιτεκτονικής με νεοκλασικό χαρακτήρα σε συνδυασμό με τη βυζαντινή ρυθμολογία: Λ. Καυταντζόγλου, Φθ. Μπουλιανζέ, Ε. Τσίλλερ, Δ. Ζέζος.

Έμφαση στη βυζαντινή παράδοση: Αρ. Ζάχος, Αν. Ορλάνδος, Γ. Νομικός, Φ. Κυδωνιάτης

ii. Δ. Βυζάντιος και οι Ναζαρνοί ζωγράφοι, Σπ. Χατζηγιαννόπουλος, Λ. Θείσιος, Κ. Φανέλλης και Κ. Αρτέμης

31 ΜΑΪΟΥ

Οι αναζητήσεις μιας σύγχρονης εκκλησιαστικής ζωγραφικής και η στροφή στη βυζαντινή παράδοση σε συνδυασμό με στοιχεία της μοντέρνας τέχνης

Κ. Παρθένος, Αν. Λουκίδης, Σπ. Παπαλουκάς, Σπ. Βασιλείου, Ν. Εγγονόπουλος

7 ΙΟΥΝΙΟΥ

Ο Φώτης Κόντογλου και η στροφή στη βυζαντινή ζωγραφική

Παρεκκλήσια Ζαΐμη στο Ρίο, Πεσμαζόγλου στην Κηφισιά, Καπνικαρέα, Ζωοδόχος Πηγή στην Παιανία, Άγιος Ανδρέας στην οδό Λεωκωσίας

14 ΙΟΥΝΙΟΥ

Φώτης Κόντογλου

Άγιος Γεώργιος Κυψέλης, Άγιος Χαράλαμπος, Άγιος Νικόλαος

Φορητές εικόνες

Η κατανόηση και η προβολή της θεολογικής σημασίας της βυζαντινής ζωγραφικής

Οι μαθητές του Κόντογλου Ράλλης Κοψίδης,

Κ. Γεωργακόπουλος, Π. Βαμπούλης,

Κ. Παπανικολάου

Οι σύγχρονοι Γ. Καρούσος, Γ. Κόρδης,

π. Σταμάτης Σκλήρης

Παρακολουθήσα μαθήματα στο ΕΠ από ανάγκη να διευρύνω τους ορίζοντές μου, να χρησιμοποιώ δημιουργικά τον χρόνο μου και να ξεφεύγω από τη μιζέρια της καθημερινότητας μου.

Ολυμπία Μερόβιν

Η δυνατότητα συμμετοχής με ερωτήσεις και τοποθετήσεις είναι όντως σημαντική, πλην όμως ο χρόνος που διατίθεται πρέπει να επανεξετασθεί σε σχέση με το θέμα. Ίσως θα έπρεπε να διερευνηθεί ποια μαθήματα δημιουργούν απορίες και ερωτηματικά, όπως π.χ. η ψυχολογία ή τα μαθήματα που έχουν σχέση με τη θρησκεία, ώστε η συμμετοχή στο μάθημα με ερωτήσεις-τοποθετήσεις να είναι περισσότερο ουσιαστική και συμπληρωματική τού μαθήματος.

Ελένη Μανωλοπούλου

12ος ΚΥΚΛΟΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2010

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ Οικονομικές εξελίξεις και ανάπτυξη

Συντονιστής τής ενότητας: Παναγιώτης Ε. Πετράκης, καθηγητής του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ε. ΠΕΤΡΑΚΗΣ

11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Οι αναπτυξιακές προϋποθέσεις οικονομικής ανάκαμψης

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΧΙΟΝΗΣ

Καθηγητής Οικονομικών του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

18 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Το σταθεροποιητικό πρόγραμμα τής ελληνικής οικονομίας. Οι προοπτικές ενός πειράματος και η ανάπτυξη

ΣΤΑΥΡΟΣ Β. ΘΩΜΑΔΑΚΗΣ

Καθηγητής Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών

25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ελληνική και διεθνής οικονομία: τράπεζες, αγορές και το δημόσιο

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΑΛΕΞΑΚΗΣ

Αναπληρωτής καθηγητής στον Τομέα Οικονομικής των Επιχειρήσεων και Χρηματοοικονομικής του Οικονομικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Αθηνών

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Κρίση και επιχειρήσεις

ΣΑΒΒΑΣ ΡΟΜΠΟΛΗΣ

Καθηγητής Οικονομικών Κοινωνικής Πολιτικής του Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου

8 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Οικονομική κρίση, κρίση απασχόλησης και κοινωνικής ασφάλισης

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ

Καθηγητής του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών

15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Η δημοσιονομική προσαρμογή και η διαρθρωτική αναδιοργάνωση τής οικονομίας

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΕΡΓΟΣ

Καθηγητής του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών

22 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Αξιολόγηση επενδύσεων. Βασικές έννοιες για μη οικονομολόγους

ΘΟΔΩΡΗΣ ΠΕΛΑΓΙΔΗΣ

Καθηγητής Οικονομικής Ανάλυσης του Πανεπιστημίου Πειραιώς

29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Κατανοώντας την κρίση τής ελληνικής οικονομίας. Από την άνοδο στην πτώση

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΣ

Αναπληρωτής καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

6 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Η πολιτική των μεταρρυθμίσεων: τι γνωρίζαμε, τι μάθαμε

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ε. ΠΕΤΡΑΚΗΣ

13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Σύνοψη των ζητημάτων του κύκλου των οικονομικών διαλέξεων

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ

Συντονιστές τής ενότητας:

Κώστας Μουρσελής, θεατρικός συγγραφέας – πεζογράφος

Λιάνα Σακελλίου-Schultz, καθηγήτρια του Τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΛΙΑΝΑ ΣΑΚΕΛΛΙΟΥ-SCHULTZ

13 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ

Καθηγητής τής Θεωρίας και τής Κριτικής τής Λογοτεχνίας του Πανεπιστημίου Αθηνών – συγγραφέας

20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

ΓΙΩΡΓΗΣ ΓΙΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών – συγγραφέας

27 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Καθηγητής του Τμήματος Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του Πανεπιστημίου Αθηνών – συγγραφέας

3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

ΛΙΑΝΑ ΣΑΚΕΛΛΙΟΥ-SCHULTZ

10 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΥΡΣΕΛΑΣ

20 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

ΑΓΓΕΛΑ ΚΑΣΤΡΙΝΑΚΗ

Αναπληρώτρια καθηγήτρια του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης – συγγραφέας

24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΤΣΟΥΛΑΡΗΣ

Συγγραφέας – κριτικός λογοτεχνίας

1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

ΣΤΡΑΤΗΣ ΧΑΒΙΑΡΑΣ

Συγγραφέας

8 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΥΡΣΕΛΑΣ

15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ Από τον φόβο στην απόλαυση των μαθηματικών

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΝΑΠΟΛΙΤΑΝΟΣ

Καθηγητής Μεθοδολογίας και Φιλοσοφίας των Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών – Λογική, Τμήμα Μ.Ι.Θ.Ε. του Πανεπιστημίου Αθηνών

11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Μαθηματικά και φιλοσοφία

ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΔΗΣ

Αναπληρωτής καθηγητής του Τμήματος Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας τής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Αθηνών

18 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Θέματα από την ιστορία των κλασικών μαθηματικών

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΦΩΚΑΣ

Ακαδημαϊκός – καθηγητής του Πανεπιστημίου του Cambridge

25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Μαθηματικά και ιστορικές απεικονίσεις

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ

Ομότιμος καθηγητής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Τα μαθηματικά, η πληροφορική και η σύγχρονη τεχνολογία

ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΣΙΟΣ

Καθηγητής Εφαρμοσμένων Μαθηματικών του Πανεπιστημίου Πατρών

8 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Μαθηματικά: η συστηματικά οργανωμένη ανθρώπινη σκέψη και η χρησιμότητά της

Δρ ΤΕΥΚΡΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Μαθηματικός – συγγραφέας

15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Μαθηματικά και μυθοπλασία: τα ετερόνυμα έλκονται

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΟΥΤΕΑΣ

Εικαστικός καλλιτέχνης

22 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ενεργειακές εικόνες

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ

Ομότιμος και επίτιμος καθηγητής Γλωσσολογίας – τ. πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Β. ΝΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ακαδημαϊκός – καθηγητής Texas A & M University – πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Έρευνας και Τεχνολογίας

29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Γλώσσα και μαθηματικά

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Ι. ΣΚΙΑΔΑΣ

Μαθηματικός

Δρ ΣΟΦΙΑ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ

Δασκάλα – μαθηματικός

Δρ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΛΙΝΑΡΔΑΚΗΣ

Μαθηματικός

6 & 13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Από τη θεωρητική μαθηματική γνώση στην εκπαιδευτική διαδικασία

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Αρχαία ελληνική τέχνη: αριστουργήματα και ιστορικά τεκμήρια

Συντονιστής της ενότητας: Βασίλης Λαμπρινούδακνης, καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΑΜΠΡΙΝΟΥΔΑΚΗΣ

13 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Η γέννηση της πόλης-κράτους και της μεγάλης τέχνης στην αρχαία Ελλάδα

20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Χαρακτηριστικά έργα τέχνης της ακμής των πόλεων-κρατών κατά τον 6ο π.Χ. αι.

ΠΑΝΟΣ ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ

Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

27 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Αρχαϊκή Ακρόπολη. Τέχνη και πολιτική στην Αθήνα του 6ου π.Χ. αι.

3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Κλασική Ακρόπολη. Τέχνη και πολιτική της αθηναϊκής δημοκρατίας

10 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Παναθήναια. Η πολυημερή σκοπιμότητα μιας γιορτής

ΠΕΤΡΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ

Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης

20 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Κοινωνία, οικονομία και τέχνη στους Ελληνιστικούς χρόνους

24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Η διασπορά των ελληνικών εργαστηρίων πλάστικής

1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Κλασικισμός και μπαρόκ στην Ελληνιστική εποχή

ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΑΜΠΡΙΝΟΥΔΑΚΗΣ

8 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Μύθος και τέχνη στην αρχαία Ελλάδα

15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Γιατί η αρχαία ελληνική τέχνη είναι κλασική

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Σχεδιάζοντας μια πατρίδα...

Ελληνοκεντρισμός και

κοσμοπολιτισμός στη νεοελληνική τέχνη του 19ου και του 20ού αι.

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Ιστορικός Τέχνης – επίκουρος καθηγητής του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών

12 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ο Νικόλαος Γύζης και οι μετανάστες του Μονάχου. Δάνειες ιδέες και ιθαγενείς παραμυθίες

19 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Γιαννούλης Χαλεπάς: τα όρια μιας παρέκκλισης και οι όροι μιας ενδεχόμενης καθ' ημάς πρωτοπορίας

26 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ο Κωνσταντίνος Παρθένος και ο κύκλος του: εθνοκεντρισμός και συνείδηση της ταυτότητας

2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ο Γεώργιος Μπουζιάνης και οι εξηρεσιονιστές επίγονοί του: το δράμα και πώς οπτικοποιείται

9 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Η ιστορία ενός σπιτιού στο Γαλάτσι (Κόντογλου, Τσαρούχης, Εγγονόπουλος)

16 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Σπύρος Παπαθουκάς και επίγονοι: ένας ορεσίβιος στοχάζεται τη θάλασσα

23 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Χρήστος Καπράλης, Γεράσιμος Σκλάβος, Κώστας Κουληντιανός, Κώστας Ανδρέου, Μπέλα Ραυτοπούλου, Γαβριέλλα Σίμωνι, Γεώργιος Ζογγολόπουλος, Τάκης, Ναυσικά Πάστρα

30 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Η γενιά του '60 και ο ανέκδοτος αγών της: διεθνισμός και Μάνς του '68, ταυτότητες και ιδιοπροσωπίες, το ιερό σαν ανίερο (Γαϊτάν, Κεσσανλής, Δανιήλ, Ρωμανού, Ακριθάκης κ.ά.)

7 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Έλληνες της διασποράς, κοσμοπολίτες της ρωμιούσης και μια μετέωρη γενιά (από τον Βλ. Κανιάρη στον Δ. Αληθινό)

14 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Η παρακμή των μουσείων σήμερα και η τέχνη του δρόμου. Καλλιτέχνες και κοινό σε νέους ρόλους ή το προσωρινό διάλειμμα της ιστορίας

► **10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ**
**Η Ελλάδα και η Ευρώπη από τον 19ο
στον 20ό αι.: Ιστορία, θέατρο, όπερα,
και εικαστικές τέχνες**

*Συντονιστής τής ενότητας: Πλάτων Μαυρομού-
στακος, θεατρολόγος – καθηγητής του Τμήματος
Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθη-
νών*

ΠΛΑΤΩΝ ΜΑΥΡΟΜΟΥΣΤΑΚΟΣ

14 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Παρουσίαση του προγράμματος των μαθη-
μάτων από όλους τους διδάσκοντες

ANNA ΚΑΡΑΚΑΤΣΟΥΛΗ

*Ιστορικός, επίκουρη καθηγήτρια του Τμήματος
Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθη-
νών*

21 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Η Ευρώπη και ο κόσμος από τον 19ο στον
20ό αι.

4 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ευρώπη και Ελλάδα από τον 19ο στον
20ό αι.

ΠΛΑΤΩΝ ΜΑΥΡΟΜΟΥΣΤΑΚΟΣ

6 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Θέατρο και σκηνοθεσία στην Ευρώπη από
τον 19ο στον 20ό αι.

11 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Θέατρο και δράμα στην Ελλάδα από τον
19ο στον 20ό αι.

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

*Ιστορικός Τέχνης – επίκουρος καθηγητής του
Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστη-
μίου Αθηνών*

13 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Η ζωγραφική στην Ευρώπη και την Ελλάδα
από τον 19ο στον 20ό αι.

18 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Φεμινιστικές εκδοχές στην ελληνική τέχνη
από τον 19ο στον 20ό αι.

ΜΗΝΑΣ Ι. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ

*Μουσικολόγος – επίκουρος καθηγητής του Τμή-
ματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου
Αθηνών*

25 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ευρωπαϊκή όπερα και οπερέτα από τον 19ο
στον 20ό αι.

2 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Ελληνική όπερα από τον 19ο στον 20ό αι.

4 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Στρογγυλή τράπεζα με όλους τους ομιλητές

13ος ΚΥΚΛΟΣ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΜΑΡΤΙΟΣ 2011

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ Ετυμολογία – Ιστορία των λέξεων της Ελληνικής. Αναφορά στην προέλευση, την εξέλιξη και στις περιπέτειες των ελληνικών λέξεων

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ

Ομότιμος και επίτιμος καθηγητής Γλωσσολογίας
– πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών (2000-
2006)

24 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Ετυμολογία: η «αλήθεια» των λέξεων
Πώς βρίσκουμε την ετυμολογία μιας λέξης
Παρετυμολογία / Λαϊκή ετυμολογία
Ετυμολογία – Ιστορία – Πολιτισμός
Ετυμολογική διαφάνεια
Ετυμολογική ορθογραφία
Υπάρχει «γλωσσική μοναξιά»;

31 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Ετυμολογικές οικογένειες
Ετυμολογική συγγένεια της Ελληνικής με
άλλες γλώσσες
Ελληνικές και ξένες ομόρριζες λέξεις
Επιστημονικά ετυμολογικά λεξικά

7 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ετυμολογικά πεδία
Οικογένειες λέξεων (ομόρριζα) της Ελληνικής
Σύνθετα και παράγωγα
Ετυμολογία: ο ρόλος της στη διδασκαλία της
γλώσσας

14 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Η περιπέτεια της ζωής των λέξεων
Από το «τάξις» στο «ταξί» και στο «ταξίδι»
αλλά και στο αγγλ. tax («φόρος»)
Μεταβολές στη σημασία και τη μορφή των
λέξεων

21 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ετυμολογική συνάντηση γλωσσών
Δάνεια από και προς την ελληνική γλώσσα
Αντιδάνεια
Ελληνογενείς λέξεις
Ετυμολογικά διδάγματα

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ Ποίηση – Πεζογραφία

Συντονιστής της ενότητας: Κώστας Μουσελάς,
θεατρικός συγγραφέας – πεζογράφος

ΑΝΤΩΝΗΣ ΦΩΣΤΙΕΡΗΣ

Ποιητής

26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

2 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

9 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΥΣΕΛΑΣ

16 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ

Κριτικός λογοτεχνίας

23 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΓΙΩΡΓΗΣ ΠΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας του
Πανεπιστημίου Αθηνών – συγγραφέας

2 ΜΑΡΤΙΟΥ

9 ΜΑΡΤΙΟΥ

ΠΕΤΡΟΣ ΤΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Συγγραφέας

16 ΜΑΡΤΙΟΥ

23 ΜΑΡΤΙΟΥ

ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΥΣΕΛΑΣ

30 ΜΑΡΤΙΟΥ

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ Ύπαρξη, συνύπαρξη και το «νόημά» τους (Ξαναδιαβάζοντας την «Κρίση της Προφητείας» σήμερα)

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΝΝΑΡΑΣ

Καθηγητής Φιλοσοφίας του Παντείου Πανεπι-
στημίου

3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Δεκαετία του '60: έντονη πολιτικοποίηση με
παράλληλη έκρηξη μιας πολιτιστικής ανθο-
φορίας – Η πολιτική συνδεδεμένη με υπαρ-
κτικές προτεραιότητες, όχι ταυτισμένη απο-

κλειστικά με τον ιστορικό υλισμό – Η τριακο-
νταετία της Μεταπολίτευσης: το βαναυσότερο
έκγονο της δικτατορίας – Η οικονομική κατα-
στροφή σήμερα, προϊόν α-νοησίας (απώλειας
νοήματος) της ύπαρξης και της συνύπαρξης

10 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Η γενιά του '30 και το «νόημα» της συνύ-
παρξης – Πρώτη ομαδοποιημένη σύγκρου-
ση συνειδητής ελληνικότητας με το καρτέλ
Κοραικών-Μαρξιστών – «Όποιος δεν έχει
θεό, δεν έχει ούτε λαό» – Μεταπρατικές ιδε-
ολογίες, μεταπρατικοί θεσμοί – Η «παράδο-
ση» ως πρόταση «νοήματος» κοινωνικής συ-
νοχής – Γιατί η περιθωριοποίηση και το ατε-
λέσφορο των εκπλήξεων της γενιάς του '30

17 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Το ασύμβατο επαρχιωτικού Ελλαδισμού και
κοσμοπολίτικου (οικουμενικού) Ελληνισμού
– Πρόσληψη του μοντέρνου διεθνικού σε
συνθήκες επαρχίας: η πολυκατοικία, η τε-
χνολογία σαν «πολιτισμός», ο ατομοκεντρι-
σμός σαν «πρόοδος», το Ι.Χ. σαν θωρακι-
σμένο «εγώ» – Ο επαρχιωτισμός στην παι-
δεία, η ελληνικότητα μειονέκτημα, ο Ελληνι-
σμός χωρίς διεθνή ρόλο – Πρωτοπόρα στην
αλληλοτρίωση η διασπορά

24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Το πείραμα του κινήματος «Για μια καινούρ-
για Ελλάδα» (εξωεκκλησιαστικές οργανώ-
σεις – καθηγητής Τσιριντάνης)

3 ΜΑΡΤΙΟΥ

Γιατί στο κενό η επανάληψη του ελληνικού
«αποφασισμού», της «οντολογίας του προ-
σώπου», της «ευχαριστιακής εκκλησιολο-
γίας» – Ο μεταπρατικός ακαδημαϊσμός, η
επαγγελματική ανασφάλεια, η μικροψυχία
του επαρχιώτη – Ο δάσκαλος, ο παπás, ο
πολιτικός πριν και μετά τη δεκαετία του '60

10 ΜΑΡΤΙΟΥ

Τα προβλήματα που κληροδοτεί η οντολογία
του προσώπου: ο ιστορικός ή συμβολικός χα-
ρακτήρας της «πτώσης». Ο οντολογικός ή ει-
κονολογικός χαρακτήρας των «περιγραφών»
της μεταθανάτιας ύπαρξης. Ο οντολογικός ή
μεταφορικός χαρακτήρας του κόσμου αγγέ-
λων και δαιμόνων – Πόση καινούργια εκφρα-
στική επιδέχεται η εκκλησιαστική εμπειρία

17 ΜΑΡΤΙΟΥ

Το κενό στη σύνδεση του «νοήματος» της ύπαρξης με την πρακτική του βίου – Η τέχνη, αναζήτηση εντυπωσιασμού (effet) όχι πάλη «νοήματος» – Η έρευνα στην υπηρεσία της παραγωγικότητας, όχι της επιστήμης – Κοινωνία με χαμένη την αίσθηση του «ιερού» – Διαζύγιο λατρείας-θεάτρου, μουσικής-θιουργίας, εκκλησίας-ενορίας. Αυτονόμηση από την κοινωνία της πολιτικής, της οικονομίας, της οικιστικής

24 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ιδεολογίες αντί «νοήματος» – Συντηρητικοί-προοδευτικοί, *πεποιθήσεις* αντί για *πίστη*-εμπιστοσύνη, στράτευση από φόβο ενηλικίωσης – Νόμος αντί για ήθος – Η εξέλιξη των «Δαιμονισμένων» μέσα σε έναν αιώνα: ποιος ο Σταβρόγκιν σήμερα, ποιος ο Βερκοβένσκι, ποιος ο Σάτοβ – Ο επικαιρικός συντηρητισμός των εικονοκλαστών – Ζηλωτισμός, φονταμεταλισμός

31 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ο Μακρυγιάννης διακριτικά στο περιθώριο – Είμαστε στο *εγώ*, όχι στο *εμείς*. Στο *κράτος*, όχι στην *πατρίδα* – Το καινούργιο «νόημα» της συνύπαρξης: η σύμβαση – Τι θα βάλουμε στη θέση του πατριωτισμού, των σχέσεων κοινωνίας, των «ηρώων» προτύπων της ανιδιοτέλειας – Η απειλή του ανίκανου να ερωτευθεί ανθρώπου

7 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Ελεύθερη συζήτηση

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ Το μέλος στο αρχαίο δράμα Συζητήσεις με σύγχρονους συνθέτες

Συντονιστής της ενότητας: Κώστας Γεωργουσόπουλος, κριτικός θεάτρου – μεταφραστής – επίτιμος διδάκτωρ Θεατρολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

Εισαγωγή

Ο **ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΛΟΣ** συνομιλεί με (αλφαβητικά):

τον **ΘΟΔΩΡΟ ΑΝΤΩΝΙΟΥ**

τον **ΒΑΣΙΛΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ**

τον **ΓΙΩΡΓΟ ΚΟΥΡΟΥΠΟ**

τον **ΣΤΑΜΑΤΗ ΚΡΑΟΥΝΑΚΗ**

τον **ΧΡΗΣΤΟ ΛΕΟΝΤΗ**

τον **ΘΑΝΟ ΜΙΚΡΟΥΤΣΙΚΟ**

τον **ΝΙΚΟ ΞΥΔΑΚΗ**

τον **ΜΙΧΑΛΗ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ**

και τους: **ΓΙΩΡΓΟ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟ**
ΚΟΡΝΗΛΙΟ ΣΕΛΑΜΣΗ
ΤΑΚΗ ΦΑΡΑΖΗ

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ Τέχνη και Φιλοσοφία της Θρησκείας

ΜΑΡΙΟΣ ΜΠΕΓΖΟΣ

Καθηγητής Συγκριτικής Φιλοσοφίας της Θρησκείας του Πανεπιστημίου Αθηνών

24 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Μεταφυσική και αισθητική στον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Η πορεία της Ευρώπης από την τέχνη στην τεχνική. Η τέχνη ως αντίδοτο στη βία

31 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Το άγαλμα στον αρχαιοελληνικό πολιτισμό. Οι φιλοσοφικές προϋποθέσεις της αρχαίας ελληνικής γλυπτικής στην ατική μεταφυσική

7 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Η αισθητική στην αρχαιοελληνική φιλοσοφία. Όροι και όρια της κλασικής ελληνικής αισθητικής: ο κύκλος ως κλειδί (κλειστή ενότητα)

14 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Η εικόνα στον ελληνοβυζαντινό πολιτισμό. Απρόσωπη εικόνα (ελληνισμός) και ανεικονικό πρόσωπο (ιουδαϊσμός). Θεολογία της εικόνας

21 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Η αισθητική στην ελληνοβυζαντινή φιλοσοφία. Το πρόσωπο ως εικόνα (χριστιανισμός). Εικονοφιλία και φιλοκαλία στο Βυζάντιο

28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο καθεδρικός ναός στον λατινικό μεσαιωνικό πολιτισμό. Ιερό και ωραίο (Αυγουστίνος – Ακινάτης). Γοτθική τέχνη και σχολαστική σκέψη

12 ΜΑΡΤΙΟΥ

Η αισθητική στη λατινική μεσαιωνική φιλοσοφία. Τέχνη και φύση: μίμηση ή βιασμός; Τεχνίτης και καλλιτέχνης: σύζευξη ή διάζευξη;

14 ΜΑΡΤΙΟΥ

Η προσωπογραφία (πορτρέτο) στον αναγεννησιακό κόσμο. Φιλοσοφικές προϋποθέσεις της αναγεννησιακής τέχνης (ατομικισμός)

21 ΜΑΡΤΙΟΥ

Η αισθητική στην αναγεννησιακή φιλοσοφία. Εξατομίκευση και εκκοσμίκευση της τέχνης (μουσική, ζωγραφική, αρχιτεκτονική)

28 ΜΑΡΤΙΟΥ

Η αφαίρεση στον μετανεωτερικό πολιτισμό. Απρόσωπος εικονισμός (μοντέρνο) και απρόσωπος ανεικονισμός (μεταμοντέρνο)

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Ιστορικά ερωτήματα

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΚΑΡΓΑΚΟΣ

Ιστορικός – συγγραφέας

25 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Αθήνα – Σπάρτη: βίοι παράλληλοι ή βίοι αντίθετοι;

Σημεία συγκλίσεως – Σημεία αντιθέσεως.

Πολιτική και κοινωνική δομή.

Πιθανά ερωτήματα: Καιάδας – Κρυπτεία –

Νεοδαμώδεις – Μόθακες – Ξενηλασία –

Υπαρξη πολιτισμού στη Σπάρτη

Τι είδους δημοκρατία υπήρχε στη Λακεδαιμονίων και Αθηναίων πολιτεία; (δούλοι – εἰλωτες)

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ποια η θέση της γυναίκας στη Σπάρτη και στην Αθήνα;

Πιθανά ερωτήματα: Ποια η ερωτική ζωή στις πόλεις αυτές; Ποιος ο συζυγικός βίος; Υπήρχε θέμα μοιχείας; Υπάρχει ταύτιση παιδερστίας – ομοφυλοφιλίας;

8 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Συνέχεια ή νέα αρχή; – Είναι ορθός ο όρος Βυζαντινή Αυτοκρατορία, βυζαντινός πολιτισμός; – Ως προς τι η αυτοκρατορία αυτή ήταν ελληνική; Θεοκρατία στην αυτοκρατορική εξουσία – Η Εικονομαχία εκφράζει τη διάσπαση ελληνικού και ανατολικού πνεύ-

ματος; – Ο αυτοκρατορικός θεσμός είχε, τηρουμένων των αναλογιών, κάποια δημοκρατική βάση; – Η πάλη του Αυτοκράτορα με τους Δυνατούς τι χαρακτήρα προσδίδει στην Αυτοκρατορία; Ο ρόλος του Ναυτικού στην ακμή και την παρακμή της Αυτοκρατορίας – Τι ρόλο έπαιξαν οι Σταυροφορίες για τις τύχες Δύσης και Ανατολής; – Ισχύει η άποψη του Γίβωνος και των Διαφωτιστών περί «Ξεπεσμένης Αυτοκρατορίας»; – Η ελληνική αναγέννηση του Μυστρά

15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Τουρκοκρατία – Επανάσταση

Αποδέχθηκαν παθητικά την κατάσταση οι ορθόδοξοι χριστιανοί; Υπήρχε πνευματική δραστηριότητα; Πώς διαμορφώθηκε η παράδοση για το «κρυφό σχολειό»; Διαφωτισμός ή φωτισμός; Έξωθεν ή έσωθεν ο φωτισμός; Πού, πότε, πώς άρχισε η ελληνική επανάσταση; Ποιος ο ρόλος του κλήρου προ της και κατά την Επανάσταση; Εθνική ή κοινωνική επανάσταση; Η αίτηση προστασίας ήταν αίτημα απελευθέρωσης ή αίτημα υποτέλειας; Τα αγγλικά δάνεια ωφέλησαν ή έβλαψαν; Ο Καρσίσκας τραυματίστηκε τυχαία ή δολοφονήθηκε; Υπήρξε συμμετοχή αλλοεθνών στοιχείων στον Αγώνα; Ποιος ο ρόλος των Τσάμηδων;

22 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Μεταπαραστατική περίοδος

Δολοφονία Ιωάννη Καποδίστρια (λόγοι τιμής ή ξενικός δάκτυλος;); Βαβαροί: αρνητική ή θετική παρουσία; Μεγάλη Ιδέα: αρνητική ή θετική επίδραση; Πόλεμος του 1897: «ατυχής πόλεμος» ή ωφέλιμη εμπειρία για σοβαρότερη οργάνωση και προετοιμασία; Κίνημα του Γουδή: ανατροπή ή εκτροπή; Πόλεμοι 1912-13: αλυτρωτισμός ή επεκτατισμός; Μικρασιατική εκστρατεία: Έπρεπε; Τι και τις έπαισαν; Ποιος ο μεγαλύτερος εχθρός του Ελληνισμού από την αρχαία εποχή ως σήμερα;

► 10 ΜΑΘΗΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

Συντονιστής της ενότητας: Δημήτρης Δημηρούλης, καθηγητής Τμήματος Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΡΟΥΛΗΣ

26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Το «φαινόμενο» Νίκος Καζαντζάκης

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΓΟΥΡΑΚΗΣ

Πολιτικός επιστήμων – παραγωγός οπτικοακουστικών έργων – σκηνοθέτης – πρόεδρος «Αρχείου Κρήτης»

2 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Προβολή της ταινίας *Αναφορά στον Γκρέκο εις μνήμην Νίκου Καζαντζάκη* (Αρχείο Γιώργου και Ηρώς Σγουράκη) Προλογίζει ο Γιώργος Σγουράκης

ΠΑΤΡΟΚΛΟΣ ΣΤΑΥΡΟΥ

Συγγραφέας – εκδότης των έργων της Ελένης και του Νίκου Καζαντζάκη

9 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Η πραγματική ζωή του Νίκου Καζαντζάκη

ΗΡΩ ΣΓΟΥΡΑΚΗ

Σκηνοθέτις

Προβολή της ταινίας *Νίκος Καζαντζάκης. Το όραμα της Κρήτης* (Αρχείο Γιώργου και Ηρώς Σγουράκη) Προλογίζει η Ηρώ Σγουράκη

ΡΕΑ ΓΑΛΑΝΑΚΗ

Συγγραφέας

16 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Αναφορά στον Νίκο Καζαντζάκη

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΓΙΑΚΟΥΜΑΚΗ

τ. διευθύντρια του Κέντρου Ερεύνης των Νεοελληνικών Διαλέκτων και Ιδιωμάτων της Ακαδημίας Αθηνών

23 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Νίκος Καζαντζάκης: γλωσσικές θέσεις και αναζητήσεις στο έργο του

ΜΑΡΙΟΣ ΜΠΕΓΖΟΣ

Καθηγητής Συγκριτικής Φιλοσοφίας της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

2 ΜΑΡΤΙΟΥ

Η φιλοσοφία της θρησκείας του Νίκου Καζαντζάκη

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΡΟΥΛΗΣ

9 ΜΑΡΤΙΟΥ

Προβολή ταινίας με θέμα: *Ο καθηγητής Στυλιανός Αλεξίου αναλύει την Οδύσσεια του Ν. Καζαντζάκη* (Αρχείο Γιώργου και Ηρώς Σγουράκη) Σχολιάζει ο Δημήτρης Δημηρούλης

ΜΙΜΗΣ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ

Βουλευτής – συγγραφέας

16 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ο «πολιτικός» Καζαντζάκης

ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

23 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ο θεατρικός Καζαντζάκης

30 ΜΑΡΤΙΟΥ

Στρογγυλή τράπεζα με τη συμμετοχή των ομιλητών της σειράς

14ος ΚΥΚΛΟΣ ΜΑΪΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ 2011

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ Το Βυζάντιο σήμερα

Συντονιστής της ενότητας: Αθανάσιος Μαρκόπουλος, καθηγητής Βυζαντινής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΛΕΝΗ ΓΛΥΚΑΤΖΗ-ΑΡΒΕΛΕΡ

Πρύτανης – πρόεδρος του Πανεπιστημίου της Ευρώπης – διευθύντρια του Κέντρου Έρευνας Βυζαντινής Ιστορίας και Πολιτισμού και της Χριστιανικής Εγγύς Ανατολής

26 ΜΑΪΟΥ

Το Βυζάντιο στην ελληνική συνέχεια

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

2 ΙΟΥΝΙΟΥ

Σύγχρονη θεώρηση της βυζαντινής λογοτεχνίας

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Ν. ΤΡΩΙΑΝΟΣ

Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

9 ΙΟΥΝΙΟΥ

Από τη Ρωμαίων Πολιτείαν στη Ρωμανία. Δέκα αιώνες εξέλιξης θεσμικών δομών και δικαϊκών θεσμών

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥΡΤΑ

Επίτιμη διευθύντρια του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού – διευθύντρια του Ευρωπαϊκού Κέντρου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων

16 ΙΟΥΝΙΟΥ

Παρουσιάζοντας το Βυζάντιο: από τις ιδέες στη μουσειακή πράξη

ΝΙΚΟΣ ΖΙΑΣ

Καθηγητής Ιστορίας της Τέχνης του Πανεπιστημίου Αθηνών

23 ΙΟΥΝΙΟΥ

Ανταύγειες της βυζαντινής τέχνης στην ελληνική ζωγραφική του 20ού αι. (Παπαλουκάς, Κόντογλου, Εγγονόπουλος, Αστεριάδης, Βασιλείου)

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ Ο Παπαδιαμάντης και ο μύθος του: 100 χρόνια μετά

Συντονίστρια της ενότητας: Γεωργία Φαρίνου-Μαλαματάρη, καθηγήτρια του Τμήματος Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης – αντιπρόεδρος της Εταιρείας Παπαδιαμαντικών Σπουδών

ΓΕΩΡΓΙΑ ΦΑΡΙΝΟΥ-ΜΑΛΑΜΑΤΑΡΗ

18 ΜΑΪΟΥ

Ο Παπαδιαμάντης στην εποχή του: Ξανακοιτάζοντας τα τεκμήρια

Π. ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΓΚΑΝΑΣ

25 ΜΑΪΟΥ

Ορθοδοξία και Παπαδιαμάντης: από τον μύθο στη μαρτυρία

ΜΑΡΙΟΣ ΜΠΕΓΖΟΣ

Καθηγητής Συγκριτικής Φιλοσοφίας της Θρησκείας του Πανεπιστημίου Αθηνών

1 ΙΟΥΝΙΟΥ

Η «πολιτική θεολογία» του Παπαδιαμάντη

ΓΕΩΡΓΙΑ ΦΑΡΙΝΟΥ-ΜΑΛΑΜΑΤΑΡΗ

8 ΙΟΥΝΙΟΥ

Η Φόνισσα και οι ερμηνείες της

Ν. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

Φιλολόγος

15 ΙΟΥΝΙΟΥ

Η γλώσσα του Παπαδιαμάντη

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Η περιπέτεια του ανθρώπινου ψυχισμού εν μέσω κρίσεων

ΦΩΤΕΙΝΗ ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ

Καθηγήτρια Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου – συγγραφέας

18 ΜΑΪΟΥ

Ψυχική υγεία: τα εύθραυστα όρια του ψυχολογικού

25 ΜΑΪΟΥ

Κατάθλιψη. πένθος και δημιουργία

1 ΙΟΥΝΙΟΥ

Ενδο-οικογενειακές σχέσεις και ψυχικές διαταραχές

8 ΙΟΥΝΙΟΥ

Η βία στη ζωή μας: αλήθειες και ψέματα από τη μεριά της ψυχολογίας

15 ΙΟΥΝΙΟΥ

Δημιουργία – Τρέλλα – Πολιτισμός

► 5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ Να γνωρίσουμε τα κτίσματα, να αγαπήσουμε τους ανθρώπους

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Ιστορικός Τέχνης – επίκουρος καθηγητής του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών

17 ΜΑΪΟΥ

Ο Παρθενώνας της Αθήνας και οι παρθενώνες της Ευρώπης. Κλασική έκφραση, νεοκλασικιστικές εμμονές και η πολυθρύλητη «κατάρρευση του γούστου» στο δεύτερο ήμισυ του 19ου αι.

24 ΜΑΪΟΥ

Από την Αγία του Θεού Σοφία στο Μπλε Τζαμί και από το Βυζάντιο στο Ισλάμ. Ο ιδεολογικός πόλεμος του τετραγώνου και του κύκλου. Οικοδομώντας το αδύνατο

31 ΜΑΪΟΥ

Από τους καθεδρικούς ναούς της γοτθικής εποχής στη Σχολή του Σικάγου, στο Bauhaus, στον Lewis Sullivan και τον Mies van der Rohe

7 ΙΟΥΝΙΟΥ

Ένας τρούλος δεν φέρνει την άνοιξη. Πολλοί όμως; Από το Duomo της Φλωρεντίας στον Άγιο Παύλο του Λονδίνου και από το Πάνθεον του Παρισιού στο Καπιτώλιο της Ουάσινγκτον

14 ΙΟΥΝΙΟΥ

Όπερες, δημόσια κτήρια, αεροδρόμια, ιδιωτικές κατοικίες. Απόψεις του μοντέρνου και όψεις του μεταμοντέρνου. Το οικοδομείν ως ρητορική. Ποιος χτίζει και για ποιον;

